

Ferrens unguis, instrumentum est ferreum, quod ad unguis humani figuram formatum est, quale in fabrica videre licet.

Τὴν συλλογὴν, inquit astate fieri, & quod colligitur non esse multum, &c. Ad finem capitis ex horto majore ἡμιχρῖα duodecim, ex minore duo colligi refert. Plinius loco citato, succus ē plaga manat, quem opobalsamum vocant. Suavitatis eximia, sed tenuis gutta, ploratu lanis parva colligitur in cornua. — Alexandro Magno res ibi gerente toto die aetivo concham impleri justum erat. Onni vero fecunditate ē majore horto congios senos, minore singulos, cum duplo rependebatur argento. Nunc etiam singularum arborum largior vena, ter omnibus percutitur astatibus, postea deputatur. Hæc mendo non vacant. Doctiff. Salmasius legit: Toto die aetivo concham impleri justum erat homini, anni vero fecunditate. Hanc lectionem confirmat Theophrasti verbis, unde hæc hausit Plinius, ἐν ἡμέρῃ — κὲρ γὰρ, uno die hominem colligere quantum tenet concha. Ἀνδρῶν non interpretatus est doctiff. Gaza, & facit ad rem, immo à mendacio liberat magistrum. Non plus colligere scilicet unus homo poterat, cui circa singulos ramos erat hærendum, tenuis & exigua lenteque manans lachrymula excipienda, & abtergenda, & in vas condenda. Sed homines plures adhibiti, plura colligebant. Et ita necesse fuit, nam alioquin sex congii colligi astate una non poterant, immo vix unus impleri poterat, etiam si ætas sex menses duraret, quod est præter veritatem. Nam congius est liquidæ mensuræ genus, capiens sex sextarios: sextarius capit conchas triginta duas. Sexies triginta duo facit 192. Atqui tot dies non habet ætas, etiam si sex menses duraret. Atqui Theophrastus incisionem fieri inquit sub ortu canis, ac dein per totam astatem, itaque nec trium quidem mensium erat collectio. Sensus ergo est, quem dixi, non plus colligere unum hominem potuisse quam concham, plures vero, conchas plures. Porro concham cochlearia tria facere asserunt, qui de mensuris scribunt, nonaginta sex cochlearia sextarium implebant, ut scribit Africanus: καὶ ὁ ξίσης ἀγρῆς ἢ κηλίωθαι ἀναλύεται. Sextarius itaque triginta, ut dixi, duas conchas continet. Aliud adhuc in verbis Plinii examinatione dignum, quod scribat, suo ævo plus opobalsami collectum fuisse, quam temporibus Theophrasti. Hoc si verum est, quomodo Dioscorides scribit: ἢ εἰ δὲ ἀλλοθὶ ἢ ἐκ τῆς ἰσθμῆς ἢ ἐξ ἡ ἰσθμῆς, συναρπύζονται. Sed tam paucum extillat, ut quotannis vix plures quam seni, septenive congii colligantur. Quid recentiores scribant audiamus. Scribit loco citato Alpinus. Mechæ præfectum, Seriph nomine, Imperatori Turcarum singulis annis mittere tres quatuorve libras opobalsami, Præfecto Cayri libram, atque Præfecto peregrinorum Hamirach nomine semilibram. Sunt & alii duces, duo, cum multis peregrinis, scilicet alter è Damasco, alter ex Arabiæ felicis locis Mecham & Medinam visitatum venientes, quibus omnibus parum donat opobalsami.

Unam tantum notam opobalsami dat Theophrastus, plures Dioscorides. Ἐστὶ δὲ ὁ ὑπὸς καλὸς ὁ ἀσπράτῃ, τῆ ὀσμῆ ἴσχυρος, καὶ εὐλακρῆς, καὶ μὴ παρρηξίζωι, ἰνδῖται, λείῃ. Ἐφῶν καὶ δάκρυον μετρεῖται τὸ γλῶσσαν. Est bonus succus, qui recens est, validi odoris, syncerus, non subacidus, dilui facilis, lævis, adstringens, & hincquam modice mordens. In plurimis codicibus ἰνδῖται-τῷ legitur, quæ vox, ut rectè viri doctiff. scribunt, nullam habet significationem, quæ huic loco accommodari possit. Serapio ἰνδῖται-τῷ, velocis resolutionis legisse videtur. Interpres antiquus ἰνδῖται-τῷ serenus legit, nulla in balsami notis significatione. Alius interpres pellucidum vertit. Ἐνδῖται-τῷ legunt viri clarissimi, Marcellus & Saracenus, id est dilui facilis, vel, ut Marcellus, qui facile penetret. Nam utrumque haud dubie balsami liquori convenit. Etsi vero inquit Saracenus; hujus dictionis apud Græcos auctores exemplum, quod sciam nullum sese offert, tamen ejusdem formæ verbale esse potest, qualia sunt illa, ἀντὸς, ἀφῆ-τὸς, κηλίωθαι, παρρηξίζωι, &c. Ut enim ista ducuntur à verbis ἀνίημι, ἀφίημι, κηλίωθαι, παρρηξίζωι; ita pari prorsus analogia διττός & compositivum ἰνδῖται-τῷ ἀπὸ τῆ δίημι, vel διημι, quod quidem interdum significat τὸ διυρῆναι, τὰ δὲ facere, diluere, perfundere, interdum etiam penetrare transmittere, permeare. Pro eodem παρρηξίζωι δι ἡμῶν apud Dioscoridem lib. III, cap. LV legas, itemque

ἰνδῖται-τῷ lib. V, c. XXX, de morochto. Ceterum, inquit Saracenus, qui meam lectionem ἰνδῖται-τῷ non probaverit, viderit is quæso utrum aptius, rectiusque legi possit. ἰνδῖται-τῷ, bene penetrans, aut diluens, aut ἰνδῖται-τῷ bene perfundens. Sequentia quæ lectio sit optima ostendunt. Miror Dioscoridem nihil de consistentia, sapore, colore opobalsami prodidisse. Strabo loco citato, ἐστὶν φλοῖδι ἰσχυρῶς, καὶ ἀμυδαίνουσι ἀρσείους τῆ ὀσμῆ, γλίχρον γάλακτι ὡφραπλήτων, ἀνακρῆθῆς δὲ ἵε κηλίωθαι λαμβάνει πᾶν. Hujus corticem scindentes, succum in vasis suscipiunt, tenaci lacti persimilem, susceptus autem in conchis coagulatur. Simeon Sethi, καὶ ἀντιδιδότω ἰε αὐτῷ, ὁπὸς ὀμῆται, ὡς ἐστὶ ἰδῖται-τῷ, διὸ καὶ βαλοσεμίλων ὀμῆται, καὶ συναρπύζονται ἐκ τῆς ἀπῆθῆς ἐν ἀγγείοις, καὶ ἦν τὸ μὲν ἰσχυρῶς, λείκον καὶ λαπατῆρας, καὶ ἀπὸ τῆς πολυημῆ-τῷ, τὸ δὲ μείων ἰσχυρῶς, καὶ κατὰ πάντα τῷ ἰσχυρῶς, καὶ ὡς ἄλλοις ἡερῶν δὲ ἀσπράτῃ τῶν λοιπῶν. Succusque inde manat, omni oleo visu similis, quod ideo balsamleon, id est balsami oleum nominatur, succus hic vasculis excipitur, ejus quod supernatat album & tenue, est salubre, & ideo præciosius, quod vero mediò loco est subrubrum est, & deterius. Fæx autem tertio loco remanet subfusca, hæc ad mundandas manus, aliasque nonnullas curationes utuntur cum reliquis caveant. Fæcem vocat Aetius ferm. I in comp. falcas & sequenti σίρωμα. Σίρωμα, inquit, τυτῆν ὕδωρ τῷ ὀποβάλσαμῳ, sequenti malabatri compositis. σίρωμα, ὁ ἴσχυρος ἰσχυρῶς, ὀποβάλσαμῳ. Siromatis, hoc est quod aquosum est in opobalsamo — siromatis, quæ est aquosa fæx ac residua opobalsami. Plinius loco citato: Succus ē plaga manat, quem opobalsamum vocant, eximia suavitatis, sed tenuis gutta, ploratu lanis parva colligitur in cornua, ex iis nova ficiis conditur, crassiori similis oleo, & in musto candida. Omnem hanc ambiguitatem solvit Alpinus. Scribit enim opobalsamum juxta ætates varias, variari & ipsum, quo ad colorem, substantiam, perspicuitatem, odorem & levitatem, continuoque à stipite instillatum ac exceptum, albo colore conspici, præsertimque quod supra enatat, veluti minus quod subsidet, qui color paululo momento in subviridem oleosum mutatur, qui post quinquennium, ut superius etiam dictum meminimus, aureus fit, ac demum senio confectus crassescens mellis colorem, obscuriorem tamen accipit. Tot etiam mutationes in perspicuitate, substantia, odore, levitate ejus varias ætates facere, alias dictum est; quod opobalsamum recenter eductum per quinquennium turbidum maneat, à quo tempore clarescere incipit, per decennium ferè ipsum clarissimum, ac ut aurum splendescere observatur; postea senescens turbidum rursus evadit. A stipite etiam statim exceptum tenuissimum est, pauloque post parum crassescit, atque hinc Strabo dixit, susceptum in conchis coagulari, peractoque quinquennio, quod tempus pueritiæ datur, purgatur, fæcemque in fundum vasis deponit, tenuissimumque fit, & totidem geminatis peractis annis senescens crassum, crassiusque est quo annosius. Odor non minus & sapor in recentissimo validissimus est, in medio tempore odor fit suavior, Thus ac therebinthum redolens, cum suaviori tamen odoris fragrantia, sapor est amarus, subacris, atque adstringens: demum in senio omnia hæc maxime remissa percipiuntur. Hinc Plinium deceptum fuisse arbitror, qui putaverit optimam hujus succi lachrymam fricando percipi odoratam. Si quidem opobalsamum senio solummodo confectum inodoratum fit, ut tum solum frictione dignoscitur. In principio etiam hic succus levissimus est, qui quam maxima difficultate in aqua, vel alio liquore instillatus confidat; sed continuo in aquæ superficiem feratur, citoque cum aqua dissolvitur. Annis vero consistentiæ medio se habet modo, senescensque, colore ejus imminuto, crassescit, quo fit ut subito in aquam projectus confidat, tardissimeque sursum in aquæ superficiem feratur, difficillimeque ac tardissime cum ea dissolvatur. Quæ scribit Alpinus, vera esse, experientia didici. Dono enim anno 1630 accepi opobalsamum admodum recens, quod eo ipso anno collegit ac nobis dono dedit honestissimus, ac perquam diligens septisarianus Daniel à Beerigen, eo ipso anno ex Ægypto redux. Omnia, inquam, illa quæ scribit Alpinus observare licuit. Hoc ipso anno aureum splendens accepi colorem clarumque ac lymphidum, cum ante tur-

præter orbiculum ab oleo, telam etiam facit, ad instar veri opobalsami, super aquæ superficiem. Separatur enim oleum à balsami liquore, quod hisce diebus experientia didici, cum particulæ balsami, quod ab eodem D. Beeringen acceperam, olei quid addidissim, ut verum à vitiatum distinguerem. Tela stylo quodam ab aqua tollebat, relicto oleo in aquæ superficie. Duos modos, docuit Dioscorides, quæ ratione balsamum oleo vitiatum detegatur; addam ex Alpino tertium, nempe quod digitis id contractum nullo lentore, vel viscositate adhæreat, cum contra saccus balsami lentorem & viscositatem habeat. Norunt pharmacopœi, oleo resinarum omnium tenacitatem abigi. Manifestius hoc signum, gustus ostendit: à sincero sibi invicem adherent labia, & os claudunt, non secus ac si quis vinum generosum, pingue seu bonum gustasset. Illud etiam observavi, aquam supra quam tela opobalsami, non facile congelari: contra partem illam oleo tectam à glacie condensari. Docet etiam Alpinus, quibus notis opobalsamum sincerum dignosci possit à non sincero, ac vitiatum, unguento, cera, resina, aut melle. Unguento corruptum dignoscitur, quod in opobalsamo parvi temporis spacio, in fundo vasis unguenta fideere necesse sit, cera mistum comprehenditur turbido colore, nunquam clarescente, melle infectum dulcis sapor detegit, muscaque allicit: resina adulteratum in carbonem instillatum nigriorem flammam edit, substantiaque crassiore quam in sincero sit spectabitur. Plinius loco citato: *Debet sincerum & inhaerescere: sed hoc & gummi addita fragili crusta evenit, & gustu deprehenditur. Carbone vero quod cera resinaque adulteratum est nigriori flamma, nam melle mutatum statim contrahit muscas.* Viri docti legendum contendunt *συμφύμνος & διαχρόμιος ἀπερθεύς*, id est, in orbem circumagens, & diffundens, stellæ in modum. Non enim inquirunt, hic alterum fieri dicit, verum primo densari, & mox stellæ modo in orbem circumagi, & quasi radiari, ideoque non in sed in legendum esse. Contrarium experientia docet. Aut enim in orbem circumagitur, aut diffunditur stellæ in modum. *τῶ μὲν γὰρ χρομίου ὁ ἀκέραιος παχυρόν ἴδιον ἰσχυρὸν χρομίου. Attamen sincerus etiam vetustate crassescens, se ipso deterior evadit.* Experientia testatur instar terebinthinæ crassescere, nec tantum crassescit, sed solito etiam tum odore eximio, tum levitate deficit. Quare tum neque supra aquam enatat, neque multum ac suavior olet, sed ad acorem vergit. Hæc in vero, & non vitiatum observantur; sed tamen non est signum quo sincerum ab adulterato cognosci queat. Nam & resina vitiatum crassescit, sed hoc ante senectutem facit, neque opobalsamum & resinæ quædam crassescunt, sed etiam olea arte chymica parata. Habeo rosmarini, quod quondam liquidissimum & tenuissimum erat, nunc instar resinæ crassioris durum, odorem non amisit, quippe & odore suaviore & insigniore. *Πλανώται δὲ οἱ νομίζοντες τὴν ἀκέραιον ἐπισημαίνουσαν ὄδωπ (lacuna addit ἄδωγος confertim) χρομίου ἐν βάλανω περὶ, ἵτις ἀναπλήσιν ἰδιόχρυστον (vetus ἀδωχρυστον. Ald. διὰ χρομίου.)* Porro hallucinantur qui sincerum hunc existimant aque instillatum prius ad ima sidere fundumque petere, ac postea tanquam qui facile diffundatur, & dissipat sursum remeare. Horum in numero videtur Plinius loco citato, præterea sinceri densatur in tepida aqua gutta stans ad ima vasit, adultera olei modo innatat, & si metopio vitiatum est circulo candido cingitur. Simon Sethi, *ἴσως δὲ τὸ πικρὸν χρομίου, τὸ τῆσδε ἀνάπτου δὲ αὐτῆ ἀλεφάνου, & πικρὸν ἀποφθεγγόμενον, ὃ ἐκ τῆσδε φασφάτου, & ἐπιπέδου λειψομένων ὑπάρχει. ἴσως δὲ τὸ μὴ ἐπιπέδου, ἀλλ' ἐπιπέδου καὶ περὶ ἐν τῷ ὕδατι, ὡς ἐκ τῆσδε ἀλγῆς, πικρὸν ὅτι συνδραμῶσιν ἀμφοῖν, ἵτις τῆσδε ἀπτιοῦ, & τὸ ὑφ' ἑαυτῶν ἐν τῷ ὕδατι, ἴσως ἀρπαξίδια ἐκ αὐτῶν, ἀποθνήσκουσι τῷ λείψανῳ. At vero balsamelæon aliqui sic probant, ferrum ei inungunt, ignique admovent, si candeat, id quod & oleo capburæ, & aliis quibusdam accidit: alii in aquam datum si non supernatet, sed statim fundam petat. Et verè hoc quidem: sed enim quando hæc duo concurrunt, quod videlicet ferrum attingat, & in aqua faciliter subsidat, per se illud capere, est enim legitimum & non factitium.* Non multum errant, qui credunt pessum ire, & dissipatum postea supernatere. In eo tamen errant, quod aqua concretum hoc facere arbitrentur, cum in aquam injectum hoc faciat. Est demum alterum opobalsamum, ex feminibus balsami expressum, quod pro succo opobalsami aliquando venditur, quod tamen facile ex obscuriore ejus odore a-

marioreque sapore à vero diversum ab his esse comprehenditur. Nec hoc ignoravit Plinius, cum inquit & alias adulteratur feminis succo. Ineptè vulgo femine suo legitur, femine non potest adulterari, sed succo: hujusmodi opobalsamum accepi à Abrahamo Stephani Scherm seplasiario satis diligenti. Non tantum obscuriore, sed magis ad rubedinem inclinante colore est. Cæterum oleis facilius, quam unguentis ceratiffique adulterari potest opobalsamum, quod succus ille tenuis perinde ac oleum sit, minimeque crassus, nisi senio fuerit confectus.

Ἐνοσκα ἧ. Hactenus de succo. Nunc de virgibus, xylobalsamum vocant, agendum: verba magistri doctissimi interpres non intellexit, etiam alium codicem habuisse videtur. Legit enim, *δένδρον γὰρ καλεῖται καὶ ἐκείνης ἐπιπέδου καὶ τῶν ἀλλῶν ἐπιπέδου, ὡς ἰσχυρὸν πικρὸν καὶ πικρὸν χρομίου, πολλοῦ γὰρ πικρῶς & τῆσδε ἰσχυρῶς πικρῶς καὶ τῆσδε πικρῶς καὶ τῆσδε βροχῆς.* An habuerit M. SS. codicem, in quo locus hic, in hunc sensum legitur, me fugit, hoc referunt recentiores, balsamum ejusdem cum vite naturæ esse quæ nisi singulis annis putetur, degenerat. Scio ineptum & falsum esse quod vertunt imbrem causam esse cultus. Raro enim in locis istis cadit imber, hoc veteres, hoc recentiores asserunt omnes. Hoc, inquit Theophrastus, diligenter incolas colere hanc arbutulam, quod non parum ex iis lucræ ad eos accederet, ingenique captarent compendium. Dioscorus Siculus loco citato, *Γινταὶ δὲ καὶ τῶσδε τοῖσδε τῆσδε ἐν αὐτῶν πικρῶ καὶ τῶ καλεῖται βάλανος, ἐκ δὲ ἀποθνήσκου λαμβάνουσι λαμβάνουσι, ἴσως μὲν τῆσδε ἄλλῃσιν οἰκιστοῖσιν, τῆσδε φύτῳ τῆσδε, τῆσδε ἐκ αὐτῶν χρομίου ἐκ φάρμακα πικρῶσιν καὶ ὑπερβολῶσιν ὀφθαλμοῖσιν.* Ibi in convalle quadam balsamum, quod vocant gignitur: unde luculentum ipsis *vedigal*, accedit, propterea quod nusquam alibi in orbe terrarum hæc stirps invenitur: quæ præclarum quoque ad pharmacæ usum præstat. Hæc vera τῆσδε ἰσχυρῶσιν causa, nempe luculentum quod inde caperent lucrum, succus, fructus, lignum omnia maximo pretio, ut ad capitis calcem diceretur, vendebantur. Ideo tondebant quotannis quod ligno pro aromate uterentur. Strabo loco citato. *Μεγάλη ἐν ἀπ' αὐτῶν ἡ ἀποθνήσκου καὶ τῆσδε ἰσχυρῶσιν ἀρπαξίδια χρομίου. Maximus quidem ex eis (palmis & balsamo) proventus est; quia etiam xylobalsamo pro aromate utuntur.* Plinius loco citato. *Et fermenta quoque in merce sunt. vcc sesterterio amputatio ipsa surculisque venire, intra quintum devictæ annum. Xylobalsamum vocatur. τῆσδε ἰσχυρῶσιν pars maxima ἡ βροχῆ.* Assidue enim arbutulis his aquam aggerebant, quo lætiores, sæcundiores provenirent, magisque fruticarent, pluresque ramulos ferrent, ut majus lucrum tam ex succo, quam amputatione ramulorum caperent. Βροχῆ hoc loco, idem quod ὕδρευα, quæ manu fit, & hoc sensu βροχῆσιν accepit Præceptor lib. II. hist. Plant. cap. VII. *ἄλλοι δὲ πικρὸν λεγούσιν — ἢ τὸ ἐκ τῆσδε δένδρου.* Vide cap. XI. lib. III. caus. aliaque loca. Strabo locum illum in quo nascebatur balsamum *Ἀβέρρου ἐν ἄπ' αὐτῶν* esse scribit, hoc est *riguis distinctum & circumfusum.* Quæritur an quondam balsami plantæ rigabantur, rivorum ductu aqua fontibus elicita, an vero aquam à fontibus in vasta sumptam portabant, & balsamorum radicibus eam affundebant. Judicium liberum lectori relinquo, nec medico tantum interest. De cultura hæc sufficere arbitror. Xylobalsami notas has tradit Dioscorides. *Τὸ δὲ ἐκ τῶν οἰκιστῶν ὅτι βάλανος δένδρον ἐστὶν ἐκ τῶν λεπτῶν καὶ πικρῶν ἰσχυρῶν, βροχῆσιν πικρῶσιν ὑπερβολῶσιν. Lignum vero quod xylobalsamum vocant, prolatur recens sarmento tenui, ruffum, odoratum, quadantenus opobalsamum spirans. Optimum inquit Alpinus, existunt virgulæ sarmentosæ, tenues fulvæ & recenter excisæ, odorem opobalsami manifestissimum spirantes.* His vero recentibus, pharmacopœi uti debent, Parvo enim tempore omni odore ac sapore destituuntur. Tanta enim est illius humidæ substantiæ, in qua odor saporque fundantur, tenuitas, ut cito exolvatur, simulque cum ea sapor, atque odor evanescat. Recens itaque xylobalsamum non videtur vidisse Dioscorides, quod ad nos adfertur legitimum esse, non nego, licet sæpius pro vero lentisici ramuli vendantur, sed in odorum & exoletum ferè semper reperitur.

Ἀργεῖον ἧ ἰσχυρῶσιν, sylvestre balsamum non repertum ajunt. Contrarium asserunt Bellonius & Alpinus. Nam in Arabia sponte provenit. At quæ sponte proveniunt, illico sylvestria esse, non ausim dicere. Malus medica, in plurimis calidis regionibus, sponte provenit, immo

in regionibus locisque reperta, in quibus nihil præter fera animalia, quod Batavorum navigatio notum fecit. Arabiam balsami patriam esse, negari non potest, ac quidem maxime circa Mecha nascitur. Nam *Mecham*, inquit idem, hinc euntibus, & ad villam quandam *Bedrunia* ab incolis vocatam, quæ distat ab urbe *Cyri* spatio dierum quindecim accedentibus, mons prægrandis arenosus conspicitur, propè eam villam positus, balsami innumeris arbusculis refertus, quæ ibi *Mabumetis* miraculo ortas, *Turcis* persuasum est.

Πάλλειδαυ δὲ τὸ ἀκριβέστερον doctissimus interpret vertit, vendi sincerum argento ad drachmam. Fateor me ignorare, nec posse percipere quid velit. Mentem satis capio *Magiltri*. Idem dicit quod *Dioscorides*. Πωλείται δὲ ἐν τῷ πύθω σαβύις αὐτῆ ἀπὸ τῶν ἀργύριον, inibique pondus argento duplo rependitur. δις ἀπὸ τῶν ἀργύριον πωλείται, idem est, quod ἀπὸ τῶν ἀργύριον, & τὸ ἀκριβέστερον, idem quod τῷ πύθω, nam quod in loco ipso venditur raro non sincerum est. Ex hoc loco quam carum pretiosumque fuerit opobalsamum, colligi potest. Carum satis est, quod argento rependitur, multo carius quod duplo rependitur argento. *Plinius* loco citato: & majore horto congrios senos, minore singulos cum duplo rependebatur argento *Viri docti* libros omnes scribere asserunt, quum

duplo rependebatur argentum, nec dubitant quin ita scripserit, *Pliniumque* verba *Theophrasti* accepisse, quasi duplum balsamum argento rependeretur, ut una uncia ejusmodi mercis unicam unam venditori suo reportet. An hæc mens veraque scriptura *Plinii*, lectori committo, nec multum laboro, parum enim inter est, inde nihil fructus haurire potest medicus. *Vulgara* lectio proximè ad mentem *Theophrasti* & *Dioscoridis* accedit, nempe unam drachmam opobalsami sinceri pro duabus argenti drachmis venditam. Illud ad medicum; an balsamum *Peruanum*, seu novi orbis veterum opobalsamum sit. Arbor, ex qua *Peruanum* hoc colligitur, plane facie ab hac est diversa. Satis enim magna, foliis ferratis & tenuibus. *Urticæ* facie, ut qui *Indias* peragravit, referunt. *Liquor*, sive succus lac non coagulat, aquæ tam frigidæ, quam calidæ instillatus succus hujus balsami, fundum statim petit, nec unquam supernat, sed in fundo semper hæret, nec dissolvitur, nec albidior, quam antea fit. *Maculamque* fati, magnam, laneæ vesti instillatam, relinquit, gratissimum spirat odorem; sed qui *Thus* aut *terebinthinam* non referat, nec ætate coloris mutationem ullam acquirit, ætate tamen crascescit, ac in eo solo cum balsamo veterum convenit.

K E Φ. Z.

C A P. VII.

De calamo odorato, & junco, & chalbano, comaco, cardamomo, amomo. Quidque hæc fere sint quibus utimur ad unguenta, casia, cinamomum, cardamomum, nardus, nerum, balsamum, asphaltus, styrax, consecratrix, narta, costus, ligusticum, crocum, myrrha, gladiolus, juncus, calamus, sansucum, lotus, anethum. Item de *Iride* *Illyrica*.

Ὁ ἵ κάλαμος γίνεται ἐν τῷ ὄρει ὁ ὑπερβάλλοντι τὸν Λίβανον, μεταξὺ τῶν Λιβάνων & ἄλλων πύθωνος ὄρεος μικρῆ ἐν τῷ ἀυλονίσκῳ τῷ τῷ, & ἐχῶς πνίγες φασὶ τῶν ἀπὸ Λιβάνων. καὶ μετὰ τῶν τῶν ἐστίν, ὃν ἀυλῶνα καλεῖσι πεδὶον πολὺ & κάλον. ὅπως δὲ ὁ κάλαμος & ὁ ὄρειος φύεται, λίμνη μεγάλη τυγχάνει. πρὸς ταῦτα δὲ ἐν τῷ ἔλει τῷ ἀνεξήρατο φέρει πύθασι. τόπον δὲ ἐχῶσι πάλειον ἢ τερμακίοντα πάλειον. * ἐδοκίμασεν ἡ χλωροί, ἀλλὰ ἐξηραθέντες. τῇ προσώψει δὲ ἐδὲν ἀσφύρασι τῶν ἀλῶν. εἰς βάλανον ἢ εἰς τὸν ῥόπον, εὐθὺς ὁσμὴ πρὸς βάλανον. ἐμὴν πρῶτον γὰρ ἢ ὀδοπορῆ γίνεται, κατὰ τὸ πνίγες φασὶ ταῖς πρὸς φερομένησιν † ναυσὶν εἶναι πρὸς τὴν χλωροί. καὶ γὰρ ὁ τῶν ὄρειος ὄρειος δὲ πρὸς βάλανον ἀπέχει πάλειος ἢ ἑκάστην πενήκοντα πάλειος ἀλλ' ἐν τῇ Ἀραβίᾳ τὴν ἀναπρῶτον εἶναι φασὶ τὴν δὲ τῷ χλωροί εὐοσμῶν. ἐν ἡδὲ ἐν Συρίᾳ τὰ πρὸς τῇ ὄσμῃ, σχεδὸν ταῦτα ἐστίν. ἢ γὰρ χαλβάνη, βαρὺ πρὸν ἑμᾶλλον φαρμακῶδες. ἐπεὶ δὲ γίνεται αὐτὴ πρὸς Συρίᾳ, ἐκ τῆς † Πάχης καλεμένης. τὰ ἢ ἄλλα πάντα τὰ εὐοσμῶν, οἷς πρὸς τὰ ἀρώματα χοῶνται, τὰ ἡδὲ ἐξ Ἰνδῶν κημίζεται. καὶ καὶ ἐν ἐπὶ βάλανον κατὰ πέμπεται. τὰ δὲ ἐξ Ἀραβίας οἷον πρὸς τῷ κινάμωμῳ, καὶ τῇ κασίᾳ, καὶ κώμακον. ἔπερον ἢ εἶναι τὸ κώμακον, καρπὸν τὸ δὲ ἔπερον ὀσμῶν ὄσμῶν εἰς τὰ σπυδαίοντα τὰ μύρων. τὸ ἢ καρδάμωμον καὶ ἀμωμον, οἱ μὲν ἐκ Μηδείας, οἱ δὲ ἐξ Ἰνδῶν, καὶ ταῦτα, ἐπὶ τὴν νάρδον καὶ τὰ ἄλλα ἢ τὰ πάλειον. οἷς ἡδὲ ἐν εἰς τὰ δρώματα χοῶνται, σχεδὸν ταῦτα ἐστὶ κασία, κινάμωμον, * καρδάμωμον, νάρδος, † ναῖρον, βάλανον, ἀσπάλαντον, σύραξ, ἱερί, † νάρθη, κόστος, πάνακες, κρίκος, σμύρνα, κύπερον, ὄρειος, κάλαμος, ἀμάρκον. λῶρος, ἢ ἀνήθον. τῶν ἢ τὰ μὲν, ῥίζαι, τὰ δὲ φλοιοί, τὰ δὲ κλώνες, τὰ δὲ ξύλα, τὰ δὲ ἀπίρματα, τὰ δὲ δάκρυα, τὰ δὲ ἀνήθον. ἐπὶ τὰ μὲν πολλαχῶς γίνεται. τὰ ἢ πρὸς τὰ εὐοσμῶν, πάντα ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ ἐκ τῆς Ἀλεξανδρινῶν ῥῶπων. ἐκ γὰρ τῆς Ευρώπης ἐδὲν ἐστὶν ἐξ ἑ ἱερῶν. αὐτὴ ἢ ἀρίστη ἐν Ἰλλυριοῖς, οἷον ἐν τῇ πρὸς βάλανον χλωροί, ἀλλ' ἐν τῇ ἀνακῶν.

Calamus vero, & juncus trans Libanum montem, inter ipsum Libanum, & alium quandam montem parvum, valle minima exeunt. Non, ut quidam dixerunt inter Libanum, atque Antilibanum. Inter quos campus amplissimus & pulcherrimus est, quem *Aulonem* appellant. *Qua* vero calamus & juncus proveniunt, lacus in amplum extenditur, juxtaque eum palustribus siccatis isti assurgunt. Plus autem quam triginta stadia abest à mari. Sed in Arabia aspirationem agri odoratissimam esse inter omnes constat. *Quæ* in Syria odore excellentiora sunt, hæc sunt ferme. *Chalbanum* enim gravius olet, & medicinae potius convenit. Id namque in Syria nascitur ex *Paco* vocato. *Cætera* autem odorata, quorum in unguento usus, partim ex India advehuntur, ac inde mittuntur ad mare: partim ex Arabia deportantur; ut cinamomum, & casia: * atque etiam comacum: fructum, hoc alium esse. Alterum vero unguentis permiscere sumptuosissimis solent. *Cardamomum* atque amomum alii ex Media, alii ex India, cum nardo, & reliquis omnibus, aut plurimis advehi narrant. *Quibus* ad unguenta utuntur, hæc fere sunt; casia, cinamomum, cardamomum, nardus, nerum, balsamum, asphaltus, styrax, † consecratrix, narta, costus, ligusticum, crocum, myrrha, * gladiolus, juncus, calamus, † sansucum, lotus, † anethum. *Horum* alia radices, alia cortices, alia rami, alia ligna, alia femina, alia lachrymæ, alia flores. *Et* quædam multis in locis proveniunt, quædam in Asia tantum, & locis apertis; quæ scilicet supervacua maxime, atque odoratissima sunt. *Quippe* cum in Europa nihil præter consecratricem inveneris, quæ optima apud *Illyrios* exit, non tamen prope maritima, sed medietate exit, non tamen prope maritima, sed medietate exit, non tamen prope maritima, sed medietate exit.

* οὐκ ὄζει
† Al. Bas. ἀνὴ ναυσὶν εἶναι. lego ναυσὶν πρὸς.
† πάχης.
* καρδάμωμον ἀμωμον, νάρδος, ἢ ἐρί.
† νάρθη.
† ἀνήθον.
Al. Bas. lego ἀνήθον.

* odorati sunt.
† referunt à navibus tamēn que eo cursum tenent sentiri hic enim.
† aromatisibus.
* atque etiam comacum, cujus genera duo, horum alterum fructus. alterum unguentis pretiosissimis admiscere solent.
† cardamomum, amomum, nardus Indica & moiana.
† cypetus.
* iris, narcabum, costus panax.
† sampsuchum.
† anisum.
* que scilicet exquisitissima sunt, atque odoratissima.
ἀνακῶν.

ἀνακεχωρηκίαι, κειμένη ἢ μάλλον πρὸς ἄρκτον. ὅπως ἢ τόπων διαφέρουσι, ἐν οἷς ἀμείνων. ἐργασία ἢ πρὸς αὐτὴν ἐδεμία. πλὴν τῆς περικαθέρου ἀναξήρου. τὰ γὰρ ἐν τῇ Θρακίᾳ Φυλόμα ρίζια, κατὰ πρὸ τῶν θείων προσεμφερῆ τὴν ὀσμὴν ἔχον, καὶ ἕτερα ἄλλα μικρά πνα καὶ ἀδενῆ τὴν εὐωδίαν ἔχει. Ἐπεὶ μὲν τῶν εὐόσμων ἴπτι ποσῶν εἰρήδω.

terranca magis ad septentrionem sita. Verum loci à locis differunt, ita ut producere meliorem possint. Cultus nullus ei accommodatur, nisi quod ablaqueatam soleant reficcare. Radiculae enim quas Thracia fert, videlicet quae odoris nardo similis est, & aliae quaedam parvam, exilisque odoris gratiam habent. Atque de odoratis haecenus.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Τῆς προσφθερίαις ἄνω πρὸς τὴν χεῖρα Theodorus omisit. Lego πρὸς φθερίαις τῶσι πρὸς τὴν χεῖρα. Nam quid esset illatio illa causae tollentis hanc opinionem? Καὶ γὰρ ὁ τὸ πρὸς ἔτι ἀπὶ τοῦ δὲ καὶ ἰπτι. Appellentiibus igitur navibus ad oram illam nevtiquam pervenire potest odor. Distat enim nimis; sed ab Arabia, quae ad mare pertinet. Idcirco dixit, ἀπὸ τῆς Ἀραβίας.

quit ignota nobis. Deinde miraberis Iridem vebis ex India hoc autore, qui nobis, quemadmodum & Dioscorides, Illyricum praefert. Tum autem Amaram & frequens nobis, atque etsiam vulgare est. Postremo non legam antheu, cum Theodoro. Nihil enim apud nos vilis anetho. Anisus rarior. ἀνηθῶ, magis placet.

Τὸ δὲ ἴπτι φθερίαις. Lego ἄπτι φθερίαις. Κασία, κινάμωμον. Primum animadvertit Philosophi negligentiam, qui nominum congrue putat se historiae legibus satisfecisse. Nærum, & Narta: quod in ipso fuit: Reli-

quid illa, aut ejusmodi, quas Aiz vocant incolae: nos falso calamm aromaticum. Nascuntur enim in Thracia, & Ponto. Calamus autem trans Libanum, qui non amplius convenit ad nos.

IOANNIS BODÆI A STAPEL NOTÆ & COMMENTARIUS.

Ὁ κλάμα. κάλαμος. ὡς τὸ κλάω ἀμῶσαι, quod pulchre metas, nomen accepit. Calami genera plura sunt, de quibus lib. IV. egit Præceptor. Hoc capite, de aromatico sermonem habet, cujus historiam aggredior. Calamus hic ἀρωματικός, ἰνδὴς, μυρεψικός dicitur. Aromaticus, odoratus, unguentarius. Garcias ab Horto lib. I. cap. xxxi. Aromaticum & odoratum diversos vult esse calamos. Calamm, inquit, aromaticum voco, non odoratum, ut plerique alii, quandoquidem aroma odorem non significat, sed quod vulgo drogum vocant, neque etiam calamm odoratum scio, sed duntaxat juncum. Contrarium antiqui docent omnes, & odoratum esse ex ipsius Garcias verbis proba, cum ait: Cæterum non est odoratus, nisi è terra avulsus, quantoque vrentior, tanto mihi validior, tetriciorque odoris videtur. Theophrastus odoratum hunc calamm, lib. IV. cap. IX scriptit: Γίνταμ (scilicet papyrus) ἢ ἰνδία πρὸς τὴν λίανω ἐστὶ τὸ κλάμα ὁ ἰνδὴς. Hoc ipso capite, quid aliud quam calamm inter res odoratas recenset. Vide cap. XI. lib. VI. D. caus. Dioscorides lib. I. cap. XVI. aromaticum calamm odoris causa malagmatis ac suffitibus addi ait. Μίχνηται δὲ καὶ κλάμασσι καὶ θυμάμασι πρὸς ἰνδία. Miscetur denique malagmatis, & suffitibus, ad conciliandam odoris gratiam. Dionysius de situ orbis. Ἡ θύα, ἢ σμύρνης ἰνδία κλάμασσι. Fallitur admodum Garcias, quod ἀρωματικός negat odoratum esse. Aroma, ut supra dixi, est res odorata, quæque suavem, & naribus gratum spirat odorem. Ἀρωματικός τῆ δὲ ἀρ, vel ἀρ particula intensiva, & ὄζω unde & à Suida exponitur, θυμάμα, ἰνδίαμα, μυρεψικός. Plutarchus in Alexandro. Ὁ δῶδοι δὲ ἡσπύσιον δὶον δὲ ἀρωματών ἐ μύριον ὁ οἶκος, Tota domus odore fragrat, quasi aromatibus ac unguentis repleta foret. Theophr. hoc ipso c. VII. τὰ ἢ ἀρωματώνται, τὰ ἰουσμα οἷς πρὸς τὰ ἀρωματὰ χεῖρα. Legat lector totum caput. Casia, cinnamomum, amomum, cardamomum sunt arotama, & odoratus his nihil. Verba fortassis Suidæ errandi occasionem præbuere Garcias. Ἀρωματὶ ἐν ἢ τὰ θυμάμασσι οἱ Ἀπὶ καὶ κλάμασσι, ἀλλὰ τὰ ἰσπαρμένα. Nota Lector δὲ ὁ μινδὸν scribi, ἀρωματὶ vero cum odoratum significat δὲ ἢ μέγα. Droga vocatur species omnis, cuiuscunque tandem sit odoris jucundi vel ingrati, modo habeat quid φαρμακώδης. Qui has species vendit vulgo drogarius vocatur, Latinis seplasiarius, Græci πικροπάλη, dicunt. Nobis Drogist dicitur.

reprehenditur à Guilandino, lib. de papyro, cap. IX. Nam calamus, inquit, aromaticus, quem Dioscorides in India gigni tradit, ubi ingens ejus est proventus, tantum abest ut in Syria proveniat, ut nec usquam in Arabia, nisi ex India importatus, inveniat. Quod cum ignoraverit Plinius, & res specie diversus, pro una accepit; mirum non est eum scribere calamm odoratum, qui in India atque Syria nascitur, pullulare quoque in Arabia, errore per Plutarchum quoque confirmato in libello, cui titulus est, quod bruta ratione utuntur. Haecenus Guilandinus. Verum ut fatear, in quo erravit Plinius, non video. Nemo Græcorum Latinorumve antiquorum, quod sciam memoriae prodidit duo odorati calami esse genera. In aromaticum solo natali variant admodum antiqui. Quid mirum? Loca non usque adeo explorata habuerunt, & quid obest, quo minus & in India, & in Syria nascatur calamus? Fabam Ægyptiam in palustribus Ægypti nasci, Græci scribunt, Batavorum industria, in Indiae amnibus repertam esse suo loco diximus: nec inde sequitur, in Ægypto non nasci. Atqui inquit Guilandinus, Absynthus, in compositione pulveris quadrigarii, referente Vegetio libro ultimo, artis veterinariae cap. XIII. Manifestè discrevit inter calamm aromaticum & Syriacum, quorum ego alterum interpretandum reor pro Indico, alterum pro vulgari calamo, sed in Aulone nato. Nec hinc sequitur duo calami esse genera. Syriacum enim vocavit, quod crederet in Syria provenire, aromaticum ab odore. Quod enim hoc nostro saeculo pharmacopœi vocant calamm Indicium odoratum, ut ab acoro, quam falso calamm aromaticum vocant, distinguat, inde concludi non potest, diversum esse Indicium ab aromatico. Et quis negat Absynthum acorum non vocare calamm, antiquus error est. Sic duo epitheta nardo dat Meleager in uno eodemque versu, alterum à solo natali, alterum à forma, καὶ μὲν καὶ οὐκ ἔστιν ἰσχυρότερον ἢ ἴσως τὰ ἄλλα. Præterea quod Syriacum nasci tradit ad ripas maris Tiberiadis in Judæa, id Theophrasti verbis repugnat, qui inter Libanum & parvum alium monticulum in valle quadam nasci tradit Syriacum. Aliter etiam pro Plinio respondere possum. Arabiam longissima amplitudine extensam fuisse, ab Amamo monte è regione Ciliciæ & Commagenes eam descendere, facit Plinius; & in media Syria ad Libanum montem penetrare. Garcias ab Horto lib. I. cap. xxxi. per universam Indiam seri ait, negatque usquam alibi, quam apud Indos provenire, idque quod Mercatores Arabes in Arabia inveniri negant; nisi ab Indis mercimonii gratia advectum. Carolus Clusius, in notis ad Garciam, se fragmenta quædam à Paludano, ex Syria & Ægypto reduce, accepisse scribit. Idem Bauhinus refert. Integram plantam foliis tantum viduam nobis dedit Arnoldus Douves, dum viveret seplasiarius diligentiss. Peragravit hic Orientales regiones, apud Syros venalem reperit calamm hunc ajebat, apud hos nasci negabat. Et sane Syriam natale esse calami vix puto, nisi forte locus iste sit, in quo scribit

Γίνταμ ἢ, nascitur, inquit, inter ipsum libanum. Vide cap. XXVI. lib. VI. de caus. Dioscorides in India nasci scribit, κλάμασσι ἀρωματικός φύσκει μὲν ἐν Ἰνδία. Plinius lib. XII. cap. XXI. Calamus quoque odoratus in Arabia nascens communis Indis (fortè Indiæ) atque Syriæ est, in qua vincit omnes, à nostro mari centum L stadiis. Inter Libanum montem, a: unque ignobilem. (non ut quidam existimaverit) Antilibanum in convalle modica juxta lacum, cujus palustris astate siccantur. Tricenis ab eastadiis calamus & juncus odorati nascuntur. Quod calamm in Arabia nascentem, communem dicit Indis & Syriæ,

Scribit Theophrastus provenire. Ex India in Arabiam defertur. Unde & ἀραβικὸς κλάμος, à quibusdam dictus, qui & in Arabia nasci crediderunt. Ex Arabia porro in Syriam advehitur, quapropter Syriacus nuncupatus à quibusdam, qui & in Syria sponte provenire scripserunt. Sic Celsus Alexandrinum vocat, quod Alexandria Romam cum cæteris Orientis aromatibus deferebatur. Sed nihil, ut dixi, obstat, quo minus & in Syria, in convalle à Theophrasto descripta, & in India nascatur.

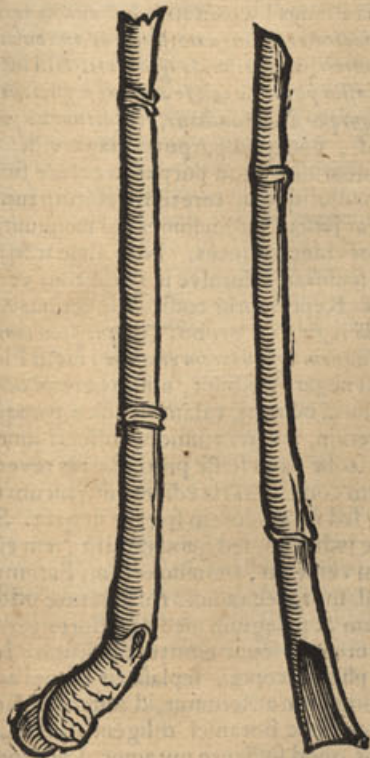
Ὅν δὲ καὶ δὲ χλωρὸν, virides nequaquam videntur, sed ficci. Corruptus eodem, quomodo enim ficci videri possunt; non virides si nihil differat à vulgaris. Leg. ὅσον ὅσον δὲ. Theophrastus lib. vi. de caul. cap. xxii. Ἄσπερ ἵσον ὅσον ἡσπέραι οὐδὲ κλάμος οὐδὲ ἰσπέραι, τὰ δὲ ἐμακρόν ἐξ ἑστὴν ἡσπέραι. Viridia nihil olent, ut calamus & juncus, nonnulla etiam plenus, olent siccata. Obijciat quis, virides esse odoratos, quia itatim sequitur, quod lacum ingredienti, protinus odor aspirat. Plinius loco citato: Nihil ergo à cæteris sui generis differunt aspectu, sed calamus præstantior odore statim è longinquo invitat. Aliena fide hæc scripsisse Theophrastum, refert Guilandinus: Sane, inquit, cum ego annos abhinc duodecim, Damasco proficiscerem Hierosolymam, hæsi invitus apud lacum Genesarethicum, & Capernaitas, Christi miraculis celebres, decem integros dies, quos medicorum calamo, juncoque odoratis querendis illic frustra impendi. Veruntamen verissimum esse cognovi, quæ scribit Theophrastus lib. ix. de hist. plant. cap. vii. repetitque lib. ult. de caus. plant. cap. xxviii. calamum & juncum odoratos, qui in Aulona Syria proveniunt, nihil à communibus calamis, juncisque discepare, tametsi odorem, quem narrat ingredientibus locum statim occurrere, neque ego potuerim, neque alii item, qui mecum erant percipere, sed hoc Theophrastum ex aliorum fide prodidisse credamus. Ipse suam sententiam dicitur, cap. xxi. libri ejusdem, quem postremo citavi. Negat calamum & juncum odoratos, quicquam olere virides. Quanto minus ergo terræ hærentes? Quod recte verumque ab eo assertum esse experimentum comprobavit, cum calamum juncumque juxta Tiberiadem lectos, nostratibus nihilo dissimiles, mecum Hierosolymam sportatos, levem quandam fragrantiam, post quadragesimum diem spirare deprehendi. Sed jam supra diximus hunc non esse locum, in quo calamus juncusque nascantur. Nodus hic ex doctiss. Garcie verbis solvitur. Dum loco citato scribit, calamum odoratum recentem, non esse odoratum, nisi è terra evulsum, & quo virentior, tanto validioris, retrioreque esse odoris. Et hoc est quod notavit Theophrastus: ὅσον ὅσον δὲ χλωρὸν, aromaticum suavemque odorem non spirant recentes. Attamen ingratum & validum quempiam spirant, qui è longinquo percipi potest, & ab appropinquantibus naribus lenitur. Quamquam, ut quidam referunt, non longius spirat. Theophrastus, lib. de odor. ἴσα ἰσπέραι ὅσον τὸ ἀρωματικὸν ἴσα, ὀνταίους μὲν ὀνταίους ἴσα βαρείους ἴσα θμυίους. Atqui aromaticum etiam recentia nonnulla virium gravitate & acrimonia pollent. Nonnulla esse ex odoratorum genere, quæ cum recentia sunt, & excrementitio humore scatent, gravius olent, & gustum ingrata mordent, docet hoc coriandrum, quo nihil deterius recens olet; concocto tamen succo, & sapor, & odor blandus suavisque fit, qui non ita facile, ut in calamo observavit Theophrastus, perit, ac evanescit. Σχοδὸν ἴσα ὅσον κλάμος ὀνταίους μὲν τὸν κλάμος & calamus odoratus celeriter odoris suavitatem amittunt. Quod de calamo & junco verum esse testatur Galenus: τὸν δὲ ὀνταίους τὸ φάρμακον, ἴσα μόνον τὸν ὀνταίους ἀρωματικὸν κλάμος, ἴσα ἴσα τὸν κλάμος, ἴσα τὸν κλάμος, ἴσα τὸν κλάμος.

Calamum aromaticum describit Dioscorides lib. i. cap. xvi. Καλάμος ἀρωματικὸς φύνται μὲν ἐν Ἰνδία. ἴσα ἴσα τὸν κλάμος ὁ κίρρος πικροτάτος, ἴσα ἴσα τὸν κλάμος ἡραιότερος, ἴσα ἴσα τὸν κλάμος τὴν σφύρα, ἴσα ἴσα τὸν κλάμος ἡραιότερος, ἴσα ἴσα τὸν κλάμος ἡραιότερος. Calamus aromaticus in India nascitur. Est vero probatissimus in eo genere saluus, crebris distinctus geniculis seu internodiis, qui contrafactus in assulas multas dissilit, plenam habens araneorum fistulam subalbidus, in commanducando lentus, viscidusque, adstringens, & subacris. Πυρρός, qualis sit color, alibi exposui, tuffo nempe obscuriorem esse, qualis leonum est. Ætius πυρρὸς legit, parvo discrimine. καλάμος ἀρωματικὸς. καλὸς ἴσα ὁ πυρρὸς, πικροτάτος ἴσα ἴσα πολλὸς

καλάμος (lege σπινδαμὸς) ἡραιότερος. Dixi parvo discrimine, Galenus lib. xii. meth. meden. cap. iv. κίρρος πυρρὸς vocari scribat, ei δὲ ἄλλως ἰσπέραι ὀνταίους τὸν κίρρος ἡραιότερος, ὀνταίους αὐτὸν λέγειν πυρρὸν ἡραιότερον. Quod si aliter nominare fulvum colorem velis, licet voces igneum, pallens. Plinius loco citato: Mollior tractu, meliorque quæ minus fragilis, & qui assulose potius, quam raphanis modo frangitur. Inest fistula araneum, quod vocant florem. Præstantior est cui numerosius. Reliqua probatio ut niger sit; damnatur aliu. melior quo brevior, & crassior lentusque in frangendo. Corrigitur viri docti, reliqua probatio, ne niger sit. Quod cum Ætio, Dioscoridi aliique magis convenit. Assulose frangi, inquit, Assulose fracta dicuntur, cum fragmenta in longitudinem magis quam latitudinem disjecta sunt; vel σπινδαμὸς τὸν κλάμος τὸν κλάμος τὸν κλάμος τὸν κλάμος. Minutum ramentum, quod à pennis raditur ac lignis. Inest, inquit, fistula araneum. Serapio cap. ccv. Canna ejus plena est eisdem rei, similis texturæ araneæ, cujus color est albus & viscosus. Negat Garcias, quod in calamo est spongiosum, & flavescens colore, aliqua in re simile esse araneorum telis, ut falso, inquit, putarunt esse Avicenna & Serapio, quod Græcis & Latinis hæc nosci oportebat. Verum ut fatear, nulli rei aptius conferre possum, quod in medio calami conspicitur, quam aranei telæ. ἴσα ἴσα, quia fulvum prius dixi ad araneam fistulam referri debet, qualem etiam in aliis arundinibus cernere est; Lentus in frangendo inquit Plinius. Legi, mandendo ex Dioscoride ἐν τῇ διαμακρόσει γλιόζου. Calamus quem ab Arnaldo Douves seplariario dicto, (qui ut præstantissima quæque compararet simplicia tertio, quartoque anno orientales adibat regiones) accipi, caulem habet cubitalem, rectum, rotundum, lævem fragilem, fulvum, intus cavum & spongiosum, membranula (quasi tela alba suspensa) præditum; assulose frangitur, in quatuor quinque ramulos dividitur, ad modum ligustri Alpini, vel molle Clusii, qui flores, parvos foliaceos plurimos singulis pediculis insidentes, sustinent, ex quorum medio apex styli instar prodit, forma, figuraque, flosculi hi sunt ledi ἴσα Clusii persimiles. Alpini lib. iv. de Medic. Ægyptia cap. x. calamum aromaticum, cujus in Ægypto usus, his verbis describit: Colore, inquit, subfulvo spectatur, fistularem meatum, araneum florem vocatum habet. Qui vulgare schoenanthum, de quo mox, calamum odoratum putant, falluntur, nam nec assulose frangitur, nec araneorum fistulam intus habet. Officinæ nonnullæ acori radicem calamum aromaticum vocant (dixi non nullæ, quia seplariarii nonnulli diligentiores, quales Dommerus & Beeringen descripserunt calamum venalem habent, vocantque calamum odoratum verum Ægyptium) Error hic antiquus admodum est. Neophytus. Καλάμος ἀρωματικὸς ὀνταίους. Item ἡσπέραι ὁ κλάμος ἀρωματικὸς. Hoc etiam fortassis in errore fuit Abyssus. Non esse radicem, ex Lexico Medico antiquiss. probatur. καλάμος ἀρωματικὸς ἴσα ἴσα ὀνταίους ἴσα. Hoc est quod Theophrastus ait, à vulgato forma non differt. Atqui acori radix, totaque planta multum à calamo sive arundine vulgari differt. Non desunt tamen qui radicem acori calamum aromaticum esse, probare conantur. Tum quod radix acori fit geniculata, calamus nodis est cinctus, tum quod Plinius scribit, lib. xxiv. cap. xi. Efficacissima autem in omni arundine, quæ proxima radice, efficacia & genicula. Fungus, stupes, ineptus sit, qui non videat hæc de arundine intelligenda. Aliud est radix, aliud radici pars proxima. Quo nomine velim dicant, hæc pars dicitur alio, quam calamo. Totus caulis arundinis à radice ad superficiem arundo seu calamus dicitur. Quod autem partem radici proximam cæteris prætulit Plinius, id factum crediderim, quod pars illa crassior, robustior, vegetior reliquis. Hac etiam de causa genicula efficacia dixi, quod partibus cæteris crassiora & robustiora. De qua & Dioscorides laudat, calamum crebris geniculis cinctam. Ad alterum argumentum, capita hæc Dioscoridis respondent, lib. i. cap. cxc. ἴσα ἴσα ἡσπέραι (hydro piper) ἡσπέραι. Eodem lib. cap. cxcv. idem de cyclamine altero, lib. i. cap. i. De gentiana, κωλὸς

ὅτι κινδύος — διπλήτος γένεσι δηλημερίοι. Vide cap. 56. 58. 80. lib. 4. cap. 46. 30. lib. 3. cap. 139. lib. 4. cap. 166. 79. & plura alia. Geniculi sunt nodi quidā, qui vel caules, vel radices vel ramulos quodam veluti circulo, vel annulo ambiunt, ex quibus vel ramulorum, vel furculorum, vel etiam frondium exortus esse solent, ut in gramine, arundine & similibus. Videamus quam pulchre cum descriptione calami, acori radix conveniat. Nec affulose frangitur, sed transversim, iridis vel raphani modo, nec fistulam, nec arundinem fert, sed caulem iridis, graciliorem tamen & longiorem; nullam intus araneorum fistulam, aut huic simile quid ostendit, neque sub acris, sed plane acris. Calamus verus aromaticus, cujus figuram adpingendam curavi,

Calamus Aromaticus.

Garcias in Guzarate ait vocari *vus*, in Decan *bache*, in Malabar *vazabu*, in Malaja *diximuo*, in Persia *heger*. Ægypti, ut scribit Alpinus, *castus elderita* vocant, vel ut Guillandinus, *castabofrii*, & *castab aldeura* nuncupant. Non alienum, inquit Guillandinus, hoc loco repellere errorem Eustachii, qui *καλάμων ἑρυθραῖον*, id est *calamum rubrum*, apud Dionysium, in libello de situ orbis, pro aromatico calamo, & rectè quidem interpretatur, verum vocari rubrum, quod India usque ad tubrum perveniat Oceanum, falso asserit. Nam India non attingit modo mare rubrum, sed multis passuum millibus ab eo abest, neque calamus aromaticus rubri appellationem sortitus est, quam quod sit colore *κίρρος*, id est *fulvus, rufusque*, ut scribit Dioscorides. His nihil falsius excogitari potest. Dionysius in Arabiæ descriptione, *καλάμων ἰνδιῶν* in ea regione nasci cecinit. Idem ubi Indiam describit *ἑρυθραῖα καλάμω*. *Erythrai sive Indici calami* meminit, qui diversus ab aromatico sed versus audiamus Dionysii. De odorato, sive Arabico hos versus habet:

αἰεὶ κηάσσα ἦν οἷς, κατὰ λαθὸν ὄδωδεν
ἢ ἦν, ἢ σμύρνης, ἢ δόδω καλάμοιο.
Semper odorata thurisiferis arboribus suaviter subolet,
Vel Thyo, vel myrra, vel fragante canna.

De Indico alibi canit:

αἰλλόδι ἰδρὸν κὲ κίγγροσ ἀΐξεται, αἰλλόδι δὲ αὐθῆ
ἕλαι ἦν ἰθυσσέν ἑρυθραῖα καλάμοιο.

Alicubi etiam milium crescit, alibi insuper
Sylvæ virescunt Indici calami.

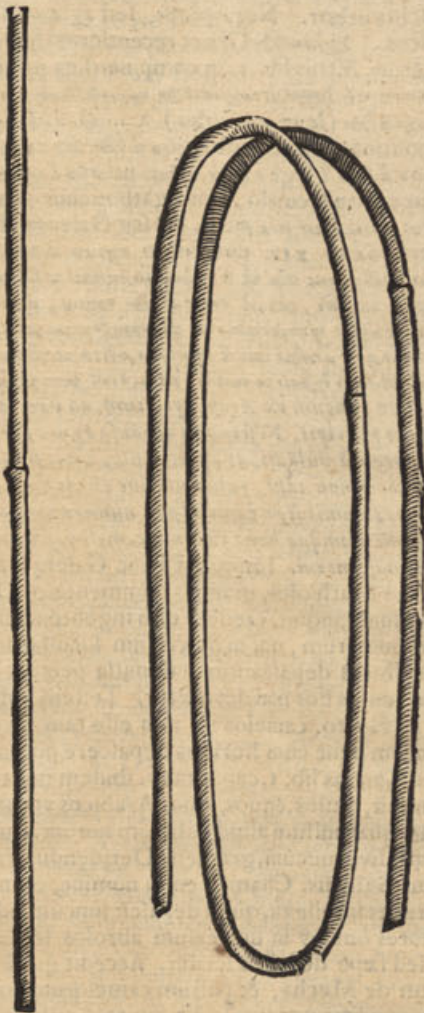
Fallitur itaque Guillandinus cum erythræum calammum aromaticum esse putat. Omnes Poëtæ ἑρυθραῖον ponunt pro interiore India, vel regionibus Indiæ cōterminis. Unde Tibullus & alii erythræos lapillos manifeste vocant, ex India ultima delatos, Margaritam

Lucianus, Ἐρυθραῖον & Ἰνδικὸν λίθον vocat, quod in Indico rubroque mari reperitur, Propertius:

Quæ venit è tubo concha erycina mari.

Hieronymus ad locum hunc Luciani de amoribus, λίθος ἑρυθραῖος κὲ πῶν λίθων πολυτέλειαντον ἑρπημένους βελθόν, τε-

Calamus odoratus Libani.

spiciens, margaritam rubri maris granum vocat. Et, ut Lucianus, auribus appendi ostendit, scribens ad principium. Solent purpurysa, & cerufa ora depingere, ferricis nitere vestibus, splendere gemmis, aurum portare cervicibus, auribus perforatis, rubri maris pretiosissima grana suspendere. Unde Theophrastus lapidibus, Ἐρυθραῖον καλάμω, ut dixit Eustachius, quod ejus altitrix India sit, mari erythræo contermina, vel quod ad ripas Indici, vel rubri maris nasceretur. Quod si à colore nominasset poëta, non ἑρυθραῖον, sed ἑρυθρὸν dixisset. Nusquam Græci ἑρυθραῖον pro rubro posuerunt, ἑρυθραῖον ἰνδικὸν gentilitium est, ab ἑρυθρῇ θαλάσῃ. ἑρυθρῆν categoria Ἔ ποιεῖ, est enim color. Diversum itaque κίρρον & ἑρυθραῖον.

Junci odorati notas has tradit, lib. 1. cap. xvi. Dioscorides. Σχοῖνον ἢ μὲν περὶ γένεσιν ἐν Λιβύῃ, ἢ δὲ ἐν Ἀραβίᾳ, ἢ τῆσ δὲ ἐν τῇ Ἀραβίᾳ λιγυμένη ἢ περὶ ἐστὶ κερπίση, δόλω πρὸς αἰεὶ ἢ ἀραβικῆ, ἢ ἰνδοὶ βαβυλωνιοὶ κελῶσιν. δὲ ἢ πυκνὸν. ἢ ἢ Λιβυκῆ ἀρρηγῆσ. ἐκ' ἰγὺς ἢ τὴν ἀρρηγῆσ ἰμπερὶσ, πολυαυδῆ. ἡζομὲν ἰμπερὶσ φουρὸν & λιστῆν & ῥοδίσησιν τῇ ἰνδικῆσ, ἰπερὶσ δὲ ἀρρηγῆσ τῆσ χερσὶ, καὶ δὲ κενυσση τὴν γλῶσσαν ἰσ πρὸς πρὸς αἰεὶ, ἡζομὲν δὲ ἢ ἀνθῆσ, & τῆσ καλάμων κὲ τῆσ ῥίσησ. Dicitur σχοῖνον simpliciter & κερπὶ ἑρκεῖον, cum ad differentiam aliorum juncorum, de quibus lib. 1. v. egi, dicendum erat σχοῖνον ἡδύοσμον, ἰσσοσμον, ἀρρηγῆσ κὲ κενυσση. Nomen σχοῖνον à funibus & loris impositum est vulgari junco, de quo vide quæ supra diximus. A nonnullis σχοῖνον dempto ὀ δicitur, sed tunc σχοῖνον περιεχόμενον, ad distinctionem σχοῖνον, quod per circumflexi notam scribitur, significatque lentiscum, & nonnunquam scyllam, ut supra diximus. Latini odoratum vocant juncum, vulgo ischœnanthum & squinantum, uti apud Plinium medicum, lib. 11. cap. xii. legitur: Nitri Alexandrini similiter, squinantibus similiter, croci similiter. Sic Palladius in Octobrit. 14. Si squinantibus uncias quatuor, aloes epatici uncias quatuor &c. etiam ischœnum antiquissimi dixerunt. Columella

Jumella lib. XII. cap. XX. *Odores autem vino fere apti sunt, qui cum defruo coquuntur, jus, sœnumgræcum, schœnum.* Doctiores schœnus legunt. Cato cap. cv. *Schœnum calamum in pila contundito, quod fiet sextarium unum eodem in dolio confundito, ut odoratum fiet.* Errat doctiss. interpres cum lentiscum exponit. Schœnus, arbor lentiscina, inquit. Inepta conjunctio calamus & lentiscina arbor. Nec σχοίνον, sed σχίνον Græcis est lentiscus. Σχοίνανθον Græci recentiores dixerunt, ut Actuarius, Ætius lib. I. in comp. nardina pro Ecclesia, ubi corruptè legitur σχοίνανθον κερυφύλων λ. i. αμάου. λ. i. σχοίνανθον (lege σχοίνανθον) λ. i. κλάμιν ἀρωματικὴν, compositione præcedente σχοίνου ἀθου dixit, ξυλοβαλασίμου, κείνη ἀθου (lege σχοίνου ἀθου) uti apud veterenatios legitur capite secundo, ubi Agathorichus, αλόης, σχοίνου ἀθου, μελιλώπων, μέγιστος. Nescit Galenus lib. de antid. primo cap. XIV. cur vulgo σχοίνου ἀθου dicatur. Σχοίνον ἢ ἐπὶ τοῖς πύλοις ἐξ Ἀραβίας ἡμετέρας κλάμιν, κλάμιν ἢ πύλον ἢ πολλῶν, ὅσα εἰδὸς ὅπως ἀθου σχοίνου, ἢ τῆς ἡμέρας ἢ πανὶ τῆς ἀθου ἐπιπέπων, ὅλης τῆς ἡμετέρας πύλας, ἐπιβιβασμένης πηλῶν ἀνωθῆν ὑποπύλας, ἢ κλάμιν, ἢ ἀθου ἢ πύλον, ἢ πηλῶν ἢ ἄλλων ὅσα εἰδὸς Ἀραβίας ὁδοῖς γενναίων. Schœnum, sive juncum ex Arabia petiitum ad hæc idem auctor imponere præcipit. Nescio qua de causa σχοίνου ἀθου, id est, junci florem à vulgaribus appellatum, nobis siquidem cum florum copia non adsit, juncum utimur ex Arabia composuero: cujus summitatem cameli sæpe numero abrosferunt. Juncundissimè namque hunc juncum cameli pascuntur, secus vias ibi nascuntur. Improbatur hanc Galeni sententiam rideretque Mathiolus, magnus commentator Dioscoridis. Arduum, inquit, credere tam ingentem esse camelorum numerum, qui in universum locustarum modo schœni flores depascantur, ut nulla penitus supersit planta, cujus flos non devoretur. Testem habet Garciam ab Horto, camelos ibi non esse tam frequentes, ut juncum hunc cum floribus depascere possint. Idem tamen Garcias lib. I. cap. xxxiv. ibidem multos asinos esse inquit, mulos, equos, quos Arabicos vocant boves, capras, quæ nullum aliud pabulum norunt, quam hanc herbam, sive juncum, gramen. Deridendus itaque non videtur Galenus. Chameli enim nomine, omne animal quadrupes intellexit, quod depascit juncum odoratum, nec flores omnes in univèrsum abrosos scribit Galenus, sed sæpe depastos scribit. Accedit quod Garcias paleam de Mecha, & pastum camelorum vocari ait. An itaque hæc vera causa est, cur raro adferantur? Respondeo, id fieri partim quod flores papposi quadantem sunt, & tenues. (facile itaque delabuntur & exolvuntur) partim quod à camelis, mulis, devorantur. Huic florum paucitati accedit institorum negligentia, qui perpaucos adferunt, medicis hoc non postulanti- bus, quod horum usus perierit. Defertur quidem in Indiam in medicum usum usurpandus; maximam tamen copiam in fasciculos colligatam, navibus inferunt equarii mercatores, ut equis substernant, ne stercoris & urinæ pædore offendantur. Nam simul atque maduerit, in mare abjiciunt, & recentem substernunt. Ad rios tamen quandoque flores seorsim à junci culmo calamoque feruntur, rarissimè adhærere vidi, sunt ex pallido rubentes, acerosis glumis, aut calycibus rubellis, foris intusque papposis, levibus, admodum odorati, inferiores tamen culmi aut calami, perquam facile odorem, quem spirant amittunt. Recentes si fuerint, quales sæpe vidi, culmis calamisque, acrimonia, mordacitateque non multum cedunt. Juncum hunc Latinus Hippocrates rotundum vocat lib. XII. cap. XXI. Tragorganum, styraç, costum, junci quadrati, & rotundi, semen illud cyperum, σχοίνον hoc Græci vocant. De natali solo satis ex Theophrasto dictum. De natali hæc Dioscorides, alius in Africa, alius in Arabia nascitur, alius in Nabataia dicta. Vetus codex ἀραβία, interpres ἰαβαθαία. Alius in ea parte, inquit Arabia, que Nabathæa dicitur. Plinius lib. XXI. cap. xviii. *Ob id & odorati junci medicina dicuntur, quoniam & in Syria cali (lege cale, i. e. calva) ut suo locoretulimus, nascitur. Laudatissimus ex Nabathæa, cognomine teuchites, proximus Babylonius, pessimus ex Africa & sine odore.* Hæc si quis cum Dioscoride conferat, quædam manca, quædam perperam notata animadvertet. *Laudatissimus omnium, inquit Dioscorides, qui in Nabathæa provenit, secundum locum sibi vendicat Arabicus, quem nonnulli babylonium, alii teuchitum cognominant. Afer vero inutilis censetur.* Contra Plinius ex Nabathæa allatum jun-

cum teuchitem vocari scribit. Corrigunt, ac emendant Plinium viri docti, leguntque: *Laudatissimus ex Nabathæa, proximus Arabicus, quem aliqui Babylonium appellant, alii teuchitem, pessimus ex Africa.* Τευχίτης σχοίνον, dicitur, quod valis adferretur. Τευχίτης ἄρσενος υἱός. Garcias ab horto in Mararate (vel ut alii, Mareata) & Calaire maritimis Arabiæ provinciis, versus sinus Persici ostii, maxima frequentia & abundantia nasci tradit, quemadmodum in Europa gramen, quo animalia pascuntur. *Deligito, inquit Dioscorides, recentem, ἡμπερῶν.* Interpres summè ruffum, qualis non datur. *Ἐμπερῶν* vertendum, in ruffum vergentem, in quo ruffi quid est. Sic *ἡμπερῶν* in quo amaritudinis quid inest. *Ἐμπερῶν* in quo purpurei quid apparet. Meliores codices, in quibus *ἡμπερῶν*, cui color igneus est, qualem schœnanthum habere negari non potest. Sequitur apud Dioscoridem flore copiose. De flore jam diximus. Σχοίνανθον ἢ ἡμπερῶν plurimi interpretes rubentibus fragmentis vertunt; quia Plinius loco citato: *Est autem rotundus vineose mordacitatis ad linguam, sincerus, in confricando rosæ odorem emittit, rubentibus fragmentis.* Alii interpretantur, *qui scissus purpureæ colore aliquo conspicitur.* Alii exponunt, *quique dum funditur, scinditurque purpurascit.* Fidi, scidi, nec quid purpurei magis vidi. Σχοίνανθον dixit Dioscorides, quod purpureo colore fuit, quando tenues involutique in teretem habitum tunicæ (quibus constat juncus hic) definunt vel incipiunt, quo loco, quati scissus videtur juncus. Non male itaque diceretur circa scissuras, fissurasve in purpura vergentibus. καὶ λεπτόν. Reperiuntur codices, in quibus λεπτόν Plinius λεπτόν legit, hoc probo. *Quique dum manibus confricatur, suavem rosæ odorem emittit, idem Plinius. Anguillaram negare scribunt, ullum percipi odorem, ex vulgaris junci odorati, calamis, radice, totaque planta; Aut exoletum, inveteratumque olfecit juncum, aut planè muscosæ naris fuisse puto. Patres reverendi, qui in Mesuem commentaria ediderunt, juncum odoratum fatentur, sed rosæ odorem spirare negant. Sanius horum certe judicium, sed quod negant, non esse juncum odoratum veterum, omnino errant. Fatemur nec folia, nec calamos, nec radices rosæ spirare odorem, sed inter rosam & pulegium medium: flores vero manibus cum teruntur, rosam emittere halitum. In Batavia medici, pharmacopœi, seplasiarii omnes ad quos recentes admodum adferuntur, id testantur. Et ante hos observarunt hoc Botanici diligentissimi Cordus & Mathiolus, quod sufficere putamus. Dioscorides enim juncum odorem habere rosæ scribit, cui flores multi, πολλοὶ αἰθῆ, inquit. Satis itaque esse dico, si flores spirant odorem rosæ, reliquæ partes inter rosam & pulegium mediū. Garcias ab horto Dioscoridem in odoratis medicamentis, incertis usum fuisse comparationibus scribit. Nescio qua fronte id scribere ausit, maxime cum fateatur se junci flores nunquam vidisse. Quod si saniorē mente verba Dioscoridis legisset, atque ad ea paulò diligentius attendisset, non tam facile, ac sine causa Dioscoridem notasset. Nihil turpius, nihil magis præter rationem, quam illum infidelitatis arguere, cujus autoritas, integritas, ac in describendis plantis sedulus labor, ac fidelitas, jam dudum apud veteres recentioresque omnes laudata, probata & observata fuit, cui non tantum ipse Garcias, sed veteres, recentioresque plurimum debent omnes, cujus ex scriptis uberrimum fructum sese percipisse gloriantur, quotquot hæcenus fuerunt Botanici, quod nec negare audebit Garcias, Multo, inquit, cum fervore mordere. Plinius, *vinosam mordacitatem inesse scribit.* Dioscorides: *cum fervore mordacem scribit.* Negant Monachi & Anguillara saporem ullum habere juncum. Quod schœnanthum nostrum acrimonia careat id falsum est. Quod enim vetustate evanidum & exoletum non est, linguam manducatum satis vellicat. Usus est floribus, calami & radicibus. Nota lector quam aperte Dioscoridi refragantur, qui schœnanthum negant odoratum esse juncum, quod calamos ferat. Negant insuper schœnanthum juncum odoratum esse, quod caulē non habeat cypero similem. Verba Celsi supra alia, satis ostendunt caulē junci odorati, & cyperi diversum esse cum odoratum hunc rotundum, cyperum quadratum juncum vocat. Junci calamum rotundum dixit Plinius, cyperum angulosum. Verba Dioscoridis videamus: καυλόν, inquit cap. IV. I. ἢ τευχίτης ἢ μελιτώνα γωνιάδη ἀμαίονος. *Caulē vero cubitalem, aut etiam majorem angulosum,**

losum, junco similem. Non dicit Dioscorides, odorato junco similem, sed junco, nempe vulgari. Perperam Ruellius de suo addidit, vertitque: *junco odorato similem*. Atqui $\alpha\chi\alpha\iota\sigma$, dices, ubi absolute ponitur, semper odoratum significat junctum. Hoc probandum esset. Contrarium jam probavimus ex Celso, qui junctum odoratum, rotundum caule in habere scribit, cyperum quadratum. Dissimilis ergo junco odorato caulis Cyperi. Multis ex locis Theophrasti probari potest $\Sigma\chi\alpha\iota\sigma$ absolute positum, vulgare junctum denotare, lib. I. cap. VII. $\eta\ \delta\ \pi\acute{\alpha}\nu\tau\epsilon\ \kappa\acute{\alpha}\iota\ \tau\acute{\omega}\ \sigma\chi\alpha\iota\sigma$ cap. XIII. $\text{Οἷς } \alpha\chi\alpha\iota\sigma \text{ πηφὶ κύνθησιν, } \kappa\acute{\alpha}\iota\ \delta\ \lambda\alpha\upsilon\sigma\ \text{ἐπὶ ἰππὶ ἤ λιμενώδω.$ Vide cap. IX. lib. IV. cap. XXVI. lib. I. de Caul. Dioscorides lib. IV. cap. LII. capituli inscriptio, $\alpha\chi\alpha\iota\sigma$, de junco. Pergit Dioscorides $\alpha\chi\alpha\iota\sigma$, $\tau\acute{\alpha}\tau\eta\ \delta\iota\alpha\sigma\tau\acute{\alpha}\nu\ \epsilon\iota\delta\epsilon\sigma$. Quod hoc cap. XVII absolute posuerit $\sigma\chi\alpha\iota\sigma$, causa est, quod nemo non videt, subintelligendum $\delta\acute{\iota}\omega\delta\eta\sigma$, $\alpha\epsilon\tau\epsilon\tau\alpha\sigma\mu\epsilon\lambda\epsilon\upsilon\sigma$, vel tale quid, nam de odoratis, aromaticis agit. Idem respondetur ad argumentum alterum, cum $\phi\epsilon$ radices capillamenta similia junco dicat Dioscorides. $\text{Ρίζα δὲ ἢ ἰσθμὸν ἄνωθεν ἀπὸ δακτύλου } \delta\ \mu\epsilon\tau\epsilon\ \pi\acute{\alpha}\chi\epsilon\sigma\ \text{καὶ ἀγία δὲ ἐπιρρίξαι ἔχει καθάπερ } \sigma\chi\alpha\iota\sigma$, $\eta\ \mu\acute{\epsilon}\lambda\lambda\alpha\sigma\ \text{ἐκίβησιν.}$ Radix superiore quidem sui parte digiti parvi crassitudinem ferme aequat, sed habet ex obliquo capillamenta juncti, aut veratri nigri instar. Comparat Dioscorides fibras, quae in phi radice habentur juncti simpliciter, non juncti odorati, perperam juncti odorati, ut dictum est, addit Ruellius. Quod autem schœnanthi nostri caules & radices in medicina non usurpentur, sed folia duntaxat, non fit, quod partes illæ viribus, sapore, & odore careant, (sunt enim omnes odorata & efficaces, nec verum est, quod scribunt, apud nos enim calamus juncti in usu est,) sed quia post Dioscoridis tempora, incuria medicorum, earum exoleverit usus, qui proculdubio revocandus, unversaque planta utendum in posterum. Denique negant schœnanthum junctum odoratum esse, quod radices non habeat manifestas ad medicinæ usum, sed capillaceas tantum partes, quæ nullius roboris aut valoris sunt. Respondent docti, nihil facere ad rem, crassæ an tenues sint, parvæ an magnæ: nam Dioscorides eas non descripsit, quod vero nullius roboris esse dicunt, id præter veritatem est. Nam manifesta in iis percipitur adstrictio, & aromaticitas, nec non morda-

Schœnanthum.

cititas, sed tamen hæc satis exigua, nec magna oportet sit, siquidem Dioscorides ait, $\eta\ \delta\epsilon\ \rho\acute{\iota}\zeta\alpha\ \text{ενπικνησῆσ.}$ Ra-

dix magis adstricta. Vltimum argumentum ex Serapione petunt, quod hic scripserit radices latas & nigras esse. Verba Serapionis audiamus: *Squinanthum est herba, inquit, habens radices sub terra, & ramos subtiles, & est sicut radix chulem. Nisi quia est latior, & minoris tuberositatis, & habet fructum.* Nullam in his verbis nigredinis mentionem facit Serapio. *Chulem*, Clusius gramen exponit, alii thymum Graminis, thymive radicibus sint paulo latiores, & tenuiores, inde latas habere radices non sequitur, sed quod diffusius per humum spargantur, ac delatentur. Nam cum Thymi graminisve radices admodum tenues sunt capillorum modo, & schœnanthi, Serapionis testimonio, illis tenuiores habeantur, satis apparet Serapionem non de formæ seu substantiæ latitudine, sed quod magis humi se diffunderent intellexisse. Illud porro absurdissimum, quod galangæ radices, juncti odorati radicem esse dicant: nulla enim manifesta adstringendi vis in ea percipitur. Deinde juncti radix modice exalfacit, galangæ vero ordine tertio. Accedit quod galanga in China nascitur, quæ bis mille leicis ab Arabia distat. Præterea folio, caule, radice à junco odorato multum differt, ut suo loco, si detur occasio, dicam. Clarissimo Clusio schœnanthi quondam planta è semine est nata, quam his verbis describit: *Est vero junctus planta multis culmis assurgens, tenuioribus foliis quam gramen, seu pta, (quam pulcherrimè refert) linguam mordicantibus, jucunda, & aromatica quadam acymonia, quæ trita gratum quidem spirant odorem, sed in quo rose odor non e-luceat, nam manducata potius rose, præsertim saccharo condita, odorem emulari videntur: nullum protrulit florem, quod serius provenerit, immo primis frigoribus perit, ita ut annua planta censenda sit, radix est numerosa, & capillaris non nodosa, ut Serapio ait, gustu fervido & aromatico.*

Duo, inquit, esse genera comaci. Alterius comaci Plinius meminit, lib. X. I. cap. ult. Sed locus admodum corruptus, ut supra cap. de cinnamomo videre est, legendum, *In Arabia (si in Syria scripserit, ut puto, errat Plinius) gignitur, & cinnamomum, quod comacum appellant. Hic est succus nucis expressus, multum à succo veri cinnamomi differens, vicina tamen gratia.* Quale fuerit hoc comacum, quod unguentis addebatur, me ignorare fateor. Comacum fructum esse illum non ineptè quis asseret, qui vulgo cubebe vocatur. Idque, quod teste Garcia; lib. I. cap. XXII. cubebe cumuc vocetur in Java (vide an 10 à scripsit Garcia) ubi plurimum nascitur, in reliqua vero India cubab, & cubab Sini, id est Sinense. Hinc Plinius, voce minus rectè intellecta, in Syria nasci somniavit, & duo comaci confundit genera. Pro cubab, latini cubebe, & cubabim, pro cumuc. Græci $\kappa\acute{\alpha}\iota\mu\alpha\kappa\omicron\upsilon\sigma$, infima Græcia $\kappa\acute{\alpha}\mu\pi\epsilon\pi\epsilon\tau\epsilon$, $\kappa\acute{\alpha}\mu\beta\epsilon\beta\alpha\sigma$, & $\kappa\acute{\alpha}\mu\omega\iota\beta\alpha$ dixit. Latini antiquiores cumabuni dixerunt Comacum, sive cubebas Hippocrates, $\mu\upsilon\tau\tau\acute{\iota}\delta\alpha\iota\omicron\upsilon\sigma$ vocavit. $\text{Ἐκλίψαις κήκευς πηήνηται, τὸ Ἰνδῶν δὲ κελύθειν οἱ πῖπεραι πῖπερα, καὶ οὐ τῶν ἐν προσηλοῖς ὁ κελύθειν οἱ πῖπεραι.}$ Grandenidia triginta detraçto cortice, Indicum, quod Persæ piper vocant, & quod inest rotundum myrtidanum appellant. Galenus in Exegefi. $\text{Μυρτίδατοι οἱ πηήνη τὸ ὄβη πῖπερα. Διοσκουρίδης ἢ ὁ ἀναξαρβῆυς ἐν τῷ ἀσπύτῳ ἀπὸ ὄλης ἐπιφύσει ἀνώμαλοι, καὶ ὀρθῶδη ἀπὸ τῶν μωρῶν πῖπεραι, ὅτι καὶ ἰπποκράτης τὸν κηρπὸν ἔστιν ἀνομάζειν οἷα ἔφυνε ὅπερ αὐτὸς φησὶν ὑπὸ πῖπεραι ἀνομάδιον πῖπερα.}$ Myrtidanum plerique esse existimant. Dioscorides vero Anaxarbaus in primo de materia medica, agnatam quandam eminentiam, inæquabilem, & tuberosam circa myrti caudicem esse scribit. Hippocrates tamen sic plantæ fructum nominat, quam Persis piper vocari ait. Duæ itaque res diversæ myrtidanon sunt dictæ. De myrtidano, quod myrtò adnascitur Dioscorides agit lib. I. cap. CLVII. & Gal. lib. V. I. simpl. ubi à quibusdam $\mu\upsilon\tau\tau\acute{\iota}\delta\alpha$, vocari scribit. De hoc alibi: Myrtidanum itaque fructus rotundus. Idem Galenus. $\text{Διοσκουρίδης ὁ νεώτερος Ἰνδῶν φυτόν ἐν Ἰνδῷ αἰνῶ φησὶ ὡς φασαλίηται τῷ } \pi\acute{\iota}\pi\epsilon\rho\sigma$, $\eta\ \delta\ \kappa\alpha\tau\acute{\alpha}\tau\epsilon\sigma\ \delta\ \nu\omicron\upsilon\sigma\alpha\ \zeta\epsilon\tau\alpha\ \mu\upsilon\tau\tau\acute{\iota}\delta\alpha\tau\omicron\upsilon\sigma$, $\delta\ \pi\acute{\iota}\ \mu\upsilon\tau\tau\epsilon\ \tau\epsilon\ \epsilon\iota\sigma\alpha\iota.$ Dioscorides junior Indicam stirpem in India nasci inquit, piperi proximum, cujus fructus myrtidanum vocatur, quod sit myrto similis. Videamus quomodo describat Garcia Cubebas est planta, inquit, malo vulgari minor, foliis piperis, sed angustioribus, per arbores, hederae modo, aut verius piperis modo, repens, non myrti effigie, aut foliis myrto similibus, (uti perperam quidam tradiderunt, quibus fides tanta, quanta Garcia non debetur, oculus enim hic, auriti illi,) fructus racematum coheret, non quidem ut

in uva conjunctim, sed singulis granis ex suis pediculis dependentibus. Sicut stris hæc est planta, & sponte nascens, non domestica, tantum autem in estimatione est fructus hic, etiam ubi nascitur, ut cum incolæ decoquant, antequam efferrî sinant, metuentes, ne alibi satus enascatur. Hæcenus Garcias. Cubebarum fructus figura rotundi, & nigro piperi non dissimiles, attamen paulo minores, oblongis rectisque pediculis adhærentes, colore ex cinereo fulci acu aut cultello puncti, caryophylli modo liquorem remittentes, qui ab Indis apud quos proveniunt partim nondum maturi acerbique, partim maturi colliguntur. Immaturæ cubebæ leves sunt, superficiemque rugis contractam habent, intus autem in corticis inani concavitate nucleum exiguum, flaccidum & tabidum, (hunc myrtidanum appellasse videtur Hippocrates, in τὸν ἐν ἐπύρῳ, quod inest rotundum,) maturæ autem æquales, extensæ, minimeque rugosæ, intus autem cæcio, tritu facili, & cõsumatæ magnitudinis nucleo (hoc est ipsum myrtidanum) plenæ ac distentæ, ideoque immaturis ponderosiores. Immaturæ saporem habent valde aromaticum, acrem & mediocriter amarum, subtilem cum maxima tenuitate, ad caput in gustu evaporantem. Maturæ gustu minus acres, minusque amaræ sentiuntur, valde etiam ipsæ penetrant, facileque vapores sursum mittunt, immaturis tamen minus id præstant. Ex immaturis probantur rugosæ, inanes, leves, & valde aromaticæ, tam odore, quam gustu. Maturæ sunt majores, ponderosiores, foris æquali superficie, minimeque rugosæ, intus plenæ & nequaquam inanes. Myrti, myrtidanique historiam Plinius lib. xv. cap. xxix. confundit. Et alius, inquit, usum bacca fuit apud antiquos, antequam piper reperiretur, illius obtinens vicem, quodam etiam generosi obsonii nomine inde tracto, quod etiam hunc myrtidanum vocatur. Dioscorides junior, ut refert Galenus, myrtidanum myrto similem dicit fructum. Plinius autem cum apud Græcos myrtidanum, πῖπερι explicari legisset, nec non fructum myrto similem, putavit id fieri, quod myrti bacca piperis usum præberent. At quid myrto cum piperi? Piper calidum secundo vel tertio gradu. Myrtus ex contrariis constat facultatibus, sed tamen in eo frigidum vincit terrenum, quale nihil in pipere. Strabo, ut doctioribus placet, κορσίον vocare videtur, lib. xvii. Πῖπερι δὲ καὶ κέρσιον, ὁμοίον τῷ πῖπερι τέρματι, μικρὸν αὐτῶν μείζον. Nascitur etiam corsium fructus piperi similis, aliquanto tamen major. At cubebe paulo minor est pipere, corsion major. (Theophrastus, corsion Lotiradix, lib. iv. cap. x.) Corsion præterea Strabonis Ægyptia est planta, cubebe Indica. Alii piper Theophrasti putant rotundum. Nec horum probo sententiam. Cubebe enim regmine non constat subrutilo, ad instar laurianæ bacca. Magis errant, qui amomum putant, hoc folia fert bryoniæ, cubebæ, piperis. Nec amomum armeniacum est, quod non est colore aureo, ligno fulvescente; nec medicum est, quod neque subviride, tactu molle, virgultis ligneis, venosis, odore origani. Vide cap. de amomo. Nec ponticum est, quod non fulvescat, cæterasque notas habeat, quæ Dioscorides de amomo refert. Miror neminem cardamomum dixisse. In interpretationibus enim Nicolai legitur κάρδαμον τὸ κερδαμωμον. Non esse cardamomum probatur, quod non sit frangenti contumax, aliisque notis careat, quibus veteres suum delineant cardamomum. Ineptius qui ruscum Dioscoridis esse putant. Rusci bacca, ut scribit Dioscorides lib. iv. cap. cxlv. per maturitatem rubescit, osseo intus nucleo, nulloque odore, nullâ tenuitate partium prædita, nihilque aromatici habet. Τὸν δὲ καρπὸν προγγύλον, ἐν μέσῳ δὲ τῷ πετάλῳ. π. ε. φ. ε. η. (περὶ φ. η. doctiores. Serapio enim postquam rotundum esse dixit, addit insuper aliquantum depreffum & latum, quale nihil in cubebis) ἐρῶν ἐν τῷ πετάλῳ, ἔχοντα τὸ ἐν τῷ ὄσπιδι. Qui viticis semen cubebas putant, non sunt audiendi. Vitex, ut suo loco diximus, coitum cohibet, unde agni casti illi nomen; cubebe promover. Sunt qui garyophyllon Plinii esse scribunt. Plinius lib. xii. cap. vii. Est etiam in India piperis grani simile, quod vocatur garyophyllon. Grandius fragiliusque. Tradunt in Indico luco gigni, advehitur odoris gratia. Sed cubebe pipere minor est, nec fragilior. Alii cubebas carpesion putant, quod Actuarius in compositione quadam, cui nomen orbiculi stomachici, scribat carpesium à Bar-

baris καρβίβας vocari. Græcorum non esse carpesium, ex iis, quæ cap. de cinnamomo dixi, luce meridiana clarius patet. Addam alium Galeni locum ex lib. de antidotis. Πλείστον δὲ ἐν τῇ Σιδῇ (lib. vii. simpl. in οὐρέῃ scribitur) lib. 3. κ. τ. π. cap. 11. ἡ Παμφυλίας τὸ καρπῆσιον τὸ το γανῶπι. λεπτὸ δὲ ἐστὶ τὸ κέρση, ὡς ἔχει τὴν αὐτὴν ἀκρίμοσι & κινναμώμῳ, καὶ καλεῖται ἡ ἐπιχόρσιος, τὸ μὲν ἔτερον αὐτῶν Λαερτικόν, τὸ δὲ ἔτερον Ποντικόν (vulgo πικρὸν ex lib. vii. simpl. lego πικρὸν) ὅπερ καὶ βίλητος ἴσιν. ἑκατέρωθεν δὲ δασὶ ἔχει ἡ ἑπικουσία καὶ ὁ φύεται. Plurimum in Sida Pamphylie urbe nascitur — tenuia autem quedam carpesii sarmenta cinnamomi virgultis similia. Ejus duo genera reperiuntur, unum quod Laetium, alterum quod Ponticum nominatur, à monte in quo nascuntur utraque nomen acceperunt. Lib. vii. simpl. Ὁμοίον μὲν ἔχει τὸ καλεμίνῳ φέ κατατε γύσον, καὶ τὴν δύναμιν. Idem loco citato: Πολλὸν δὲ ἔχον αὐτὸ, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ καὶ τὸ μὲν ἔτερον ἑπικουσίῃ. εἰς ἀπὸ καὶ ἡ καλεμίνῳ φέ βάλανδρον. ἔστι γὰρ αὐτὸ ὡς ἔχει τὸν μὲν ἰσχυρότερον δὲ καὶ εἰς ἴσην ἔχει τὴν ποσότητα ἀρωματικῆς ἐν ἰσμή τῆς γύσης. Quod cum plurimum haberem per multis medicamentis admiscui, in quibus phu vocata imponi debuerat. Est enim carpesium, ut dixi, phu simile (δύναμιν ἀρωματικῆς, viribus) validius tamen, & qualitatem quandam aromaticam gustatum odoratumque reddens. Hæc satis ostendunt, Galeni carpesium non esse cubebe. Festuca enim est, seu tenue virgultum: fructus cubebe, in quo odor nec sapor phu referens. Alii carpesium & cubebe Arabum idem esse volunt. Hæc in Arabum scriptis exercitatus relinquo, in orientalibus linguis minus sum exercitatus. Quod si ergo error quis sit, nescio an auctoris, an interpretis sit culpa. Cubeben tamen Arabum à carpesio differre, vel hoc argumento probatur, quod Averroes igneæ substantiæ & terrestris, inquit esse cubebas. Addit aromaticas esse: ralis in carpesio non est substantia, phu enim odore, sapore, & viribus est simile. At per igneam substantiam dicent se intelligere calidam. Respondeo, ex Latino codice id colligi non posse, eadem enim pagina calidam betonicam, & nuces pineas esse inquit. Quod si ignea & calida idem esset, betonicam vel pineas nuces igneas dixisset. Insuper Rhasis & Averroes cubebas terrestris substantiæ esse scribunt; cujus Galenus cum vires describit carpesii, non meminit. Qui bruscum, ut supra, vel ejus fructum carpesium, vel cubebas esse scribunt, nugantur. Nihil aromatici, tenuiisque partium in brusco carpesium est sarmentum tenue, cubebe fructus est. Magno & illi in errore sunt, qui carpesium Galeni, & Quinti medici diversum esse putant. Utrumque eodem modo, & eisdem fere verbis à Galeno describitur, vide lector cap. de cinnamomo, ubi ex Quinti medici sententia carpesium describit Galenus, & confer cum iis, quæ hoc capite adscripsimus. Carpesium optimum phu esse putant iidem. Hoc si verum est, quomodo carpesium odore & sapore phu simile dici potest. Alterum carpesium esse caryophyllos dicunt. Hi ex India, carpesium ex Ponto adfertur, nec caryophylli odore aut sapore phu referunt. Queritur, an caulium an radicum phu sarmenta, carpesium sint. Et radicem, esse his argumentis probant, quod odore & sapore phu simile esse dixit Galenus, cum autem phu radices in usum veniant, facile credunt esse sarmenta radicem ejus. Addunt, quod Galenus diu asseruari dixit, sed solidiores sunt radices in omni herbarum genere quam caules, qui facile flaccescunt & pereunt. Præterea cum Galenus alias cinnamomi virgulta ellebori radicibus comparavit, mirum videri non debet, si idem ex diverso sarmentosa carpesii radices cinnamomi virgultis similes fecerit. Adde etiam quod in plantis non solum caules sarmentosi, sed etiam radices plures sarmentosa dicantur. Verius tamen rectiusve τὸ κέρση de caulium, quam radicem sarmentis dicitur. Proprie enim κέρση festuca, vel palea est, quæ in frugibus aruit. Quod scribunt radices solidiores esse, nescio an id semper verum sit. Absynthy caules etiam aliarum plantarum quarundam suas vires diutius retinent, quam radices. Nec sequitur, Galenus phu radicibus comparavit carpesium; ergo sarmentum radicis est, quia phu radix est. Dioscorides zinziber sapore piperis libro secundo esse dixit: inde non sequitur zinziber pipere esse. De zinz-

zinzibere hoc loco non nihil in medium adferendum, Zinziber à Græcis dictum, nomen accepit ex Indorum vocabulo *zingibil*, nonnulli *zingiber* dicunt sed corrupte, nam & infima Græcia *zingiber* dixit. Eumelus Hippia- ter lib. 2. cap. ult. *κροσσός, κινναμώμω αινά γ' ἢ ζινγίβερ* & γ' & lib. 1. cap. 2. Agotichus. *κροσσός ὀποποιά* & ζινγίβερ, & πτερολίμω. Describitur à Dioscoride lib. 2. cap. 190. *Ζινγίβερας ἰδιὸν ἐστὶ φυτόν γενναίωμον ἐν τῇ τρογλοδυτικῇ ἀραβίᾳ, πλείστον (ἰλαχιστον verus) ἔχει τῆν κλόνην ποδά, καὶ ἰσχυρὰ ἡμῶν τὸ πρῶτον, ἔφροντες εἰς ἀποποποιά, ἢ ἐψηματι μινυῖντες, ἔχει δὲ ῥίζα μικρὰ, ὡς περὶ κυπερίω ὑπόλευκα, πεπερὶ ζοντα τῇ γούσῃ, & ὄσῳδῳ. ἐκλίγῃ δὲ περὶ ἀπερδίντω. Ζινγίβερ sui gene- ris planta est, quæ plurima in Troglodytica, & Arabia na- scitur. (lego cum doctiss. Saraceno τρογλοδυτικῇ καὶ ἀραβίᾳ, sic enim legit Plinius, præterea Æthiopiæ pars Troglodytica verius, quam Arabiæ.) Hujus herba vi- rente cocta ad multa, perinde atque nos, ruta utuntur, pro- potismatis ac pulmentis eam admiscentes. Radiculas ha- bet parvas, cyperi modo, candicantes, sapore piper imitan- tes & odoratas. Eligito, quæ teredinem minime senserint. Usus non plantæ speciem exprimit Dioscorides. Eo tamen brevius Plinius lib. xii. cap. vii. Non est hujus arboris (piperis) radix ut aliqui existimaverunt quod vo- cant zempiperi, alii vero zingiberi, quanquam sapore simi- le. Id enim in Arabia atque Troglodytica in villis nasci- tur parva herba radice candida, celeriter ea cariem sentit, quamvis in tanta amaritudine. Nemo veterum amaritu- dinem quandam inesse zinziberi scripsit, neque ulla in illo deprehenditur. Ex Barbaria advehi scripsit Galen. Ζινγίβερας ἢ ῥίζα χρησιμὸς ἐστὶν ἡμῶν, δι' ἰσχυρίων ἢ βλαβῶν. Galen. si per Barbariam Indiam intelligit, bene quidē, at si illam Africæ partem, quæ nunc Barbaria dicitur, male. Idem Garcias apud Troglodytas & Æthio- pes nasci fateretur, sed adeo exigua quantitate, ut vix ipsis incolis sufficiat. In Arabia nasci negat, quando- quidem ad Arabes transportetur. (Veterum & Diosc. temporibus Arabia latius extendebatur.) Illud, inquit verum, quod scribit Dioscorides primis edulis admi- sceri; quod hodie apud Indos observatur. Quod au- tem dicit hujus radices cyperi modo parvas esse falli- tur. Nam multo majores sunt cypero. Intelligit Diosco- rides radices ex siccatas, quales ipsius seculo ex Æthio- pia Troglodytica adferebantur. Ignoravit Dioscoridis parva illa frustula radicum, quæ adferuntur, particulas radicis esse majoris. Nascitur, inquit Garcias in omni- bus Indiæ provinciis nobis cognitis, semine aut radice fatum, nam quod sponte provenit exigui est momenti. Idem Maximus. Aliud seminatum, aliud sponte provenit, sed quod seminatum nobilius est. Oprimum & frequen- tissimum est malavaricum; Arabicis & Persis maximè experitum. (Quod ex Batavorum Molucis ad nos ad- fertur non ultimum obtinet locum.) Secundum locum obtinet, quod in Bengala reperitur, tertium, quod in Dabal, & Bacaim, totaque ea ora maritima nascitur. In solitudinibus & mediterraneis vix crescit, neque ad nos adfertur. Invenitur etiam in insulis divi Laurentii, & Comaro, quæ Æthiopiæ sunt conterminæ. Inde sumpserunt occasionem nonnulli, ut scriberent, apud Troglodytas & Arabes nasci. In nova Hispania nasci, auctor est Monardus, & hodie ex India Occidentali in Hispaniam mittitur. Est *gingiber*, inquit Garcias, simi- lis iridi aquaticæ aut gladiolo (non arundini) foliis, magis tamen nigricantibus; caule cum foliis duorum aut trium palmorum altitudine; radice etiam iridis, non ser- pente, ut voluit Antonius Musa Brasavola, at nec admo- dum acris est, (de recenti hoc intelligendum) præsertim ejus quod in Becaim natum est, ob nimiam quæ domina- tur humiditatem. Colligitur & eruitur Decembri & Ia- nuario, deinde aliquantulum siccatur limo obducitur, non quo majoris sit ponderis, sed ut foraminibus obturatis, diu- tius sine corruptione, in sua humiditate naturali conser- vetur. Maximus zingiber his verbis describit: *Herba si- milis illi quæ crocum* (Indicum intellige, sive curcuma) *fert, & eo modo radix ejus ferè nascitur, quæ est zingiber.* Lud. Roman. lib. xv. cap. xiv. *Producit Calecut ager zingiber, quæ radix est, eruiturque pondo nonnun- quam unciarum duodecim, sed non omnibus est eadem amplitudo, plus non agit in profundum radix, quam ad ternos vel quaternos palmos harundinum modo, cum erui- tur zingiber, relinquunt inter nodium radicis in scrobe, terramque radice aggerunt, ceu semen ejus radicis, proximo anno eruturi fructum, id est zingiber.* Ab Acofta his fere verbis describitur: *Trium aut quatuor palmorum**

magnitudine assurgit. Foliisque est milio majori, quod la- chryma jobi vulgo nuncupatur, admodum similibus. Caule vero asphodeli crassitia, ex multis foliorum involucri con- stans, ut veluti exigua quædam arundo appareat. Radici- bus quemadmodum iridi similibus. Monardus proximè ad Garciam accedit. Est zingiber planta foliis iridis, paulo tamen angustioribus, sed similiter virentibus prædi- ta; ejus radices, ut notum est, aliæ aliis majores, quæ vi- rentes ac recentes nulla urente facultate pollent, ideoque in frustula incisa, acetariis insciuntur, ut iis saporem & odorem concilient, feritur semine aut tenuiore radice, nam utroque modo facile augetur, quum ad justam magnitudi- nem excrevit, eximitur, & in umbra siccatur ubi nullam humiditatem contrahere possit, quæ eam corruptat, postea luto oblinitur. Variant in foliorum delineatione, qui in India ipsa fuerunt medici satis celebres. Alii enim a- rundinis, alii iridis, alii lachrymæ jobis folia habere scribunt. Quidam Cypero, quidam curcumæ simi- lia volunt. Zingiberis icon quæ passim ostenditur, Iridis vel xyridis nigriore folio ad verba Garcie ficta & picta est. Fateatur hoc Lobelius, qui eam primus e- didit. Ex argutè, inquit, fallacibus picturis aut iconibus, etsi à nobis amicissimisque viris munere missis oratione plantas delineare, quam dubium sit norunt haud peritiores. Annis triginta & pluribus clapsis, antequam nostra stir- pium adversaria in lucem prodirent, Antwerpia Lugdu- num ad me misit zingiberis effigiem Guilielmus Driesch P. M. ut petitioni meæ satis faceret, quam legitimam esse assererat. Facile enim fidem illi adhibui: quia sciebam zingiberis radices adeo recentes, virides & succo adhuc præ- gnantes Antverpiam sepe ex India devehi, ac proinde zingiber legitimum in horro prædicti boni viri pullulasse, sed paucis post annis, cum pictura mihi foret suspecta, perspicue percepti zingiberis iconem, munere missam commentitiam

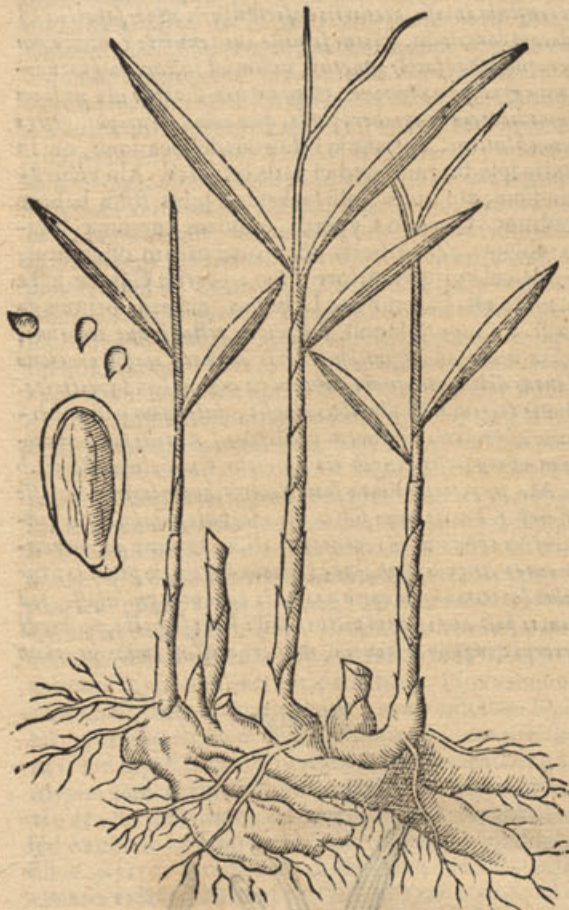
Zinziber.

& effigiatam, à quodam veteri botanico Germano esse. U- triusque iconem ad pingendam curavi. Zingiber legiti- mum crevit ante annum unū alterumve Lugduni Ba- ta vorum in horto ampliss. viri Mathiæ Overbeek eaz- dem huic figura, qualis picta tabella ostendit, & à cla- riss. vito Lobelio Flissingæ Zelandorum, in horto illu- strissimi principis Mauritii princ. avarici P. M. apud egregiū virum Adramum Menlenare observata, ac his fere verbis descripta: *Plures, inquit, Lobelius nobis com- municavit, quas alebat solo levi, lateris fragmentis ru- bris, quo gaudet tenuibus permixto. Laxavit autem & e- misit ibidem primas suas, non ante, circa finem æstatis, pul- lulationes quia à longinqua provincia delata, diuq; è terra*

evulsa fuerat) foliis & calamo sesqui spithameo, aut pedalis novellam, sive nuper enatam arundinem vallatoriam præseferentes. Hanc formam habebant, quæ apud Overbecium videbam. Siliquam zingiberis idem describit Lobelius. Corticosa est, triquetra, duriuscula, villis qui-

Zingiber ad vivum,

busdam & cirris obducta, perpusillæ siliquæ chameiridis ferè par, albida, semine lucido farcta melegertæ quadantenus, sed albo gratioreque, gustu multo zingiber prorsum testante, eoque zinziberis siliquam dixerre. Aliam ab hac plane folio facieque diversam ostendit iconem Acosta, & ex eo Lugdunensis, lacissimis hæc foliis, cum tamen ei lachrymæ Jobi folia tribuant. Vereor hoc zingiber commentitium esse: nisi forte duo diversa zingiberis genera sint. Apud aromatarios, radices reperiuntur albæ & rubentes, sed diversa genera non sunt, rubrica infectæ sunt rubentes, creta albæ; quo à teredinibus, cui candidiores & molliores magis obnoxia præferuntur.

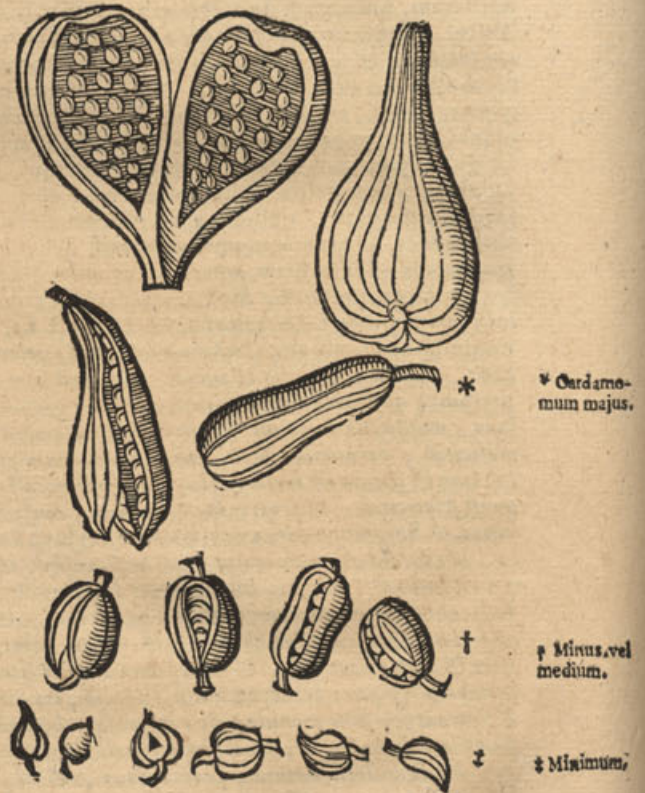
καρδάμωμον dictum purant quasi nasturtium suave. Galen. l. 7. simpl. Ἐστὶ μὲν ἀμίλει καὶ τὸ τοῦ θερμοῦς ἰκανῶς δυναμικῶς, καὶ μὲν ἔστιν ἰσχυρῶς αἰς τὸ καρδάμωμον, ἀλλ' ὅσον ἡδονῆτι καὶ ἀρωματικῶς πρὸς τὴν ἀρχὴν καρδάμωμον, ποσὸν καὶ τὸ θερμοῦς δυναμικῶς ἀδυναστεύει μετέληθη. Cardamomum est suave, facultatis admodum calidæ; non tamen usque adeo ut nasturtium, sed quanto suavius magisque fragrans est nasturtio, tanto & imbecillior calida ei facultas inest. Verisimilius nomen accepisse ab exotico vel arabico verbo cordumeni, ut zingiber à zengebil. Theophrastus ubi nascatur, vel unde in Græciam delatum sit Alexandri magni temporibus, hæret. Alii, inquit, ex Media, alii ex India adferri ajunt. Dioscorides lib. 1. cap. v. Καρδάμωμον ἀγροῦν τὸ ἐν τῆς κομαγενῆς καὶ ἀραβίας ἐ βροφόου καμιζοῖδρον. γανῶται δὲ καὶ ἐν Ἰνδία ἐ ἀραβία. Cardamomum præstantissimum censetur quod ex Comagene, Armonia, & Bosphoro importatur, in India quoque & Arabia provenit. Vulgare, inquit Garcias cardamomum in illas regiones deferretur, in quibus sum cardamomum advehi scribit Dioscorides. Andromachus senior Idæum laudat. Καὶ μαρτυροῦν σπέρμα καὶ ἰδαῖον καρδάμωμον. Videtur scripsisse poeta: Καὶ μαρτύρου τὸ σπέρμα καὶ ἰδαῖον καρδάμωμον. Καρδάμωμον, pro καρδάμωμον, versus gratia. Et hæc quidem doctiorum est opinio, quam probamus. Sed an cardamomum vulgare Græcorum sit, non satis constat. Theophrastus & Dioscorides tantum quibus locis proveniat, scribunt, Theophrastus, ut

dixi, nihil asserit. Addit Dioscorides quoddam eligendum. Quod neuter id exacte descriperit, multas peperit difficultates, quas quantum fieri potest, explicare conabimur. Primo an lignum, an fructus sit expendendum erit. Secundo an Græcorum & Arabum cardamomum idem sit. Tertio quo nomine Arabes descriperint cardamomum Græcorum. Quarto an vulgare cardamomum sit Græcorum, Arabum, an neutrum. Quinto an piper Indicum, sive capsicum cardamomum sit. De cardamomo hæc Græci tradunt: fructum esse. Locus id Hippocratis ostēdit, qui reperitur, l. de superfoetatione, ubi ait; Ὁ πὸν πημάλι, καρδάμωμον καὶ πῖπτον. Non reticendum in M. S. S. quibusdam exemplaribus reperiri, καρδάμωμον καὶ πῖπτον. In pluribus tamen καρδάμωμον legitur. Ex Dioscoride etiam fructum esse colligitur, cum ait. Ἐκλίγῃ δὲ τὸ δὲ ὄσφουρον, πῖπτον, μεμικῶς, τὸ γὰρ καὶ τοῦτον, ἔξωθεν ἴσι, καὶ τὸ τῆ ὄσφουρον πηληκτικὸν γίνεσθαι δὲ δριμύτι ἐ ἀποπικρῶν. Eligito quod frangenti contumax, plenum, occlusum, quod enim tale non est, exoletum judicatur, caput odore tentans, gustu acre, & subamarum. Arbor aut lignum non dicitur plenum, farctum, occlusum. Ipse Galenus cardamomum semen esse satis perspicue docet, lib. de antidotis, cap. xv. Σπέρματι δὲ ἰμβάσσεται τὸ φαρμακικὸν ταυτί. βυτιάδου, πτεροσίλιου θλάσπευος, ἀμμοῦς, ἀνήθου, μαρσίου, δαύκου, καρδάμωμου. Idem ostendit versus, qui in altera Theriacæ compositione reperitur. Καὶ σσίλιου τὸ σπέρμα, καὶ οὐ κρήνης μαρσίου, καὶ σπέρμα τῆς καρδάμωμου. Lib. 11. de antidotis cap. xi. in Zenonis compos. scribitur, καρδάμωμον τὸ λοβῶν χωρὶς τὸ ἐπιτριώθης. Lib. vii. ἔ. τόπος cap. 3. καρδάμωμον ἔπιτριώθης. Loci hi multum negotii Botanici faciunt. Ἐπιτριώθης significat internam partem cujuscunque rei, medullam, nucleum, semen, granum. De fructibus dici, etiam extra omnem controversiam est. Vide cap. vii. & xi. lib. 11. hist. 111. Hoc quidem omnes concedunt; sed quaeritur, an χωρὶς particula ad ἐπιτριώθης, an ad λοβῶν referenda sit. Vox ἔπιτριώθης etiam aliter atque aliter exponitur. Quidam exenteratum, alii emedullatum. Apud Marcellum Empyricum, & Scribonium animatum cardamomum legitur, cap. xv. depravata, ut quidam volūt, lectione. Quin inanimatum contendunt legendum, (qua voce Cicero etiam utitur) & in his locis usurpari pro emedullato, exinanito; cui contrarium quod animatum, integrum, ac plenum est. Ita & glycyrrhiza Galeno ἔπιτριώθης dicitur, quod nihil aliud significat, quam quod lib. 2. de antidotis χωρὶς τὸ ἐπιτριώθης. Et Aëtius lib. x. i. cap. xlv. i. inquit, καρδάμωμον χωρὶς τὸ ἐπιτριώθης, quod alibi dixisse videtur Galenus; καρδάμωμον κακοφωμένον. Contra alii ἔπιτριώθης ponunt. Cui exterior cortex, sive pellicula, in qua continetur, detracta est, ita ut interna pars in usum tomatur ut sit ἔπιτριώθης, velut ex externa parte acceptum, contrario modo, quo Galeno glycyrrhiza ἔπιτριώθης probatur, ex qua ejecta est medulla, & radix reliqua in usum accepta. Ergo secundum horum sententiam, καρδάμωμον ἔπιτριώθης, item κακοφωμένον, uti lib. 2. de antidot. in Zenonis Theriaca scribitur, καρδάμωμον κακοφωμένον καὶ ἀφρημένον τὸ λοβῶν, erit cardamomum, cui abstractum est pellicula exterior. Etiam vox χωρὶς non ad ἐπιτριώθης, sed ad λοβῶν referenda erit, & accipiendum internum, quod in capsulis continetur. Verum ut fatear, locus Galeni citatus, suadere id videtur. Ἀφρημένον, inquit, τῶν λοβῶν, detractis folliculis. Contrarium tamen Aëtius docere videtur, uti verba supra citata docent, quæ latine sonant, cardamomi medulla privati, ita ut abjicienda sit interior medulla, & accipienda exterior capsula. Sed depravatum Aëtii codicem dicunt, legendumque καρδάμωμον χωρὶς τῆς ἐπιτριώθης. Animatum quid sit, apud Scribonium Largum etiam disputatur. Alii mendosum codicem utriusque esse scribunt, leguntque inanimatum cardamomum, alii contra animatum exponunt, plenum, integrum, uti compos. lxx. ubi cachryos animati legitur, id est, cui medulla integra & plena. Alii contra inanimatum, vel inanimatum legendum asserunt; sed exponunt, cui cortex ademptus, aut detractus est. Alii interpretis vitium putant, nec depravatum codicem, Scribonium latinè non scripsisse asserunt, sed eum libellum à quopiam à Græco Scribonii conversum. Ut ut sit, depravatus non videtur codex, idque quia satis multis in locis vox hæc occurrit, & apud Scribonium, & apud Marcellum. Vide Marcellum, cap. 15 & 16. Verisimile nobis videtur, animatum nihil aliud denotare quam decorticatum, & delibratum. Nullum tamen auctorē adducere possum, apud quem

acutis angulis contumax fricanti, quod maximè laudatur. (vide supra verba Dioscoridis) proximum è ruffo candidians. Tertium brevius atque nigris; pejus tamen varium, & facile tritu, odorisve parvi, qui verus costo vicinus esse debet. In libro viatici, hoc est i phodis, à Constantino trãlalti, sæpe occurrit mentio majoris & minoris cardamomi; qui usus & hodie in officinis obrinet. Majus enim & minus noverunt. Quod Medici majus, id illi granum paradisi vocant, nec pro cardamomo habent. Quatuor vulgaris cardamomi genera observantur, majus, medium, minus, minimum, Majus melegnetta, malegnetta, quod semina milium referant Indicum, & granum paradisi vocatur. Medium cardamomum majus officinarum, & Adversariis medium Mathioli, minus sive cardamomum simpliciter officinis dictum, cujus folliculi, vel paulò majus, vel paulò minus. Hinc Adversarii majus cardamomum medium vocant. Minus cardamomum minus vulgare est, ut & cardamomum minimum, quod tertio generi, sive jam dicto etiam annumerari debet. Folia melegnetta fert crassa, uncias quatuor longa, tres lata, per quorum longitudinem costa elata fertur, à quâ fibræ plurimæ per transversum abeunt, ut in charyophyllorum foliis, cum quibus maximam similitudinem habent. Hujus folii pediculus, sapore est aromatico, ipsis granis correspondente, non tamen ita acuto, ac aromatico, ut in foliis charyophyllorum animadvertitur, quo signo potissimum distingui possunt. Fructus oblongus est, magnitudine, figura, propemodum ovo æqualis, folliculo similis, cortice constans venoso, fractu contumaci, subruffo, aut in pallido fusco, supernum pythmema inferius pediculi vestigium habens, intra se nitidis, angulosis, pipere minoribus, superficie ruffis, intus candidis seminibus, crebris, fungosisque membranis distinctis & interceptis, plenis, gustu fervidis; ut piper & zingiber, quibus odore etiam non dissimilia sunt; cortici vero nulla in gustu qualitas, immaturæ baccæ, ut van der Hagen docet, rubræ sunt, admodum græta gustatu & esu abunde in Guinea crescit, præsertim circa promontorium dictum *Cabo de tres puntas*. Hac de causa nostrates huic tractui nomen dederunt de *Greynkust*, quasi diceret *littus graniferum*. Belgis enim melignetta *græcin*. Vulgare majus melignetta similis fructus est, minor tamen longitudine raro sextantem superans, superius juxta pythmema (umbilicum, hac voce utitur, Dioscorides lib. xvii. cap. clxix. de mespilo) latior, inferius prope pediculum angustior, & ficus aut pyri modo turbinatus, nullam commissuram habens, qua aperiri queat, colore foris in cinereo subruffus, venoso ac distractu difficili cortice constans. Intus seminibus erebro membranulis interceptis, ac distinctis, colore, figura ac magnitudine melligetæ granis similibus, obtusioribus tamen angulis plenus, saporem grana habent, quemadmodum & odorem valde jucundum, aromaticum, tenuem, subacrem, ac modice amarefcentem. Cortici nulla est in gustu gratia, ideoque exempta grana ad nos sæpe adferuntur. Aliud etiam cardamomum figura oblongum, triquetrum, utrimq; acuminatû, colore in candido fuscum, quantitate grandi avellanæ nuci æquale, majore cardamomo minus, ideoq; mediocre à quibusdam dictum, intus dense in se factis, majorique cardamomo similibus granis plenum. Cortice constat prædictis instar, venoso, sed multum tenuiore, in tribus suis angulis quibus dehiscit maturum, singulas commissuras habet. Gustu majori grana ejus respondent. Minus mediocri per omnia simile est, paulò tamen minus, candidiori paulo tenuiori cortice, & trium angulorum commissuris vestitum; quo detracto femina apparent dense inter se facta, nullis membranulis distincta, majori cardamomo similia, paulo minora, magisque angulosa, in ruffo cineracea, atque tam arcte sibi conjuncta, ut unum semen, figura bubulos renes æmulans, appareant esse. Saporem grana habent valde aromaticum, tenuem, majorique cardamomo similem, sed paulo tenuiorem. Seritur, inquit Garcias, cardamomum leguminum modo, altitudine, quando interdum cubiti, in quo dependent siliquæ granula interdum usque ad viginti continentes. Radice est exili admodum, nec nisi satum provenit. Geographus antiquus Arabs in octava parte secundi climatis, quo regiones maritimas Indiæ persequitur meminit habele, quod doctioribus videitur cardamomum. Quia eodem modo habele semen ferre scribit, quemadmodum cardamo-

mi Garcias. Agit de monte quodam urbi Indiæ Faudarinx imminente. In hujus radicibus oritur habele, quæ inde in omnes orbis terrarum fines asportatur. Germine habele nihil est similius herba cannabis, habetque siliquas, quibus femina includuntur. Græci recentiores,

Melignetta.

καρδαμον vocant. Charito in cujusdam serabii compositione. καὶ καρδίας τὸ διπλῶν καὶ καρδιόφυκτος, καὶ καρδαμον, καὶ καρδία, καὶ καρδιόφυκτος, καὶ καρδιόφυκτος. Arabum tamen saccola, pro quo *Cacela* quidam legunt, differt à Græcorum & recentiorum cardamomo, in quibus dictum est; nisi interpretis errorem, dicamus; quod affirmare non audeo.

Ἄμωμον dicitur, ab odore bono, qui reprehendi minime queat. Phavorinus ἄμωμον ὁ κατὰ τὸν καὶ ἀμωμον. Hinc videntur Græci omne aroma, quod sincerum & inculpatum esset, ἄμωμον vocasse, ut in Evangelio πικρὴ γὰρ ἡ καρδία, καὶ κακὸς ὁ καρδιόφυκτος. Sic ἄμωμον Λιβάνιον, Thus sincerum. Hinc apud Hesychium amomon & cinnamomon thus vocatum legimus, ἄμωμον ἐστὶν τοῖς ἰουδαίοις ὁ λιβανιόν. κιννάμωμον ἐστὶν τοῖς ἰουδαίοις. Isidorus amomum dictum putat, quod veluti odorem cinnamomi referat; quod an verum sit, haud scio. Vide caput de cinnamomo. Arabibus *hamama*, corrupta voce, ex Græco ἄμωμον. Serapionis interpres pedem columbinum interpretatur. Quod multis errandi occasione præbuit, geranii genus sic dictum, amomum interpretantes, Turcæ *amama* vocant. Amomum inter unguenta & aromata numerat Præceptor, nec ultimum locum in iis obtinuit; pretiosissimis enim quibusq; unguëtis addebatur, quod etiam Plinius scriptum reliquit: lib. xii. cap. i. & xi. Et Dioscorides lib. i. cap. xiv. μίγνεται δὲ καὶ ἀμωμόν, καὶ τοῖς πολυτέλεισι τῶν μύρων. Inscriventur & antidotis unguentisq; pretiosissimisq; quibus & vivi & mortui ungebantur. Nec hoc tantum, sed pro quolibet unguento odorato Poëtæ amomum ponebant. Sic Juvenalis Satyra quarta:

Et matutino sudans Crispinus amomo

Quantum vix redolent funera.

Id est, Crispinus unguentis orientalibus pretiosis sudans, madidus, unctus, tantum unguentorum suo corpori impendit, quantum vix impenditur duorum nobilium funeribus. Persius:

Tanden que beatus alto

Compositus lecto, crassisque lutatus amomis

In portum rigidos calces extendit.

Amomum & hic pro quibuslibet unguentis posuit, quibus defunctorum corpora medicabantur. Inde amomiam recentiores vocaverunt, omne illud quo corpora mortuorum ungebantur & condiebantur. Momiam & mu-

& muniam vulgo vocant, ab amomo nomine deducto. Arabum momia quid sit, in notis ad Dioscoridem exponam, Ovidius, amomi pulvere ossa sua condire jubet. lib. 3. Tristium:

Atque ea cum foliis & amomi pulvere misce,
Inque suburbano condita pone solo.

Quid per pulverem amomi intelligat, paulo infra dicam, idem scilicet quod Plinius friatum vocat amomum. Vilius erat hoc amomum, minorique pretio vendebatur. Pretium uvæ in libras denarii (inquit Plinius lib. XII, cap. XIII) sexaginta friato vero amomo denarii XLIX, i. e. quadraginta octo. Non solum amomum, & in uvæ figura remanens carius vendebatur, quod fraudi nulli erat obnoxium, nec exoletum (uva amomi nihil aliud sunt, quæ fruticis ipsius surculi inter se implexi in uvæ figuram) at vero dissolutum & fragile, (uva enim sicca friabilis, & protinus fragilis) facillè adulterabatur, nec erat æque præstantis: siccum enim minus erat, uti alibi ab Ovidio dicitur, ubi de Phœnice agit:

Et turis lacrymis, & sicco vivit amomo.

Utebantur etiam antiqui unguento amomi ad crines reddendos nitidos, odoratos, suaveolentes. Ovidius xx Epist.

Projicit ipsa suas deducta fronte coronas
Spissaque de natis tergit amoma comis.

Amomum Dioscorides loco citato his verbis describit:

Αμωμὸν ἐστὶν ἡρακλίωθεν εἰσοὶ βοτρυοειδὲς ἐν ἑλάτῃ ἀντιμπεπλεγμένον ἰσχυρὸν. ἔχει θλίπην καὶ ἀντιμωμῶν μικρὴν (quidam δὲ κληθῆναι, alius μακρὴν) Florentini δὲ μακρὴν ὡς ἰσχυρὴν, φύλλα δὲ βενωδία ὀμοιωτα, καλῶς ἰσχυρὴ ἐστὶν τὸ ἀμωμῶν, καὶ οὐκ ἐστὶν τῆς ἑλάτης, ἴσχυρὸν τὸ ἐν τοῖς ἀντιμωμῶν, ἀμωμὸν ἰσχυρὸν. τὸ δὲ μετὰ τὴν ἑλάτην, καὶ ἐν τοῖς ἀντιμωμῶν, τὸ περὶ τὴν εὐχάτην, ἀδυνατωτῆρον. ἰσχυρὸν δὲ μέγα καὶ ἀντιμωμῶν, & ἀμωμὸν τῆς ἀφῆς ἀπὸ τοῦ ἑλάτου, καὶ ἰσχυρὸν τῶν ἑλάτων, ὀμοιωτα (vulgo πηγαίου) τῆς ὀσμῆς, τὸ δὲ ποικίλον ἀντιμωμῶν, (ἀντιμωμῶν) ἢ μακρὴν, ἢ διδύμου, βοτρυοειδὲς πρὸς ἡρεσιν καὶ τῆς ὀσμῆς ἀντιμωμῶν. Ἐκ τῆς ἑλάτης τὸ ἀντιμωμῶν ἐστὶν ἀμωμῶν (Marc. ἰσχυρὸν) ἢ ἀντιμωμῶν, ἢ πεπληγμένον, ἢ (Samb. addit ὡς) συμπεπλεγμένον, λευκωδὸν δὲ καὶ διακτυμμένον, ἀντιμωμῶν τῆς ἡρεσιν, ὀμοιωτα βοτρυοειδὲς, βαρὺ, σφοδρῶς, ἀμωμὸν, δίκην ἀμωμῶν, καὶ ὀσμῆς, δίκην τῆς γυμνῆς, (τῆς γυμνῆς Al.) ἀπὸ τῆς τῆς ἑλάτης & ἐ (μὴ Pal.) ποικίλον. Amomum pusillum est frutex, in uvæ modum ex ligno in se ipsum convolutus; florem habet parvum ceu violæ albae, folia vero, ceu vitis albae similia. Horum nihil apud Oribasium. Quare quidam verba hæc accrevisse putant. Contra alii deperdita ex Oribasii codice, quod reperiantur apud Serapionem. Ἐκ ἑλάτης ἀντιμωμῶν. Verba hæc quomodo sint vertenda, laborant viri undique doctissimi. Quidam vocem βέτα (quæ proprie racemus est, & Latinorum uvæ) pro ipsa vite accipiunt, quemadmodum etiam usurpavit Virgilius secundo Georgicâ:

Et turpes avibus prædam fert uvæ racemis.

Quasi voluerit Dioscorides, quemadmodum vitis famento suo, ita & amomum suis virgultis ligneis in se ipsum convolvi: aut etiam amomum vitis ligno ceu arbori, cui adnascitur, sese circumplicare; atque ne à Plinii dictione discedant convolvere. Quod si quem inquiunt, suæ sententiæ fautorem nacti fuissent, maluissent ipsi aliter convertere, ut dicerent amomum pusillum esse fruticem, veluti botryn lignosum, in se ipsum convolutum: atque ita de botry herba, seu frutice intelligere vellent. Sed servatis reliquis, posset etiamnum βέτα in proprio significato pro ipso botro, sive racemo usurpari; quasi magnitudine fruticem hunc racemo adæquare auctori in animo fuisset. Sensum verborum Dioscoridis salvo meliori iudicio, & doctissimorum virorum auctoritate hunc puto; amomum esse fruticulum, cuius lignum ita in se ipsum convolutum est, & invicem implexum, ut uvæ effigiem præsentet. Alia tamen Plinii est sententia, lib. XII, cap. XIII. Amomi uvæ in usu est Indica vite labrusca: ut alii existimaverunt. frutice myrteo palmi altitudinis. Duas refert de amomo opiniones, quorum altera uvam esse, ex Indica vite labrusca, statuit, altera fruticem myrteoformem. Priorem Plinius sequitur opinionem, uti ex iis, quæ sequuntur probari facile potest. Pretium, inquit, uvæ in libras x. Lx. friato vero amomo x. XLV. Pretium vero amomo denarios XLVIII. x enim denarii est nota. Vult itaq; Plinius, amomum uvam esse ex Indica vite labrusca. Sententia eadem est Isidori. Frutex, inquit, ejus botryosum semen reddens, sibi connexum, flore albo, veluti violæ, foliis similibus bryoniae. Botryosum semen

Indicæ vitis uvam vocat. Ex parte hic Dioscoridem, ex parte Plinium sequitur. Quod enim Dioscorides de ligno botryos inter sese connexo, id ille de semine, sive, ut Plinius, uva. Et hæc prima opinio. Altera eorum est, qui fruticem myrteoformem esse putabant. Inter omnes convenit depravatam codicem. In Toletano exemplo legitur montuoso, in aliis mutoso, in antiquo venoso. Corrigit legitque magni nominis, & auctoritatis vir. Frutice myrteolo. Nempe coloris myrtei, id est, inter nigrum & flavium medii, sicut apud Horatium exposuit Porphyrio, hoc versu: Myrteum nodo cohibere crinem. Ut hac appellatione id nos intelligamus, quod Dioscorides dixit ἀντιμωμῶν. Sed hoc contra mentem Plinii, qui ἀντιμωμῶν laudari dicit, paulo infra his verbis: Laudatur quam maxime punici mali foliis simile, nec rugosus, colore ruffo. Doctissimus Claudius Salmasius legit, frutice botruoso. Norunt, inquit, omnes quam frequens sit latinis librariis, M. & B. invicem permutate in scribendo. Sic mascanda, bascanda, apud Arnobium. Sententia itaque Plinii, veterum nonnullos credidisse, amomum veram esse uvam, ex Indica labrusca, alios fruticem esse botruosum, γυμνῶν βοτρυοειδῆ, quorum in numero Dioscorides cuius opinionem probabiliorum puto, quod præ cæteris magis hac in arte fuerit exercitatus, & diligentius ad cuncta attenderit. Bryoniae foliis, inquit Dioscorides, Plinius laudatissimum punici mali foliis simile inquit: Florem violæ albæ, Serapio, florem habere parvum, similem floribus plantæ, dictæ locadan. Quod quid sit ignoro. Præstantissimum, inquit Dioscorides: censeatur armeniacum, colore aureolum, ligno fulvescente, valde odoratum. Virgilius Assyrium laudat eclog. quarta. Assyrium nascetur amomum. Male audit Marcellus, quod ἰσχυρὸν ἰσχυρὸν verterit, odoratissimum. Insigni odore esse amomum veterum, scripta passim testantur. Auctor de Phœnice:

Cumamaque, debinc, uvamque procul spirantis amomâ
Colligit & mixto balsama cum folio.

Medicum quoniam in planis aquosisque provenit infirmis existit, id est sapore, odoreque minus aromaticum. Est autem magnum & subviride, tactu molle, virgultis ligneis, venosis, odore origani. Infirmitas, inquit, medicum, quod aquosis proveniat in locis. Solent enim ea quæ aquosis, humidisque in locis nascuntur, minus esse odorata. Humor enim largius se permiscens hebetat odorem. Vide cap. de Iride. Idem de sapore dicitur. Humor enim acrimoniam caliditatemque obtundit, verum locis ficcioribus natum, acre admodum; contra in humidis. Idem de iridis radice dico. Siccis quæ colligitur locis odorata & acrimonia prædita est. Contra in humidis, ubi odor & sapor magnitudine compensatur. Nam locis humidis majora omnia sunt, propter alimenti ubertatem. Experientia docet plantas ex sylvestribus locis in hortos translatas, grandescere, multoque ampliores fieri; ut in libris de causis docet Præceptor. Ἰσχυρὸν quidam subviride, quidam pallefcens vertunt. Ἰσχυρὸν diversam habere significationem supra abunde, & ad nauseam usque probatum est. Hoc loco an subviride, an pallefcens vertendum, non satis constare arbitror. Nec ex Plinio colligi potest. δεικνύον τῆς ὀσμῆς, in nonnullis codicibus legitur πηγαίου, id est, rutæ odore, Utraque vox apud Serapionem reperitur. Saltem interpretes utramque vertit; ac quidem odore rutæ inquit, sapore origani. Apud Oribasium δεικνύον, tantum reperitur. Verisimile alteram vocem spuriam esse. Ponticum, inquit fulvescit, nec longum, nec acre fragile, botruosum vero, fructu plenum, & odore nares feriens. Tertio loco hoc genus recenset Dioscorides, cum tamen bonitate, præstantiaque secundum videatur. ὀμοιωτα, voces hæc apud Oribasium non leguntur. Serapio tamen utramque habet. βοτρυοειδὲς de ligno ipso fruticis uvæ modo impleto, ac in se convoluto intelligi debet. Hoc ipsum lignum scætere fructu scribit. Deligit recens, & candidum, aut subrubrum, non compactum, aut coactum. Sed laxum atque diffusum, semine refectum, simile racemulis, ponderosum, valde odoratum, minime mucidum, sitique oblitum, acre, linguamque mordicans, in pluri manuque vario colore. Hæc corrupta esse viri doctissimi sentiunt; quod tamen non videtur; siquidem non modo hæc apud Oribasium Serapionem, sed etiam apud Aetium reperiantur. Αμωμὸν ἐκ τῆς ἑλάτης τὸ ἀντιμωμῶν, καὶ ἰσχυρὸν, ἀντιμωμῶν (lege ex Dioscoride ἢ ἀντιμωμῶν) ὅσα ἀντιμωμῶν σμῖνοι (eodem sensu Dioscorides πεπληγμένον, ἢ συμπεπλεγμένον)

γρίνοι) λιλυμῶν, δὲ καὶ ἀλακχυμῶν, σπέρματ' ἢ δὴ πλῆρες ὁμοίς (lege ὁμοίον, non enim semen acinis simile, sed lignum uvæ seu racemi instar convolutum, fibique cohærens.) βοτρύδιος, βαρὺ, σφόδρα καὶ εὐώδες, δίχα ἐρεῖται, καὶ φερέται πλὴν γῆσι, ἀπ' αὐτῆ τὴν ῥίζαν καὶ μὴ πικρὸν. Frustra suspicantur itaque verba Dioscoridis haud integra ad nos pervenisse. Deligito, inquit candidum & tubrum. Hæc adjecta particula legenda sunt, ne utrumque Dioscorides requirere videatur, album simul & rubrum; sed ut singulum probetur, tam id videlicet quod album est, quam id quod subrubrum est. Nec repugnant hæc quæ de Armenio dixit; quod scilicet subruffum, & colore ad aurum vergens maximè laudet, sed Armenii hæc notæ, simpliciter etiam quovis alio, hoc loco probantur, uno hic (quantum ad colorem spectat) adjecto, quod album quoque eligendum sit, si non prælibrubro, saltem præ aliis certe coloribus, & præcipuè vario. Contra tamen Plinius candidum damnat, & ideò forte Marcellus, ἀπὸ λευκῶν, λεπτὸν legendum docet, sed qua codicum fide, non video. Laudatur, inquit, quam maximè punici mali foliis simile, nec rugosis, colore ruffo, secunda bonitas pallido. Herbaceum pesus, pessimum candidum, quod & rusticitate venit. Hæc plane, ut dixi, cum verbis Dioscoridis non conveniunt, cui addictiores sumus ob causas, jam allatas. Non compactum aut cohærens, aut, ut Ætius, coactum. Horum verborum sensum exponit doctiss. Salmasius. Pusillus amomi frutex sibi invicem connexus & contra implexus in uvæ modum, dum colligitur protinus est fragilis. Plinius, carpiturque cum radice, manipulatim leviter componitur, protinus fragile. Ideo solutum & dissipatum eligendum præcipit Dioscorides, non convolutum & connexum: quia cum carpitur verum amomum, statim solvitur & frangitur, at quod adulterabatur, addito gummi efficiebant ut cohæretet convolveretque se uvæ in modum, ut sic germanum videretur. Plinius loco citato: Adulteratur foliis punicis, & gummi liquido ut cohæreat, convolvatque se in uvæ modum. Dicit tamen Dioscorides probandum: τὸ διακχυμῶν καὶ λιλυμῶν, ὁμοίον βοτρύδιος. Nihil hic est quod sibi repugnet: integrum amomum & radice sua nixum, βοτρύδιος existit, & uvæ modo convolutum sibi que cohærens. Cum solvitur ac dissipatur, fragmenta etiamnum ac partes βοτρύδιος similes manent. Nam καὶ βοτρύδιος partes sunt, & ἡ φρούαδος ἢ βότρυν, ut racemi uvæ, racemus βοτρύδιος, uvæ βότρυν. Alii malunt legere, πεπλημένον ἢ συμπεπλημένον, ἐλιλυμῶν δὲ καὶ διακχυμῶν, quasi negativa particula foret transposita; pulchre uvæ in modum in se coactum, & convolutum, non autem dissolutum, & temere contortum. Sed lectio hæc contra omnium librorum fidem est, etiam Ætiii Pergit Dioscorides. Δολίχιστος δὲ τις τὸ ἀμώμον τῆ λευκῶν ἀμώμιδι, ἡμερῆσι τῆ ἀμώμι, ἀνίσταται ἢ ἀνίσταται, γαιώδη δὲ ἐν Ἀρμενίᾳ, ἀπὸ ἡμέρας ἡμερῆς ἐξέρχεται, δὲ δὲ ἐν ταῖς πῶν τοῦτων δικαιοσύταις. πὶ θραύσματ' ἐκφεύγει, ἐκλίγν' δὲ πὶ δῶ μῆς ῥίζας ἴχοντα κλάδους. Sunt qui amomum herba simili, quæ amonus dicitur, adulterent, sed que inodora sit, & fructu caveat. Nascitur ea in Armenia, floremque profert origani. Porro in huiusmodi simplicium medicamentorum probationibus fragmenta fugienda sunt, eligenda vero quæ ab una radice suos habeant integros furculos. Plinius loco citato: Est & quæ vocatur amonus, minus venosa atque durior, ac minus odorata, quo apparet, aut aliud esse, aut colligi immaturum. Legit Plinius, ἄνιον ἀπὸ ἀνίσταται. Præterea Dioscorides, amomum, inquit amomide adulterari, contra Plinius, amomidem amomi quandam speciem esse docet, adulterari que amomū foliis mali punicis. Dioscorides amomidem in odorem esse scribit, minus odoratum Plinius. Ætius loco citato. Δολῆσι δὲ αὐτῆ τις τῆ ἀμώμιδι ἡμερῆσι τῆ ἀμώμι, πὶ θραύσματ' ἐκφεύγει, ἐκλίγν' δὲ πὶ δῶ μῆς ῥίζας. Adulterant quidam id amomide simili existente. Semper autem fragmenta reprobanda sunt, electis ramis perfectis ab una radice. Ex his probatur amomum non esse fructum, sed furculam vel lignum. Si enim semen esset, non posset adulterari planta, quæ femine caret. Præterea si esset fructus, frustra Dioscorides fragmenta rejicienda scriberet, eligendumque quod ab una radice furculos habeat integros. Doctiss. tamen viri, fructum esse contendunt, & probant ex Galeno lib. ix, καὶ τόπος, cap. tertio, ubi Asclepiades hypoplicis præscribit, βδελχίης γ' ἀμώμι βότρυν γ' ὅ γ' σικύς ἀρζίης ῥίζης γ' ὅ γ' lib. i. de antidot. Damocratis, βοτρύς τ' ἀμώμι μαλακώτρυν φύλλον ἴσως. Etiam ex Nicolao Myrepto pro-

bant. Hic in composit. Theriaci habet βότρυν, καὶ ἀμώμι βότρυν ἢ δὲ, ἀρζίης καὶ λευκῆς. Etiam in compos. hedychroi legitur. καὶ ἀμώμι, ἀμώμι βότρυν ἢ δὲ. Alii dictiones duas ἀμώμι βότρυν separandas per interjectum comma scribunt, exponendumque amomi, botryos (herbæ, cujus Dioscorides lib. 3, cap. 130 meminit) Galenus, vel potius Asclepiades, cur βότρυν ἀμώμι dicat, ex superioribus facile colligi potest, nempe quod racemi uvæque instar convolutum sibi que cohærens sit. Nec separandæ hæc voces. Probatur hoc ex Andromachi versu, & σφόδρα μῆστι βοτρύς τ' ἀμώμι, καὶ τὰρ δὲ γαλάτης, ἢ ἐκμίξει ἀπὸ βοτρύς τ' ἀμώμι, nemo separare potest. Proinde verbum botryos in carmine Damocratis, non herbam, sed racemi instar convolutum exponi debet, nec botryos herba in theriaces compositione addita unquam fuit. Quod ex Galeno probatur, lib. i. de antidotis, ubi nulla mentio fit botryos herbæ, in compositione dicta Theriaces, quam ex Andromacho junioris soluta describit oratione. Tum quod nec apud Æginetam, aliumve auctorem probatum ejus mentio fiat. Restat indagemus an amomum veterum reperitur. Docti rosam hierichontinam amomum esse asserunt. Inter hos maximi nominis acutiss. Aristotelis commentator. Est enim omnino amomum, id quod rosam Hierosolymi, aut beatæ Mariæ vulgus vocat, perplexa sarmentilla in racemi modum, quæ si nihil spirat odoratum, natalium humori, atque vetustati sit attribuendum: non detrahendum speciei, propter accidentium absentiam quorundam. Fallitur vir magnus. Amomum, inquit, Dioscorides foliis bryoniæ esse, rosa hæc olea ferme fert, quod odore careat hæc rosa, id vetustati non adscribendum, recentem admodum accepit nullum odorem percepi, fregi, confusi, igni injeci, omnia frustra. Sedulo rogavi, inquisivique, an in natali solo odorata esset, retulerunt nihil sese odoris percepisse, quod verisimile admodum judicavi, trimestri enim spatio non perit ejus odor. (antiquior enim non erat, immo bimestris vix.) Dioscorides abunde odoratum amomum esse scribit, quod de viridi recentique intelligi non oportet, sed exsiccatum. Accedit quod nec acris sit, nec linguam mordicet, nec acoro similem facultatem habeat. Galenus lib. vi. simpl. Ἀμώμι τῆ καὶ τὴν δύναιμι ἀκρόν, πλὴν ὅτι ζηροῦ πρὸς ἐπὶ τὸ ἀκρόν, πεπνηκῶτος δὲ ἀμώμι. Nec rosa hæc est amomis, ut alii scribunt, quod femine prægnans sit, amomis femine careat, nec origano similis. Inconstantia arguunt viri docti Valerium Cordum, quod in commento in Dioscoridem, & in compositione Aureæ Alexandrinæ scripserit, rosam hierichuntinam esse amomum; in compositione Theriacis, quasi sui oblitus, amomo nos carere. Intelligit vir doctiss. destitui nos rosa hierichuntina. Illa enim officina caret, quod apud paucos reperitur. Utuntur mulierculæ rosa hac ad investigandam pariendi horam, quandoquidem, ut ipsæ fatentur, in aquam demissa non prius fatescit, quam foetus nasci incipiat. Alii aquam, vinumque, in qua rosa hæc macerata est partus acquerant, doloresque lenire autumant. Nec minus fabulosum, in natali Salvatoris nocte, atque ipsa nativitatibus hora, sponte sua aperiri ac diffundi, quod in terra sancta nata sit. Sponte nunquam panditur, aqua viuoque perflusa macerataque, quocumque tempore omni que hora aperitur. Ineptiunt, planeque præter veritatem scribunt, qui columbinum geranium pro amomo habent. Nec odoratum, nec saporem calfacientem geranii illud genus habet, folia comparari bryoniæ foliis nequeunt. Errandi occasionem Serapio, vel ejus interpret præbuit. Hamemis, inquit, id est, pes columbinus & amomum. Alii ribem nigrum pro amomo agnoscent. Et hi falluntur. Pusillus non est, sed satis magnus frutex in se ipsum non convolvitur, per quam σφόδρα odoratum dici non potest. Sed hoc dicent, quod in aquis locis nascitur. Concedo, sed illud genus Dioscorides origani odorem præ se ferre inquit, quem non emittit. Denique folia dissimilia bryoniæ folijs, dissimillimus flos leuconii flore, mitto vires acoro non respondere. Alii piper caudatum amomum statuunt. Horum opinionem probare nequeo, quod piper hoc quovis pipere calidius, acrius, & fervidius sit. Amomum Dioscorides calfacere, adstringere, exsiccare scribit, δύναιμι δὲ ἴχνη θερμαντικὴν, συπικῆν, ἐξηροτικὴν. Vulgare piper acoro calidius. Accedit quod sit semen, nec in se implicatum, uti scribit Dioscorides de amomo, folijsque bryoniæ careat, floreq; leucocy. Easdem ob causas nec cubebe, nec Æthiopicum piper, præterquam quod

quod piper hoc in filiquis proveniat, phaeolorum, aut piforum modo grana continentibus, pipere minoribus & pertinaciter in hærentibus. Non desunt, qui garyophyllon Plinii, de quo supra facta mentio, amomum aut tument. Describitur hoc à Clusio, lib. 1. Exoticor. cap. xv. i. Mittebat, inquit, ad me Londino Iacobus Garetus hunc fructum orbicularem, pipereis grano plerumque majorem, nonnunquam etiam minorem, rugosum, fuscicolloris, satis fragilem; qui apertus semen continere videbatur rotundum, nigrum, in binas partes scissile, non minus aromatici saporis & odoris quam ipse fructus, atque aromaticos caryophyllos quodammodo referentis. Botri autem in modum nascitur, ut ex multis granis, quæ petiolo suos adhuc retinebant, & binis ternisque granis uni ramulo in hærentibus conjecturam facere poteram. Hæc adjecta erant folia, unius quidem formæ, sed magnitudine valde differentia. Nam quedam septem uncias erant longa, tres lata, nonnulla quinque duntaxat uncias longa, duas cum semisse lata, alia trium unciarum longitudinem non excedebant, & vix duarum latitudinem attingebant, quedam etiam iis longe minoræ & angustioræ, præsertim quæ cum granis permixta reperta fuerant, pro locis quem in ramis aut ramulis occupant ratione: nulla autem inter illa reperti, quæ serratas haberent oras, sed æquales, omnia, & multis tenuibus venis à nervo folia per longitudinem secant in latera oblique excurrentibus prædita, eorum mucrone nunc angustiore, obtuso tamen, nunc latiore & quasi orbiculari mucronis ex spadiceo coloris, & satis acris saporis: ramuli, qui additi fuerant, tenues, quadranguli, cineracei coloris, cortice recti, annotini videlicet, qui vero postea nati, spadiceo, retinentes adhuc vestigia, ubi folia in hæserant, quæ ut plurimum, ex adverso nata esse demonstrabant, & illi etiam acrisculi saporis, perinde ac folia, nec ingrati odoris. Hujusmodi ramulos ante annos aliquot æte redemi meo uon à natura, sed à medico, qui dono acceperat; nomini ejus parco, ne videar in eum concitator. Diversitate foliorum in ramulo hoc observare non potui, aiiquin pulchre referens, descriptioni à Clusio datæ, unciarum quatuor hæc folia erant. Fructum hujus pro amomi succedaneoutuntur officinæ, nec ea in re peccant, easdè enim vires habere videtur, quas Dioscorides amomo tribuit. Calfaciendi enim, exsiccandi, & adstringendi vim habet, aromatico odore & sapore. Non esse verum amomum probatur, quod folium non sit bryoniæ simile, nec lignum in se convolutum adinstar uvæ, arbor etiam est, non pusillus frutex, ut idem Clusius à nautis intellexit. Denique amomum non est, quod officinæ amomum vel cardamomum majus vocant. Fructus est botrys forma, non lignum, adinstar uvæ convolutum, odore gravi, saporis acris, in quo adstrictionis nihil. Refert Clusius ex levi gustatione caput doluisse. An à gustu, an ab odore hoc acciderit, ignorat. Consul tamen Middelburgensis esu ejus in gravem incidit morbum. Gustavi amomi genus illud, nihil tamen inde mali sensi; ab usu tamen ejus copiosiore abstinui, terrebant vestigia. Nec illud quod vulgo pro amomo venditur amomum est, caliditate omni, adstrictione, & odore caret. Amomum Clusio pro vero missum, pedè columbinum referens, non est veterum, ut ipse scribit (non memini me vidisse) erant frequentibus foliolis onusti ramuli, ut ex foliis foliis constare viderentur, quemadmodum in tithymalo paraloio videre est, quæ in extremo ordine tali erant disposita, ut flosculum, aut rosulam efformarent. Ramuli isti, simul compacti, nõ ineptè pedem columbinum, qualis earum est, quæ plumipedes sunt, referre videbantur; nullo tamen odore, saporeve singulari præditi. Garcias ramulo se donatum scribit, quem cum Dioscoridis descriptione contulit, & venustissime quadravit; dolendum quod non descripserit. Scripsi ad medicum quendam, Græcum Constantinopolitanum, petiique verum amomum mitteret. Misit amomum spurium Clusii, quod vulgo cardamomum majus officinæ vocant. Scripsi Aleppas, idem miserunt. Curavi ex Ægypto, ubi verum amomum in usu, inquit esse Alpinus, sed responsi nihil accepi, nec quicquam hætenus missum. Amomum illud describit prosper Alpinus lib. iv. de Med. Ægypt. cap. x. Est itaque ipforum amama ramulus brevis, gracilis, multis obliquitatibus, atque parvis, densis, obtortis ramis præditus, verique racemo uvarum figura similis. Est tamen lignosus, durus, frangibilis, colore corticis quidem nigro, subrubente, ligni vero vel albo, vel flavo præditus, valde jucundum vel aromaticum odorem respirans; nul-

lius tamen saporis. Amomi figuram Castor ostendit sed quid sit, & an in retum natura, ignoro.

Nardi sequitur historia. A Naardo urbe Syriaca, Euphrati contermina nomen accepisse, multorum est opinio. Genera nardi plura; saltem eo nomine plures gaudent plantæ, quas Neophytus recenset. Νάρδος κελκνή, τὸ σίγησεν νάρδος ἄρρηκτὰ, τὸ ἄσπερον. νάρδος σάχυν, τὸ αὐτὸ καὶ νάρδος Ἰνδική, νάρδος Συριακὴ τὸ σάχυν, νάρδος λίγαιος καὶ τὸ αὐτὸ πῦρ περιχρησάν κρεῖων, καὶ ἰχθυοειδέες. Duo hic notanda, quod φῆ non meminerit; quod tamen à Dioscoride aliisque Græcis nardus sylvestris dicitur, majorique jure nomen illud obtinet, quam asarum. Alterum, quod νάρδος σάχυν proprie nardum Indicam vocatam dicat. Syriam vero σάχυν appellari indicat, cum νάρδος σάχυν absolute etiam σάχυν vocetur à Græcis recentioribus, quod est spica. Idem Neophytus in ἀντιβαθόμενοις; manifestè σάχυν absolute dictum distinguit, ab ea, quæ νάρδος σάχυν appellatur, his ferè verbis. Ἄντι νάρδος σάχυνος σάχυν, quasi diversa fuerit spica propriè dicta, à nardi spica. Crederim ipsium verba Dioscoridis non satis examinasse. Duo enim, inquit, genera nardi Indicam, & Syriacum. Cum idem genus sit Indicam & Syriacum bonitatis tantum nota soloque natali differens. Nisi placet inter varias nardi species, præter Indicam, unam etiam fuisse, cui spicæ nomen proprium factum est, à flore spicato, quem præfert. Spicam eam hodie lavendulam appellamus. Oleum enim, quod spicæ vocant, oleum est lavendulæ. Demetrius ἱεροκροσφίω νάρδος σάχυν, hæc appellare videtur, titulo ad eum, qui non concoquit, φύλλα νάρδος σάχυν & γηπόσιμα ἴσση τῆς ψαῆς, καὶ μέλιτος οὐκ ἀμνησῶ ἰχθυοειδέες. Nonnulli folia spica nardi, & geponomi æquo pondere trita in vino amineo inspersa insundunt. Lavendulæ folia, floresque in usum recipiuntur. De ea supra lib. 6 egi, hæc est pseudonardus Plinii, qua nardum Indicam quondam adulteratam scribit. Hanc in compositionibus medicamentorum pro nardo vera subjecit infima Græcia, & absolute νάρδος σάχυν, & σάχυν vocavit, quod nomen hodie etiam obtinet, quod flos ejus in mucronem desinat. Sed hæc Syriaca vocari nequit, in Europa passim reperitur. Utro modo explicentur Neophyti verba, ab errore immunis dici non potest. Hoc enim tolerari vix potest, quod in ἀντιβαθόμενοις dicat, ἀντι νάρδος σάχυνος σάχυν, quasi præstantior foret Indica; cum Syriacam præferat Dioscorides. Rectius dixisset, ἀντι σάχυνος νάρδος σάχυνος. Succedanea enim cedunt in locum melioris. Sic cinamomi ἀντιβαθόμενον κασίαν, vel καρπίσιον. Nemo non cinnamomum præstare novit. Pro Neophyto tamen stat Galenus. Sed eo forte loco σάχυν Indicam nardum, νάρδος σάχυν lavendulam vocat. Videamus quæ Græci de nardo scripserunt, ac primum de Indica Syriacave, mox de Celtica, dein montana vel cilissa, postea, de asaro. Agmen claudet phu. De lavendula, quæ pseudonardus est, lib. vi. cap. 11. egi. Νάρδος (inquit Dioscorides lib. 1. cap. vi.) ἴσι δύο γένη. ἡ ἑνὴ γὰρ τὸ καλεῖται Ἰνδική, ἡ ἑτέρα Συριακὴ σάχυν ὅτι ἐν Συρίᾳ ἐκλείπεται, ἀλλ' ὅτι ἔστι ἐν τῇ γῆν ἄσπερον, τὸ μὲν σάχυν Συρίαν, τὸ δὲ σάχυν Ἰνδία, &c. Nardi duo sunt genera, una siquidem Indica, altera Syriaca nuncupatur. Non quod in Syria inveniat, sed quod montis, in quo nascitur pars una Syriam, altera Indos spectet. Negat Garcias lib. 1. cap. 35, duo diversa nardi genera, sed tantum unum reperiri, in tota India. Nec hoc dicit Dioscorides, sed pro solo natali viribus præstare. Indicam, quod in aquis humidisque proveniat, imbecillior esse quam Syriacam, quamvis & hoc negat Garcias. Nomen hoc obtinuisse, inquit, quod in monte quodam reperitur, cujus pars una Syriam, altera Indos spectet: Fatetur Garcias in monte provenire, ad cujus occidentem sita est Syria, sed multis regionibus à Syria discreta; interponunt enim inter Syrios & Indos hæc regiones, Arabia deserta, Persis, Carmania, Gedrosia, aliæque nonnullæ, quæ ultra quatuor mille milliaria continent. Mirantur doctiores, quomodo fieri potuerit Dioscoridem scripsisse provenire in monte, cujus pars una ad Syrios, altera pars ad Indos spectatur, & inde nomen Syriaci accepisse: maxime cum Theophrastus dicat nihil odoratorum nasci in Syria, præter calamum & junctum. Docti Botanici à Syraffene regione, quæ ad Indicam fluvium est, potius Syrii nomen acquisivisse, quam à Syria existimant, quandoquidem, si Ptolemæus vera refert, in India visitur mons, qui à Gange fluvio ad Syraffenem extenditur. Veteres tamen codices omnes

Syriacis legunt, etiam Oribasius, Serapio, Iffidorus, ceterique qui locum hunc Dioscoridis exscripserunt. Meleager antiquiff. Poeta syriacis nardum vocat:

καὶ ἰδίῳ τῷ συριακῷ ταχυόστερον θήκω το δάρεδον ὑμῶν ὅτι τῶν ἰσχυρῶν ἀείδει ἴδιον.

Certe quidem Syriam spicatum capillum habens ponito nardum

Hymnis cantatum celebratum Mercurii donum.

Syriacam nardum dictam putarem, non quod in Syria nascatur, sed quod in Syria emporia ab Indis defertur, & inde ad alias gentes, Græcos, Romanos. Sic myrrha Syriaca dicta, cum tamen Syria non sit solum natale myrrhæ, sed Arabia. Syriacam dixit myrrham poeta, quod in Syriam deportetur. Stillabat Syriæ myrtea rore coma, Sic Romani calamum aromaticum dixerunt Alexandrinum, quod ex Alexandria Aegypti, Romam veftatur. Constat rheum Barbaricum dici, non quod in Barbaria crescat, sed quod à Sinenfibus in Indiam, inde per Barbaricum finem aliasque regiones ad nos adferatur, sic fennam Alexandrinam dicimus, quod ab Alexandria petatur, cum tamen à Persis & alijs orientalibus eo portetur. Eodem modo Strabo lib. xii. Cappadocicum minium Synopium vocatum tradit, ἀσμενὸν δὲ συναπικὴ δὲ οἷον κρητα γυνὸν ἐπίσταν ἢ ἰμπορῶν, ἢ τὸ τῷ Ἐφισίῳ ἰμπορῶν μίχρη τὸ δὲ γὰρ δὲ ἀνθρώπων διήχθη. Sinopenfis vocatur, quia synopam id solebant advehere mercatores, antequam Ephesinorum negotiatio, usque ad hujus regionis homines prorogaretur. Nascitur nardus præcipue in Mandou, & Chitor provincijs, regnis delli Bengala & Decan vicinis, juxta fluvium Gangem, & in alijs regionibus fata provenit, non enim facile sponte nascitur. καὶ τὸ λεγόμενον συριακὸν βελτίον, ἢ ἀσπιδάτῳ, & κῆφῳ, πλούκιμος (πλάτυγκμος vetus) ζαυθὶ τῶν ἰσχυρῶν, ἰσχυρῶν ἄρον & τῷ κωπειζέιν ἐοικῶς ἰσχυρῶν (πυκνὸν vetus) ἰσχυρῶν τὸν ἰσχυρῶν, πικρῶν τῶν γούσιν, καὶ γλυκύων ἀπὸ ἀσπιδάτῳ, ἐπιμύσσειται τῷ δάρεδον ἰσχυρῶν. Ac in ejus quidem genere præstantior ea censetur, quæ recens est, levis comosa (latioma vetus) colore ruffo, perquam odorata, quæque præterquam quod odore cyperum imitatur, brevem (densam vetus) habet spicam, gustu est amaro, linguamque maxime siccante, ac in sua odoris gratia diuine permanet. Negat Garcias alteram altera præstantiorem esse, spicamve habere alteram altera multo longiorem. Quod si altera melior sit, id evenire putat, quod aut à maris humore sibi ascito situm contrahat, aut senio suaveolentiam amittat, qua initio prædita erat. Quod soli cœlique differentia plurimum non præstet, non facile nobis persuadebit Garcias. Vide caput præcedens, de amomo. Cæterum Galenus præferre Indicam Syriacam videtur. Lib. vii. simpl. ἰσχυρῶν τῶν ἰσχυρῶν ἢ ἰσχυρῶν, ἀσπιδάτῳ δὲ μὲν. μελωτέον τῆς συριακῆς καὶ λεγόμενης ἰσχυρῶν. Valentior est vocata Indica, quæ nigrior est quam Syriaca. Galeni sententiam probat Andromachus: καὶ κατὰ τὸν ἰσχυρῶν τῶν βάλων δάρεδον καρπῶν.

Iam castia & nardus quæ extremis fertur ab Indis.

Probat etiam Democrates:

Λόκιον πικρῶν, & κωπῆ, τῆς ἰσχυρῆς
Νάρδος ἰσχυρῶν, λιβάνας, καὶ τερμινθίνος.
Album piper longum piper, nardi Indicæ
Spica, & cerebinthina, thusque masculum.

In altera etiam Theriaces compositione scribitur, καρδοῖο τῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν. Præfertur recens, levis, comosa. Addit Serapio pinguis, non video quomodo κῆφῳ καὶ λιπαρῶν. pingue grave solet esse, ζαυθὶ expofui, colore ruffo, talis vulgaris est nardus, vulgo flavo vertunt, qualis non est nardo color. Nigrior enim, & ruffa est. Ζαυθὸν nos semper flavum esse, alibi copiosius probavi. Suidas Ζαυθὸν non semper flavum esse, alibi probavi. Suidas Ζαυθὸν δὲ ὁ ποικίλον. Ζαυθὸν δὲ ὁ πικρῶν. Hefychius, Ζαυθὸν πικρῶν, καλὸν ἐοικῶς ἰσχυρῶν. Plinius lib. & cap. xii. Syncerum quidem levitate deprehenditur, & colore ruffo, odorisque suavitate, & gustu maxime siccante os sapore jucundo. Qui nardum vulgarem perquam odoratam negant, veteratam & exoletam, aut corruptam offerunt. Odore, inquit cyperi, Barbarum ævum legit κωπειζέιν. Quod auctoritate Plinii defendunt, cujus in antiquiff. legitur modicibus: Frutex est gravis & crassa radice, (hoc nemo memorie prodidit & falsum est) sed brevis ac nigra (latè sumi vox hæc debet) quamvis pingui situm redolente, (tale nihil Dioscorides) ut cyperi, aspero folio parvo densoque. Credo Plinium scripsisse sapore aspero, folio parvo densoque, Στάχυον. Magna est inter auctores

quæstio, quæ nardi pars ἰσχυρῶν sit. Quidam radicem esse affirmant, quidam negant. Qui radicem esse scribunt suam probant sententiam versiculo supra citato. Etiam ex Aegineta lib. 7. ubi scribit: Νάρδος ἰσχυρῶν. ἢ ἰσχυρῶν τῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν. Galenus etiam lib. 7. vires radice explicat, tacens de spica. Ἐκ τῶν ἰσχυρῶν δὲ ἢ ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν. Ex his constans facultatibus radix. Huic opinioni favet Arrianus in expeditione Alexandri. Ἐξ ἰσχυρῶν δὲ τῶν ἰσχυρῶν τῶν ἰσχυρῶν & τῶν ἰσχυρῶν τῶν ἰσχυρῶν καὶ τῶν ἰσχυρῶν τῶν ἰσχυρῶν. Habere præterea eam solitudinem magnam nardi odorata radicum copiam, & Phænices quoque magnam ejus vim legisso. Galenus lib. xli. de antidot. cap. xiv. Ἐφίξῃς δὲ τῆς ἀσπιδάτῳ καὶ τῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν, ἢ ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν, & τῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν, ἢ ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν. Iubet deinde Andromachus Indicam nardum imponere, quam ex eo qui spica figuram imitetur, nardi spicam nominant, quamvis radix sit. Contra ex Dioscoride probatur spicam & nardi radicem diversam esse. Plures, inquit, habet spicas ab eadem radice tum comosas, tum sibi invicem convolutas. Hæc qui Dioscoridem de radice dixisse asserunt, nugantur: Latinorum, Græcorumve nemo ἰσχυρῶν spicam pro radice posuit. Vide supra caput de alio. Arabes quoque non radicem vocant, sed spicam. Ipsi enim cembal Indi, spica Indica est. Hanc item quomodo dirimam, aut hunc nodum quomodo solvam vix video. In Indica nardo, salvo meliori judicio, spica dicitur cauliculus, multis capillaceis foliolis obsitus, ad instar aristarum: nec de nihilo, aut immerito suo Græci antiquissimi, Romani, & Arabes nardo illi, spicæ appellationem imposuerunt. Radix quidem est, sed quæ cauliculum è terra emittat, aliquid plures ex una radice, capillaceis, densis aristatisque foliolis vestitos. Garcias loco citato testis oculatus: Certe, inquit, radix est, spargens supra solum brevem virgulam, seu caulem circiter tres palmos longum,

Spica Nardi.

cum longissimus, atque alias in super virgulas multo breviores, in summa radice spica producuntur, item alia per virgulas, tali enim modo venditur in Camlayste, Asacate. Duas adjeci nardi icones ad integerimam & telestissimam, quam apud seplasiarios invenire potui formam. Hac de causa Philo judæus, ἰσχυρῶν τῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν dixit: Δραχμῶν ἢ ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν. καὶ τῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν. Et drachmam radice, quæ nomen habet non respondens Rei, quam aluit locus, qui Iovem Pifaum produxit. Mer tem hujus versiculi, an recte percepit Galenus videndum. Ἀξιοῦ βαλεῖν, ἢ ἰσχυρῶν τῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν ἰσχυρῶν.

tuendum viri docti scribunt (nam citra sigma aspiratum satis exprimit latinum salianca) & apud Aeginetam pro κελική, κελτική restituendum. Celtica enim nardus salianca dicta, teste Dioscoride, lib. I, cap. VII. Scribonius cap. CXCIV. *Adjuvantur vero lasi ab eo* (Pharico) *saljunca, id est nardo sylvestri, quam plurima ex vino saporis data.* Non tamen tacendum, adversus Pharicam à Nicandro nardum prescribi Cilicie radicem, quomodo etiam apud Dioscoridem lib. 2. *ἀπὸ ἐπιπορευίας* legitur cap. CXLVI, *καὶ κελική συνείνη.* Alterum argumentum addunt, quod passim apud Germanos in Pannonia, Istriaque, ubi copiosissima Celtica provenit nardus, *seljuncck* vocetur, quod Romani saliancam verterunt, *seljunc* juvenalem sonat animum. Gallis maximeque Valleis *Selliga* vocatur, quod idem ac si saljuncam dixeris. Accedit quod nardus Celtica optimè cum descriptione à Plinio data conveniat. Contra alii γάλλικη legendum contendunt hanc suam lectionem auctoritate Oribasii confirmant. Adde auctoritatem Andromachi, & Galeni. Andromachus enim in Theriacis compos. canit: *καὶ τὰ ῥιζὴ γάλλικη, ἢ ἐρυθρὴ ἀνήρ.* Ad hoc carmen Galenus: *Νάρδος δὲ Ἐφεσῆς ἰμαμημῶσιν ὁ Ἀνδρόμαχος, ὡς αὐτὸς ἀσπασσάρα φησὶ τὸ ἐκ γαλατίας, ἢ συνηθῶσι παύσαι δένδρι, κελπικὴν ὀνομάζει. συνκρίνεται γὰρ πῦρ πῦρ πῦρ πῦρ ὀνομάζει καὶ ἐνδοξοῦ φερόμενα ἔκ κελπικῆ. καλεῖται γὰρ αὐτὸς ἰνὸν ἢ γαλατίας, ἰνὸν δὲ γάλλικη, συνηθῆσθαι δὲ τὸ πῦρ κελπικὴν ὀνομάζει.* I.e. Nardum ab hoc Andromachus commemorat, quemadmodum ipse scribit ex Gallia petiti, quam regionem orbis terrarum petiti, Celticam frequenter appellans, tria nempe nullo discrimine vocabula sunt, & eos populos quidam Galatas, aliqui Gallos, quidam Celtas nominant, sed usitatus apud eruditos Celtarum nomen legitur. Prior tamen sententia verisimilior, idque quia Celtica nardus *σαλιανκα*, vulgo *selliga* & *seljuncck* ab incolis vocetur. Quod negant saljuncam Plinii, & Celticam nardum eandem plantam esse, idque quod Plinius diversis in locis, de utraque egerit, nullius momenti est. Nec tamen Plinius idcirco debet erroris infimulari, quod de herba eadem diversos auctores secutos, variis nomenclaturis, & duodecimo, & vigesimo primo volumine tractarit, maximè cum scripta sua, multis auctoribus accepta, quorum reticuit nomina, ferantur, quæ non pugnare quovis modo, sed posteriora dissidentibus tantum vocabulis, priora firmare conspiciuntur. Namque & classici scriptores persæpe rem eandem variis appellationibus prosequuntur. Qui in contraria sunt opinione, causantur, saljuncæ notas, Celticæ nardo non responderè, cum ex historia Dioscoridis nardus oblongis sit foliis, luteo colore floreat, & in caules erigatur, saljunca foliosa quidem sit, sed tam brevis ut coronamentis inferi non possit, herba verius, quam flos & cespes sui generis, illa in Liguria alpiibus, hæc in Pannonia & Noricis nascitur. Sed oculati testes ostendunt, nardum Celticam foliosum esse cespitem, humique procumbere, in Alpium apricis inveniri, & Norico, quod non longè abest. Quin etiam nardus Pannonica plantæ eandem formam habet, quam ea, quæ in Liguria alpiibus invenitur. Falluntur, qui Dioscoridem in specie errasse scribunt, quum Celticam nardum ab Alpinis populis, apud quos nascitur, saljuncam vocari dixit. Falluntur inquam nec parum à vero abunt, Celticam incolæ vocant saliancam, non montanam, nec montanæ folia brevè, sed longa satis magna que, eryngio similia esse dixit Dioscorides. Adde montanam numerosæ radici non cohærere. Majore tamen in errore est verus glossarii auctor, cum saliancã exponit *κυνόρροδον*, & *ἀργιόρροδον*, atq; etiam *λακκόρροδον*. Ex versu Virgilii id hariolatus est, quo puniceis rosis humilè saliancã in comparatione multum cedere dixit. Hinc saljuncam pro rosa agresti, quæ album sustinet florem, accepere, quæ dignitate multo infra rosam paniceam est. Sed de his hætenus. *Ἐπὶ δὲ τῆς κελπικῆς συνείνης ἡ ἴσως εἰς δέσμοις ἀναλαμβάνονται καὶ ἐπιπορευίας. ἔχει δὲ φύλλα ὑπομήκη (verus & Oribas. ἐπιμήκη) ὑποξυωτά, ὀρθῶς μήλων. Ἐπὶ vero brevis pusillusque frutex, qui cum radicibus in manuales fasciculos colligitur, foliis subflavis, flore melino.* Negant viri docti, nardum Celticam qua vulgo utimur esse veterum; quod herba sit pusilla non frutex, Contrarium oculati omnes testantur. Cauliculum enim fert geniculatum, firmum, in plures alios divisum. Nec Dioscorides γάλλικον, sed ἰμαμημῶσιν dixit. Alibi etiam dixi, veteres non tam exactè observare definitionem fruticis, arbo-

ris, herbæ, sed alterum sæpe pro altero sumere. Sic ligustrum, lentiscum, ricinum arbores dicunt cum nihil minus quam arbores sint, præcipuè ricinus, Anagallum,

Nardus Celtica.

mercurialem, fion, peplin, polygonatum, cucumina sylv. infinita alia frutices dicunt, cum revera herbæ sint. Recte nardum γάλλικον dixit, quod cauliculum firmum, durumque habeat, qualem non habet, paronychia, nec polygonaton, mercurialis. Hodie etiam mos ille colligendi obtinet in manuales nempe fasciculos cum radicibus: Foliis est satis crassis, succulentis, oblongis, in latitudinem sese laxantibus, colore cum primum emergunt viridi, deinde sub autumno initium aut æstatis finem flavescere, & tum colliguntur, ac per totum terrarum orbem mittuntur. Gustum habet amarifculum. Flosculo est melino, id est, colore è luteo pallido. Male ergo luteo vertunt. Talis enim flos non est, nec hoc est μήλων. Μάλλον δὲ τῶν κελπικῶν ἐστὶ τῶν ῥιζῶν ἢ γαλατίας καὶ διωδία. ὅθεν δὲ αὐτὸ μίαν ημετέραν καταρρίψαστας ὑδαρτὰς δέσμοις καὶ χαλεζότατος τὸ γαλατίας, τὴν γὰρ ἐπὶ ἰδαφῆς τοπρῆ, πρὸς ποικίλους κατέβη, τῆ δὲ ὑπερβαίον κατέβησαν ὅτι συνανποκαταρτῆται τὰ ἀχρῶδες ἐ ἀλλοτρίῳ τὸ ἔργον, ἀλλὰ τῆν οὐκ ἐπὶ ἰμαμημῶσιν ἐν τοῖσιν. Caulium & radicem duntaxat usus est, & odoris suavitas, quare pridie aspersus aqua fasciculos, amoto terreni si quid inhaeserit in humidior solo, supposita prius charta, imponere oportet, ac postridie repurgare, si quidem utile cum aceroso & alieno minime propter humoris vim excutitur. Caules rarius ad nos adferuntur, & si quandoque adferantur, non sunt tam aromatici, ac radices. Folia vero cum radicibus adferuntur. Hinc speculatores quidam argumentantur, vulgarem Celticam nardum aliam ac diversam esse ab ea, quam Dioscorides descripsit, quod inter tot aceros, inquit, manipulorum, nec caulis, nec flos ullus appareat. Cautem habere oculati omnes testantur, Cordus, Mathioli, Clusius, Lobelius, &c. Palmaris est, aut dodrantalis, satis firmus, ut in minoribus Valerianis, gesticulatus, bina ad singulos nodos inter se opposita habens exigua foliola, cui circa summum ex singulis alis, enascuntur pedicelli, binos aut ternos flosculos sustinentes. Caulium, inquit Dioscorides, usus duntaxat ἔκ κελπικῆ, Galenus lib. VII. κατὰ τὸν γένος cap. II. flores prescribit in tertia Andromach. stomachica, Σμύνης L α ε, τὰ ῥιζὴ καλπικῆς ἔκ αὐτῆς L α ε, ὀρθῶς. L α ε &c. Ex his concludi non potest, nardum quo vulgo utimur, non esse veterum, experientia tandem incolæ didicerunt, radices odoratiores esse, & ideo caules, floresve abjecerunt, nec colligerunt amplius, maximè cum à medicis

in usum non recipentur. Odoris suavitate summam habet circa finem Augusti, aut initio Septembris cum folia flavescere incipiunt. Contra cum primum erumpunt, viridiaque sunt, odore omni carent, nec tum in usum recipi debent. Obodoris enim suavitatem commendantur partes jam memoratae. Ex Judenbergium alpihus rusticis innumeros fasciculos comportant, quibus magnos admodum saccos replent, & mercatoribus vendunt. Sed modum colligendi, ac repurgandi, quem Diosc. praescribit, non observant, multum saepe terreni, lutique adhaeret, a quo non seplasiarii, sed pharmacopei diligentiores purgant nardum. Plinius loco citato: *Galicum cum radice vellitur abluiturque vino* (aqua Dioscorides, & hoc verisimilius) *ficcatur in umbra, alligatur fasciculis in charta.* Quae non est mens Dioscoridis, non enim fasciculi in charta alligantur, sed aqua conspersi, ut si quid terreni inhaerit, decutiat, in solo ponuntur, subtrata humidis charta. Non ergo recte perpendit mentem Dioscoridis, nec verba ejus recte expressit. Pergit Dioscorides: *Δολιζεται ἢ συναποπλομίνης ἀντὶ τῆς εὐφροσύνης, ἢ διὰ τὸ ἀπὸ τῆς ὀσμῆς βορμώδες, τρεῖς κλάσται. ἐν χειρὶ ἢ ἐπιχρῶσται. ἀκρωλὸς γὰρ ἐστὶν ἡ πῶα, καὶ λῶα πῶα, καὶ ἡ πῶα ἐπιχρῶσται τῶ φύλλῳ ἢ τῶ ἴσθμῳ. Ἀδύλτερον δὲ ἡ ἀδύλτερον ἢ ἀδύλτερον ἢ ἀδύλτερον ἢ ἀδύλτερον ἢ ἀδύλτερον.* *Adulteratur vero herba per similes, quae una cum ea vellitur, quam propter virosi odorem, hirculum nominant. Facile vero est hanc ab illa invernoscere, quandoquidem herba est sine cauliculo & candidior, minusque oblonga habet folia, quin neque radicem amarum neque aromaticam, quemadmodum legitima nardus.* Plinius loco citato. *Cum Gallico nardo semper nascitur herba, quae hirculus vocatur, a gravitate odoris, & similitudine, qua maxime adulteratur.* Falsum est quod scribit semper cum nardo hirculum nasci, nec hoc dixit Dioscorides, contrarium etiam docet experientia, raro siquidem cum nardo reperitur. *Distat,* inquit Plinius, *quod sine cauliculo est, & quod minoribus foliis, quodque radices neque amarae, neque odoratae.* Si non odoratae quomodo hircum olent odoremque virosi habent. Sed odoratum interpretare in bonam partem, nempe jucundum & aromaticum, ut dixit Dioscorides. Hirculum primus descripsit Clusius lib. 1. cap. xxxi. in comm. ad Garciam. Plantula est nardo similis, candidior tamen, & veluti ex viridi cinerea, sine cauliculo, minoribus brevioribusque foliis, villosa admodum secundum radicem & nigricans, nulla odoris jucunditate, folia praemanfa nullum aromaticum saporem reddunt, sed lenta & viscida sunt. Hirculum me bis terve invenisse Amstelodami memini, inter aliquot nardi fasciculos anno 1627. & 1628. *Ἀποκρίνας ἐν τῇ κοιλίᾳ ἐ τῶν ῥίζων, πῶ δὲ φύλλα ῥίζων, εἰ βέλαι δὲ ἀποτίθεται ἀναλαμβάνωνται εὖ καὶ τρεῖς ἡμέρας ἀναπολάσσει, φύλλα δὲ ἐστὶν ἀσπράγιον ἀσπράγιον. καὶ τῶν ποικίλων ἐπιμήλων. Itaq; abjectis foliis, cauliculos radicesque seponito, ac siquidem ad usum reponere volueris, tritos vino excipito, tandemque ex iis concinnatos pastillos fictili vase novo, ac diligenter operculato reserva.* In pastillos redigebatur celtica nardus, ut vires ipsius, quae alioquin facile, & celeriter exhalant, diutius integrè serventur, ideoque & vinum addebant. Hodie non formantur in trochiscos, nec opus est, recens enim admodum quotannis haberi potest, statimque usurpari, vel in pixidibus ita servari, ne aër externus laedere queat. *Ἀριστὴ δὲ ἐστὶν ἡ ἀσπράγιον ἐ δωδῆς, πολυῖριον, σκευθροπυρον, πολυῖριον. Optima vero confectur, quae recens est, & odorata, radiceosa, plena, minimeque fragilis.* Odorem radicum sylvestris valerianae amulatur, vel potius asari. In nonnullis codicibus βαθύριον legitur, profundas, altas radices habens. Sed cum plantae hujus natura, lectio haec non convenit, nec eam secutus est Oribasius. Qui lavendulam asserunt nardum Celticam esse, plane falluntur. Nardus Celtica folia fert subrubea, vel flavescencia, lavendulae incana sunt. Nardus celtica flore est melino. Lavendula spicam fert è caruleo purpurascens. Nardi celticae caulis & radix usum habent. Lavendulae flores in usum recipiuntur, radicemque planè in odorem, usuique ineptam habent. Et haec de celtica nardo. Sequitur montana, quam his verbis depingit Dioscorides. *Ὁ δὲ ἀραὴν ῥαζόν, καλεῖται δὲ ὑπὸ πινυ καὶ ἰουδαίῳ καὶ ἰνδῷ, γινώσκται ἐν Κιλικίᾳ καὶ Συρίᾳ. Nardus montana, quae à quibusdam thylacitis & neris appellatur in Cilicia & Syria nascitur.* Montana dicitur, quod in montibus proveniat. *Θυλακίτις* dictam volunt, quod olim ex Cilicia Syriae coriaceis sacculis, quos ἰουδαίῳ vocant, ad externos portaretur. Helychius; ἰουδα-

καί φέρει. ἰουδαίῳ καὶ ἀραφίτις τὰ ἀράματα, καὶ πύρανε. Sed verisimilius est, sic dictum esse, quod radicem habet sacculi instar (solam enim radicem commendat Nicander, quam ἰουδαίῳ vocat) Galeno prius dicitur, vel πύρανε à dolii quadam forma, non ut vulgo legitur, πυρίτις; quod in sacrificiis ignibus propter jucundum inijceretur odorem, & hinc quidem nardum hanc spicam cilissam poetarum putant, cum nihil habeat, quod spicam æmuletur, aut imitetur. De croco intelligendus versus poetarum. Vide cap. de croco. *Πύρανε* dicitur, quod peræ effigiem praefert ferat radix. Sic papaver sativum Dioscoridis. *ἰουδαίῳ* Nicandro in Theriaca ἰουδαίῳ vocatur:

Μηδὲν πολυβάτευον ἀσπράγιον ἢ ῥαζόν
 Θυλακίς ἢ ἰππηλῆς ἐπιχρῶσται ἀσπρίῳ.
 Sed neque multos rubes gerens pulibatea, sopori feruntve papaver
 Thylacis aut epitelis ab his seclusa recedant.

Papaver ἰουδαίῳ dicitur, ut suo loco probabitur, quod sacculo simile caput habeat, nardus montana sic dicta, quod radicem sacculo similem habeat. Testis locuples Scholiae. *Καὶ ἰουδαίῳ καὶ ῥαζόν, καὶ πινυ ἰουδαίῳ καὶ ἰνδῷ. ἰσως δὲ (sic legendus locus hic vulgo ἰουδαίῳ καὶ ἰνδῷ) σχηματίστας δὲ εἶπει) εἶπει δὲ τῆς ῥίζης, τῆς αὐτῆς γὰρ τῆς αὐτῆς ἢ τῆς αὐτῆς ῥίζης, ἰουδαίῳ τὰ εἶδει. Θυλακίτις* dixit, quod sacculi figuram praefert ferat. Epitheton illud verisimile admodum habet à radice. Formam enim saccosam habet hujus nardi radix. Versus ipsos videamus Nicandri:

Ἀλλὰ σὸ ποδάκι μὲν σταδίου ἰσχυρὰ ῥαζόν
 Ρίζα δὲ ἰουδαίῳ ὄπις, τὴν τε μάλιστα
 Πήλον ἀλδύτιον πῶ ἀσπράγιον κίρην.
 Contra, hoc emulsam certo da pondere nardum,
 Scortens antiquum cui nomen sacculus indit
 Quam cylices edant prope Cestri summa montes.

σταδίου vertunt certo pondere, alii σταδίον poetam dixisse malunt, quod σταδίου χιτωνί, Callimacho tunica recta, σταδίον χιτωνί dicitur, ὁ ποδάκις inquit Suidas) similis sit. Ita dicitur tunica, quae non cingitur, & sacco proinde similis est. Nam quae cingitur in medio, ubi cincturae locus est, ad corpus premitur, & figuram sacculi perdit, quae recta est, & aequalis, parque sibi in imo, & summo, & medio sui. Inde, inquit, ὁ σταδίου ῥαζόν eandem vocavit, alio loco non à pondere, ut vulgo nugantur interpretes. Quid si ἀσπράγιον, & σταδίον dixit quasi robustam validam compactam, probatam vellet accipi nardum. Et sic ἰουδαίῳ antiquus Graecus scholias exponit. Ad hunc versum in Theriaca: *ῥαζόν ἰουδαίῳ ἰουδαίῳ ἰουδαίῳ ἀσπράγιον ἰουδαίῳ.* Interp. tum nardi drachmam pulchra nitentis arista, accipe. Ad hanc locum vetus interpres ἰουδαίῳ δὲ τῆς αὐτῆς ἀσπράγιον ἰουδαίῳ ἰουδαίῳ. Id est, probatae nardi drachmam posuit, ἰουδαίῳ ipsam dixit quasi corroborativam, probatam, scribitur etiam ἰουδαίῳ bene spicatae. Quam lectionem interpret sequitur, sed tum de Indica nardo capi versus hic debet. Et quid prohibet, de ea accipiamus. Latini haec nardum montanam *Orci tunicam* vocant, & eleganter, quod radix, quae sub terra est sacculi instar, vel tunicae sit. Tunica qualem gesserit Romani sine manicis, ejusdem ferme cum sacco figurae; colobium vocarunt. Hieronymus tunicas saccineas & saccos vocat, quibus operiebantur monachi in Aegypto. Rufinus tunicas monachorum quasi saccos lineos esse dicit. Vider lectorem unde nomen illud accepit. Fallitur Servius, quod saljuncaem orci tunicam dictam scribit. *Saljunca*, inquit, *herbae genus, quam orci tunicam vocant.* Celtica nardus saljunca est, montana orci tunica. Nisi placeat orci tunicam dictam saljuncaem, nardum celticam, quod integros cespites tergat, occupetve serpendo, & late summa tellure sese inter Muscum diffundendo. Eodem modo, quo nostrates herbam Gerardi *Dumbels bintgaren* vocant. Id est *diaboli funiculum*, quod longè lateque per hortos serpat, adeo ut non nisi maximo labore extirpari ac evelli possit. Ut ut sit saljunca non est montana nardus. Eryngii foliis est nardus, perbrevis saljunca, Nerim appellari dicit. Ex hoc loco Theophrasti codicem correximus, ubi ἰουδαίῳ vulgo legi-

tur. Re. ad doctiss. Gaza correxit *ἕβαν*, ut ex hoc Dioscoridis loco palam fit. Apud Nicandrum neridos fit mentio in Theriacis, sed an intelligat montanam nardum, an rhododendrum, in dubium vocari potest. *Νῆραν, πηγάδιον, ἑβαν* in *ἑβαν* *ἕβαν*. *Nerimque* *ἑβαν* late ducentem germina rutam, furculus addatur *Thymbra*. Cur dubitent intelligi an debeat rhododendron, facit Dioscorides, qui lib. 1. Alex. cap. 1. ubi præscribit adversus morsus venenatos rhododendrum. *Νάρδος κελπη, χαρμόλιον, τάρηκον, χλωρὴν ἰντιραίνην, τοῖς ἑβαν κλαμίνην ῥοδόδενδρον ἄνθος, ἑβανὸν χυλόν*. Rhododendri florem à Dioscorido adversus venenatorum morsus præscribi lib. 1. cap. 1. negari non potest. Sed non sequitur, *ἕβαν* & *ἑβαν* eandem esse plantam: nec unquam putarim, plantæ lethalis flores à Nicandro adversus venena præscriptos esse. *Φύλλα καὶ καυλὸς ὁμοίως ἑρυγγίῳ ἴχνηται, μικρότερον ἰδρὸν (καλακότερον) vetus* ἔμειψεν, καὶ ἀκονίτιον ῥίζαν δὲ ὑπερῶς μιλανίαν, ἰωίδας, δύο ἢ καὶ πλείους, ὡς περὶ ἀσφόδελον, ἰσχυρότερον καὶ μικρότερον πολλὰ. ἔτι καυλόν, ἔτι κερπὸν, ἔτι ἄνθος φέρει. ποῖα δὲ ἡ ῥίζα ὡς ἑβαν καὶ ἡ κελπη τάρηκον. *Foliis & caulibus eryngio similibus; sed minoribus, non tamen asperis & aculeatis, radices subjacent, nigrae, odorata, binæ pluresve, seu bastulae regiae, sed graciliores, longeque minores, nec caulem nec florem; nec fructum ferunt. Valet ad eadem omnia radix ad quæ & celtica nardus, Quæ à Recentioribus pro nardo montana ostenditur planta, optime conveniret, si folia paulò magis similia forent eryngio. Botanici tamen exercitatiss. hanc pro nardo habent: nec moventur quod folia non sint tam exacte similia eryngio, dicuntque Dioscoridem eryngio comparasse, quod non venerit in mentem planta, cui folia nardo similia essent, vulgarisq; notitiæ sicut eryngium, nec hoc tantum verum, sed & magis eryngio similia ferre folia dico, nempe cum primum è terra prodeunt. Vide cap. 111. lib. 6. ubi eryngii delineationem dedimus; nec hæc comparatio insolens Dioscoridi. Iberidis folia lib. 1. cap. ult. nasturtio comparavit. Iberis tamen postquam emisit caulem, nullam cum nasturtio habet similitudinem. Smyrni folia apio similia dixit lib. 1. cap. 1. cap. 1. atqui ea tantum, quæ radici proxima sunt, apium referunt, nam quæ stolones circumdant rotundantur, nullamque præse ferunt divisuram, ac aristolochiæ magis similia sunt. Dioscoridem non usq; adeò aptas aliquando similitudines sumpsisse, multis posset probari*

Nardus montana.

argumentis, antyrrhinon foliis anagallidi similibus lib. 4. cap. 133. dixit, Aptius Plinius lino comparavit, ci-

cutæ folia ferulæ tribuit lib. 4. cap. 79. Plinius multo rectius, vetusque coriandri foliis dixit. Thymealeam folia chameleæ ferre dixit lib. 1. cap. 1. Me-liore similitudinem à lino petere potuisset, cum itaque planta, quæ pro montana nardo ostenditur, & folia ferat eryngio primo è terra prodeunt similia, cur pro ea non haberem, maxime cum nonnullam etiam cum adulto similitudinem habeat, densa enim sunt folia ad instar eryngii campêstris. Radices fert nardus hæc montana duas authoræ aut telticuli modo. asphodelo non dissimiles, sed graciles minoresve; subnigricantes, ac fibratas, odore psu. Qui unam tantum habere radicem scribunt, plantam hanc non vidisse ostendunt, ut plurimum binos balbos habet, quandoque tres, quatuorve, quotannis enim, aliis adnatis, valde sese præparat. Oribasii codex habet ἰσχυρότερον, ἰσχυρότερον, καὶ μικρότερον. Improbata est vox ἰσχυρότερον. Quomodo μέλανη esse possint, & albidiores, quam asphodeli cum asphodeli candicantes sint. Fortassis scriptum fuit ἰσχυρότερον tenuιότερον. Caput de nardo corruptum, & depravatum esse fatentur Botanici, & interpretes omnes. Sed ubi lætate mendum, in capitis ne initio an fine, non satis constat. Quidam legunt in initio capitis, ἀπὸ καυλὸς κλωνος, vel κλωνος; atque ita Dioscoridem à contradictione, sibi persuadent, vindicasse. Verum cum hæc dictiones ramos vel furculos designent, magisque arboribus fruticibusque conveniant, quam herbis, sintque idem caules in herbis, quod rami in arboribus, ea lectionis mutatio non placet. Sed dicit quis, voces κλωνος ac κλωνος, ad herbas quandoque, sæpius ad frutices referri. Sed contradictionem nec tum esse sublatam dicam. Alii ex Hispano quodam codice legunt pro φέρει, ὑποφέρει, quasi velit Dioscorides nardi montanæ, tum caulem, tum fructum ætatem non ferre; at nardi jam descriptæ caulis & fructus satis diu durat. Alii, quorum non displicet opinio, mutatis casibus legunt, pro ἔτι ἢ κερπὸν. ἔτι τὸν κερπὸν ἔτι ἄνθος φέρει, ut codices vulgati habent, ἔτι δὲ καυλὸς ἔτι κερπὸς. ἔτι ἄνθος φέρει. Neque caulis, neque fructus, neque strobilifer. Φέρει enim pro συμφορῆσει usurpatur apud Græcos, ut Iliad. 1: ubi legitur φέρει κέρει, conferre beneficium. Hæc etiam lectio ex cap. de dictamno probatur. Vide infra cap. 16. Fortassis eodem sensu non male legeretur, ἔτι δὲ καυλόν, ἔτι κερπὸν, ἔτι ἄνθος φέρει ῥησίμων, addita ultima voce, à librariis omissa. Alii malunt ἔτι δὲ καυλόν, ἔτι κερπὸν ἔτι ἄνθος, neque florem, neque caulem, neque fructum exportari. Subintellige ex Syria, vel Cilicia; quod non videtur verisimile. Lectio ante penultima maxime placet. Sequitur alarum. Ἄλαρον dictum est, si Plinius credimus, quod in coronis non adderetur, lib. 1. cap. 1. Quinimo ἄλαρον invenio vocitari quodnam in coronis non addatur, quasi ἀσπερόν, vel ἄσπον, inquit docti viri, quod vinctum in sectis & corollis non haberetur, ut σείρας, id est, coronarum nexus, ἔτι ἄλρον, sic ἄσπερον ἢ ἄσπον equus solutus. Rectius fortassis, quod coronas non ornet. Σείρας enim mundare, ornare, ac verrere significat. Apud Plurarchum, γῆ σαυρομένη (ἀνθη) floribus terra ornata, legitur. Ἄσπερον itaque quasi ἀσπερόν, quod in ornatum non veniat. Contrarium probare, quis conabitur ex Dioscoride, cuius nonnulli codices habent ἄσπερον ἢ δὲ νάρδον ἀρρηκὸν καλῶσι ποτα (βαρὴν alii) δῶδης ἑβανωμελικῆς. Id est, Herba odorata & coronaria. Sed hæc ad baccharis historiam referenda, de qua Dioscorides lib. 1. cap. 1. Βάκχαρις βοτάνη ἐστὶν ἑβανωμένη, δῶδης καὶ ἑβανωμελικῆς. πῶς τὰ φύλλα τρυφή, μέγανθος ἴσχυρος. βακχῶν καὶ φλίμεν (Ald. ἀμπίλι) καυλὸς δὲ ῥησίμων πῆχυνος τὸ ὑψόν, ὑπερῶς καὶ ἰσχυρὸν ἑβανωμένης ἀπὸ δὲ ἰσχυρὸς ποτα, ὑπολόγια, ἰωίδης. (Catac. addit λιπαρὸν) ῥίζαν δὲ ὁμοίαν τῆς ἑβανῆς, ἰσχυρὸν, ἰσχυρὸν τῆ ὁμοίᾳ κινναμώμῳ (vetus quidam codex ἀσπερόν ἢ κινναμώμῳ) φέρει δὲ πῶς χαρμὴ καὶ ἀνικμα (vulgo ἰνικμα.) Baccharis herba est fruticosa, odorata, ex qua itidem corone faciuntur: hujus folia aspera, magnitudine inter violam & verbascum media; caulis angulosus, cubitis petens altitudinem, aliquantulum asper, nec sine adnatis appendicibus, flores subpurpurei subalbicantes, & odorati, radices veratroidi nigro similes, quibus odor est cinnamomo proximus, solum amat asperum minimeque humidum. Βάκχαρις, quasi πύρχαρις dicitur, propter eximiam fragrantiam gratiam, in radice cinnamomum redolente, vel nomen accepit ἀπὸ τῆς βακχῆς, & χαρμὴ, quod ex

eo coronæ bacchantium more , magna cum gratia, quam exhedera gestatæ sint. Hefychius βακχῶν. στεφανοῦσιν κροσσῶ. Coronariâ esse plantam, verba Dioscoridis testantur. Ex bacchari plectebantur corallæ, iisque imponebantur, quibus capita vatium redimita, à virulentis linguis tuta credebantur, tanquam δὸς πρῶταίος fascini ex nimia laude. Virg. ecl. 7.

Aus si

Non ultra placitum laudarit, baccare frontem
Cingite, ne vati noccat mala lingua futuro.

Aliam etiam causam adfert Plutarchus 3 symp. cur coronæ antiquitus fierent ex bacchari. iis ὑποὶ ἀντιπύρρον τὴν περικύβαν. In somnum indissolubilem agit eos, qui bibebant. Verba Plutarchi vide cap. de croco. Plinius lib. 21. cap. 19. Auxiliatur contra serpentes, capitis dolores — odor somnum gignit. Dioscorides, τὴν φύσιν αὐτῆς ὅτι πρὸς τὸ πρῶτον μὲν ἀφίλει καὶ φιλῶν ἄλλοις — ἐστὶ δὲ τῆς ὑπὸ πύρρον ἢ ὄσμου. Folia utpote quæ adstringant, capitis doloribus adhibita profunt — odor ipse somnum gignit. Quis nō credit locum habuisse in bacchanalibus corallam ex bacchari? Notandum apud Virgilium & Plutarchum non per χ, sed κ scribi, nec tantum apud hos, sed etiam in antiquissimis auctoribus modo per geminū κ κ, modo per * & χ. Hæc ostendunt eos magno versari in errore, qui baccharim non græcum esse vocabulum, sed latinum dicunt; ideoque omnia, quæ de bacchari scripta sunt, ad asari caput esse referenda. Cum tamen asari, baccharisque historia omnino dissimilis sit, quod conferenti palam facile fiet. Quin etiam baccharin, asarumq; plantas esse diversas ex Oribasio & Ægineta probatur, qui de utraque ex Dioscoride seorsim egerunt, litera ᾱ & β̄. Sed horum testimonia ut effugiant, addita à quibusdam capita hæc, asserunt, & hoc probant, quod Galenus hujus non meminerit. Paulum autem, & Oribasium de iis tantum scribere medicamentis, quorum facultates recensuit lib. de simplicibus Galenus. Quod falsissimum est, nihil notius quam Oribasium Dioscoridem exscripsisse, eaque quæ de figura formæque plantarum scribit, in ordinem alphabeticum redigisse. Ipse Oribasius in præfatione id testatur, & experientia probat. Nihil ille lib. xi & xii ex Galeno; nec Galenus ideam, descriptionemque plantarum tradidit, sed tantum vires, falsum etiam Æginetam omnia, quæ de medicamentorum viribus scribit, ex solo exscripsisse Galeno. Etenim agallochi, narcaphthi, cancomi, fraxini, othonnæ, botryos, geranii, heliotropii meminit, quorum nulla apud Galenum lib. de medicam. simpl. facult. fit mentio. Plinius etiam testatur antiquissimis Græcis baccharim fuisse cognitam lib. 21. cap. 6. Bacchar quoque radicis tantum odorata est, à quibusdam nardum rusticum appellatum: unguenta ex ea radice fieri solita (nota lecto) apud antiquos, Aristophanis præcæ commædia Poeta vestigium est. Unde quidam errore falso barbaricam eam appellabant. Odor est cinnamomo proximus. Gracili solo nec humido provenit; simillimum ei, combretum appellatur. foliorum exilitate, usque insula attenuata, est procerius quam bacchar, nec hæc tantum sunt (doctiss. Salm. corrigi, & procerius quam bacchar, nexui tantum. Sed eorum etiam corrigendus error est, qui bacchar rusticum nardum appellavere. Est enim alia herba sic cognominata, quam Græci asaron vocant, cujus speciem figuramq; diximus in nardi generibus. Testis, inquit, Aristophanes, apud antiquos ex bacchari radice unguentum factum. Vult Plinius, non omne unguentum vocari βακκαρίδα ut quidam scripserunt, sed certum genus, quod ex baccharis radice fiebat. Hefychius βακκαρίας μύρον ποιδὸν δὸς βοτάνης ὁμοτύμου. Baccharis unguentum, quod ex herba ejusdem sit nominis. Verba Aristophanis citat Athenæus lib. 15. ubi existimasse videtur baccharum non esse unguentum, quia auctores ab unguento separant. καὶ μήποτε σὸν ἦν μύρον ἢ βακκαρίας. Ἀρχαῖοι δὲ ἐν Ἀμυμονίῃ ἀπὸ τῆς ἀσπιδίου φύσιν καὶ τὴν σὸς βακκαρίας τε καὶ μύρον, καὶ Σιμωνίδης, καὶ ἄλλοι φορμὴν μύρον καὶ θυμῶνος, καὶ βακκαρίας. Ἀριστοφάνης ἐν θεομοφορίᾳ ἐξέσπασεν. ἢ τὴν πολυτιμῆν ὅσον ἰππῶν ἢ μισαροῦ φάσκαλον ἢ τὴν λυμῶνός μοι ἢ μύρον καὶ βακκαρίδα. Et nunquid bacchar unguentum non est? Æschylus in Amymone sic alterum distinguit ab altero, ego vero ἔ tuas baccaridas ἔ unguenta tua Simonides, oblitus sum unguentis, odoribus bacchari. Aristophanes in Theophrastiafusis, (id est sacra matris Deum celebrantibus) ὁ venerande Iupiter, ut oboluit soluta confestim pera unguentum mihi, ἔ baccharium. Pergit Plinius, unde quidam errore falso bar-

baricam eam appellant Rectè doctissimus Salmasius plusquam barbaricam hanc lectionem dixit, rectè correxit, unde quidam errore falso, baccarida ea appellabant. Verborum Plinii hic sensus est, unguenta apud antiquos facta, ex baccaris radicibus, uti scribit Aristophanes, unde quidam errore falso unguenta appellarunt baccaridas. Sane baccarida multi pro unguento usurparunt. Athenæus loco citato: Μημοροῦσι τῆς βακκαρίδα καὶ Σοφοκλῆς ἐν γῆναι ἢ ἐν λυδίας. λούσαντα καὶ καὶ βακκαρίδα κερκεῖδρα. Baccaridis sic meminit, ἔ Sophocles magnæ in lydis. Lotum oportet, ἔ unctum baccarida quiescere. Scholiastes Æschini in Persis. καὶ τὴν βακκαρίδα ἴναι μύρον λυδίων ἴφρασαν. βακκαρίας μύρον λυδίων. Unguentum lydium, ἔ sic baccarida Galenus in glossis exponit βακκαρίας λυδίων π μύρον. Unguentum quoddam lydium significat. Hujus unguenti meminit Hippocrates, lib. de Nat. mulibr. Sed cur baccharin interpretatur unguentum Lydium? Nemo interpretum, medicorumque hæcenus attendit. Exponit hoc Æschylus Scholiastes, ad hunc locum: ἀβερδῆ αὐτῶν ἢ ἴππευ λυδίων ἔχλη. Ad hunc locum interpret Græcus. Ἀβερδῆ αὐτῶν ὅταν οἱ λυδοὶ ἔχῃ καὶ τὰ ἔχλη Ἀνακρίων λυδοπαίδης τῆς αὐτῆς ἠδὲ πατρὸς, καὶ τὰ ἀβερδῆ αὐτῶν, καὶ τὸ μὲν λυδοὶ κερκεῖδας, καὶ τὸ κατῶν ἴφρασαν. καὶ ἢ λυδοφοῖν τῆς μύρον καὶ τῶν τῶν τῶν δηλοῖ. καὶ τὴν βακκαρίδα ἴναι μύρον λυδίων ἴφρασαν. id est, Revera etiam Lydi gens luxuriosa ἔ mollis: unde est apud Anacreontem λυδοπαίς τῆς pro ἠδὲ πατρὸς, voluptuarii. Vulgo etiam dici solet, neque Lydorum condimenta mihi contingant, neque flagrorum crepitus, ἔ ejusdem luxu tebis unguentatus, qui dicitur postea cuidam λυδοφοῖν. Tanquam frequens in Lydia Præterea baccharim nonnulli vocarunt, unguentum Lydorum, à luxu, fragrantia, mollitie, odoris suavitate, cinnamomum enim redolet; ut Dioscorides & Plinius testantur, vel ut Hippoponax, croci, βακκαρίας ἢ ἐν τῆς ἴναι ἢ κερκεῖδας ἢ ἴφρασαν. Baccari naves unxisti, odore similis ea croco est, id est, suavis fragrantis, delicato. Hoc unguento pedes illinire luxuriosi, & delicatuli Athæni solebant, ut gravem pedum foetorem tegerent, ac obfucarent. Cephisodorus apud Athenæum lib. xi 1. καὶ τῆς ποσὶ καὶ τῆς ποσὶ μοι βακκαρίας. Seorsim autem pedibus mercabor baccarim. Dioscorides baccharim utiliter in diaspasmata inseri scribit, quod magnam habeat odoris gratiam. καὶ ἐν ἀσπιδίῳ καὶ χρυσίῳ ἴσχυον ἴσχυον τῶν δὲ ἰσχυῶν. Idem quoque Plinius lib. xxi. cap. xix. Tunditur utiliter ad diaspasmata, vestibus odoris gratia inseritur. Vulgo legitur, conditur cum diaspasmate, quod quid sit nescio. Gracile, inquit, nec humidi solo provenit. Inde colligo apud Dioscoridem ἀκμῆ, non ut vulgo ἰσχυῶν, scribendum esse, reliqua sunt facilia. Restat indagemus, quæ planta maximè cum baccharidis delineatione conveniat. Doctiss. viri schaream, quam nonnulli matrisalviam vocant, baccarim veterum esse putarunt. At huic nec radix elleboro nigro similis, nullius cinnamomi odor, nec planta Mathiolo, pro bacchari massa, cum veterum delineatione respondet. Nam nec radices odorem cinnamomi referunt, nec caulibus appendices habet. Sed ὅτι τῆς φύσεως, τῆς φωνῆς legendū contendunt. Quia in Oribasii scripto quodam codice sic legitur. Vulgata tamen lectio Oribasii, vulgatam, & hic defendit lectionem: nec media violæ & verbasci magnitudine aspera, sed ipso verbasco similia. Accedit, quod flores sunt lutei, rarius purpurei, cum subpurpureis, albicantesq; describat Dioscorides. Cariophyllata, quoad radicis odorem (vernali enim tempore, radix eruta cariophylli aromatici odore est, unde plātæ nomē) foliaq; optime conveniunt cum descriptione, flos vero luteus impedit, quo minus baccharis esse possit, uti etiā cauliculus, cubito minor. Reliqua alioquin satis conveniunt. Fortassis in Græcia cauliculus major, flos albicans, subpurpureus. Sed quis hoc asserere audeat. Doctiss. Clusius, & Lobelius, totaq; Monspeliensum schola pro bacchari habent, conyram Mathioli majorem. A Dodonæo pro majore altera conyra depicta. Conyraz genus esse nequit, quod neq; graveolens sit, nec pinguis habet folia, quod ipse fatetur Dodonæus cum haud quæquam glutinosam stirpem dicat. Gravi idem quidem inquit odore, non tamen admodum ingrato. Suavreoleus meo judicio est. Baccharis fruticosa stirpis est, appendicibus multis, foliis asperis, (Dodonæus mollioribus, & magis lanugiosis primulæ veris inquit & huic non usque adeo mollia folia, aspera baccharis hujus folia experientia

In aliis codicibus scribitur, ut interpretes quidam ob-
servarunt, *ἴσικον γράσμι*, id est simile *vinacessi*, τὸ γράσμι
m, *vinacum*, vel *granum acini* dicitur; quod pressis u-
vis cum folliculo abjicitur. Cum eo asari semen satis
comparari potest. Etenim exiguum, angulosum, & ali-
quantulum asperum est. Semen hoc Plinius *sapore vino-
so*, inquit esse. In minus probatis codicibus *venoso* legi-
tur, qualis non datur sapor. *Vinoso* dixit sapor, quod
ubi manducatur, palatum vini sapor complet. Sequi-
tur in nonnullis codicibus, *ἴχον καύλιον γαυιοειδῆ, ὑπερβόρειον
ἀρώμα*. Habens cauliculos angulosos, subsperos, ramos.
Hæc cum nec in multis codicibus, nec Oribasio, nec
Serapione reperiantur, spuria esse dico, & accrevisse.
Non tamen ineptè à nonnullis apposita sunt. Etenim
hæc omnia in asaro reperiuntur, cauliculos hos foliis
annexos esse visus docet. *Ῥίζη δ' ὑπερβόρειον, γαυιοειδῆ,
λακταί, πλάγιον, ὁμοίαι ἀρώματι. ἰχνοτέραι δὲ τῆς ποσσῆς καὶ οὐ-
δαίς ἡμετέρας, καὶ δάκτυλοι δὲ αὐτῶν γλαύσαν. Radices sub-
jacent numerosæ, geniculatæ, tenues, obliquæ, graminis si-
miles, longè tamen graciliores & odoratæ, quæ quidem lin-
guam excalfaciunt, valdeque mordent. Sanè radices ha-
bet multas, tenues, graciles, quæ oblique sparguntur, &
sibi invicem implicantur, quæ probè siccata odorata
sunt, linguamque calfaciunt mordentque. Φύεται ἐν ὑπερ-
βορίαις ἄραις, πλείστα δ' ἐν πότιν, & φρυγίᾳ καὶ ἰλλυρίῃ, καὶ ἐν τῇ
Ἰταλίᾳ. Provenit asarum in opacis montibus, plurimum
vero in Ponto, Phrygia, Illyrico, & Iustino Italiae agro.
Doctiss. Goupylus ex veteri quodam codice legit *vestino*,
id est *vestino*. Quam lectionem probamus. Justinensis
ager Dioscoridis tempore nondum erat. Vestini, non
Justinini meminit Plinius: Populi, inquit *Vestini*, erant
Italiae, Sabinis & Picentibus vicini, apud quos olim casei
habebant lundatissimi. Martialis lib. XIII.*

*Si sine carne voles jentacula sumere frugi,
Hæc tibi vestino de grege massa venit.*

Restat historia phu. *Φῦ* quidam dictum volunt, à pu-
tore gravique odore, mixto nardæ suavitati, quem
phu, sive phy adverbio admirantis, & abhorrentis ad-
versamur subodorati. Phu Belgicum, Ponticumque
verbum; à Ponti incolis Græcis mutuatum, *φῦ*, inquit
Dioscorides lib. I. cap. X. *οἱ Ἀἰγύπτιοι, ἀρώμα νάρδου
καλεῖται, γαυιόται δὲ ἐν πότιν. Phu*, quod & ipsum aliqui
Sylvestre nardum appellant, in Ponto nascitur. Nardum
sylvestre dicitur, quod radices nardum cum gravita-
te quadum odoris æmulentur, tum quod nardo viri-
bus similes sint, ut Galenus & Aegineta scribunt.
Vulgo valerianam vocant, quod pluribus insigniori-
busque pòlleet facultatibus. Creticum vocat Plinius,
lib. XII. cap. XII. Tertio loco Creticum, quod aliqui a-
grion vocant, alii phu. Creticum, forte quod in Creta
nascatur. Sed hoc incertum, nec ipse scribit Plinius,
verisimile tamen. Nec enim Dioscoridis mens est in
solo Ponto phy nasci, aut in aliis non oriri regioni-
bus, verum in Ponto præstantius & efficacius vult
esse. *Φύλλα δὲ ἰλαφοβόσκου ἢ ὑπερβόρειου ὑπερβόρειον ἴχον.*
inquit Dioscorides: *folia sicut elaphobosco, aut oleri atro
similia*. Reperiuntur Botanici qui Dioscoridè hoc ca-
pite duo phy genera descripsisse referunt. Folia enim
oleris atrii, radicisque formam domesticæ valerianæ,
elaphobosci vero, uti & oleris color, sylvestri conveni-
re. Horum nec improbo, nec approbo opinionem. Alii
malunt, phy caule carens, foliis simile esse hippofelino,
quæ vero cauli adnectuntur, elaphobosco esse simili-
ora. Quod observare hæcenus nobis non licuit, lactu-
cellis aut scariolis proximiora videntur. Alii valerian-
am majorem veterum phy esse negant, quod folio
careat elaphobosco aut hypofelino simili, sed folium e-
jus scabiosam majorem referre, non tamen tot sectio-
nibus esse divisum. Phu inquit hippofelini folio, aut
elaphobosci dixit Dioscorides constare, esse autem hip-
pofelinum ex Mathioli sententiâ (vide lib. 7. ubi de hip-
pos. egi) levisticum vulgare, elaphoboscum teste Dio-
scoride lib. III. cap. LXXX. est foliis duos digitos latis,
ut terebynthi prælongis, quæ folia fraxini æmulan-
tur, circumfracta, & quodammodo aspera. Respon-
deo, ipsam scabiosam foliis elaphobosci esse; at elapho-
boscum adinstar scabiosæ non esse hirsutum, elapho-
boscum cum doctoribus dicimus esse majorem paffi-
nacam latifoliam, cujus folia non ineptè comparari
possunt cum vulgari majore valeriana. Prima enim,
quæ edit folia oblonga, lata, lævia, virentia atque in-
divisa, quæ vero secundum caules majora, longiora,
atrimque profundius laciniata, elaphobosci aut paffi-

nacæ majoris foliorum æmula, sed tamen minor.
Nonnulli interpretes vertunt, *herba cervicella*, aut
olufatri folio æquale. Nescio cur æquali. Nam ex voce
æqualis, quis citius quantitatem, quam qualitatem in-
telliget, dicitque phy folio esse magnitudine æquali
cum elaphobosco. Quod est præter mentem Dioscori-
dis, qui forma, figura, positione elaphoboscon ὑπερ-
βόρειον dixit. Illud enim verbum simile, proximè ad æ-
quod accedens significat. Sic Dioscorides lib. 3. cap.
9. de centauro parvo dixit, *πῶν ὑπερβόρειον, ἢ ὀριγάνου πα-
ρῆπλοῦς ἴσιν, origano, aut hyperperico similis*. Quis ad-
rudis Botanicus, qui ignorat, centaurium parvum ma-
gnitudine ab origano hyperpericoque multum differre.
Nisi fortè locis humidioribus origani magnitudinem
acquisierit. Quod rarissime observatur. Pergit *καυλὸς
πικρῶς ἢ μέλις, λῆος, τεύφειον, ἐμπέφυγον, μισόκοιλον διει-
λημμένον γαυίῃ. Caulem cubitalem, aut etiam majorem,
lævem, mollem, purpurascens, (Marcellus vertit, cui
color in purpura albicans, qualis valeriana color) Plinius
loc. cit. folio olufatri caule cubitali geniculato, in pur-*

Valeriana.

pura albicante in medio cavum (Ruellius *κρίλον* legit) ca-
vum) geniculis interceptum. Caulis valerianæ cubito al-
tior, lævis & concavus, & intervallis rarioribus articula-
tus, in cujus geniculis bina exeunt folia (alterum fo-
lium in caule nescio qua negligentia pictor omiserit)
& in fastigio flores. *Ἄγνη αὐτῆς τῆς νάρδου μέλις καὶ τρυ-
φώπερος, καὶ ἐν τῷ ὑπερβόρειον ἀγρῷ πεφυγῶν. Flores ad narcissi-
nos proximè accedunt, sed & minores sunt, & teneriores,
& in albicante colore purpurei.* Mendum hoc loco esse
conjiunt doctiores, quod in magnitudinis designatio-
ne frequens apud Dioscoridem & Theophrastum, ut
μακροῦ pro *μεγαλοῦ*, ἢ *σῶνα* pro *μείλιον* legi debeat, ut
etiam inquit hoc loco. Malunt alii *ἀγνή νάρδου*
κρίον legere. Quod, inquit, optimè convenit, & colori
& figuræ. Alii *ἀγνή* legendum contendunt; ea freti
auctoritate, quod inter nardi referatur genera. Inde
tamen non sequitur, sic legendum. Asarum inter
nardi referatur genera, attamen flore totaque facie
planè dissimili, nec montana, cum Celtica flore
convenit, nec Celtica fortassis cum Indica. Vul-
gatam servo lectionem; idque quia ea apud Oribasium,
qui sua ex Dioscoride transcripsit, reperitur. Veruntam-
en *ἀγνή μέλις, ἢ πῶν* vel ἢ *σῶνα* lego. Nam *μείλιον* καὶ *τριφώπερος*
major & tenerior narcisso, quomodo flos esse possit, non
satis video. Alii tamen putant flores phu, in Ponto fa-
ventis cœli beneficio, & ubertate folii, majores esse.
Alii vocem *τεύφειον* redundare putant, quod in Ori-
basio non reperitur. Sed librarii culpa fieri potuit,

olei consistentiam acquirat, pigmentum seu fucum puellae, & mulieres assumere solent, male feriatæ, ut pulchrioris videantur, cum alioquin facie sint deformes: fucant se puellæ, & mulierculæ vel cerussa, vel purpuræ sanie, vel cerussa purpuræ saniei mista, ut cuticulæ candorem ruboremque inducant. Fucant etiam pane, sandice, lacte asinino, uti scribit Satyr. vi. Poëta, quo loco mulierum scelera recitat, quæ rebus jam memoratis apud maritum sese fucant, quo mariti labia inter deosculandum conglutinarent, cum contra suis mœchis præciosis unguentis delibutæ occurrerent:

*Interea facta aspectu, teterrima vultu
Pancruræ facies, aut pinguis * poppæana
Spirat & hinc miseris viscantur labra mariti,
Ad mœchum veniet losa cute, quando videri
Vult formosa domi! mœchis solisata parantur,
His emitur quidquid graciles huc mittitis Indi,
Tandem aperit vultum, & tectoria prima reponit,
Incipit agnosci, atque illo lacte fovetur,
Propter quod secum comites deduxit asellas,
Exul hyperboreum si dimitatur ad axem,
Sed quæ mutatis inducitur a: que fovetur,
Tot medicaminibus coctaque siliginis offas
Accipit, & madsæ facies dicatur anbulcas?*

Fuci faciei descriptione si quis desideret, addeat Rondeletium, aut Weckeri Antidotarium speciale. Cum autem interpretes *μηρίφον* reddunt pigmentarium, non eo sensu id accipi debet, ut pigmentarius sit ille, qui hujusmodi facit fucos, sed pro tali, qui confectiones aromaticas & odorificas parat, ex diversis suaviter spirantibus speciebus. Pigmentarius enim Græcis recentioribus pharmacopœus est. *Πηροπία* enim dicebatur, qui omnia vendebat, quæ medicinae conducebant, vel qui medicamenta à Medico præscripta, conficiebat, ut hoc videre est, ex Olympiodoro in Gorgiam Platonis, ubi ait; *ὁ πηροπία ἐπιπέτιον, ὁ δὲ πηροπία ἐπιπέτιον, πὲρ αὐτῶν τῶν χροίων ἀπεπέτιον. Medicus præscribit, pigmentarius ministrat, parans ea, quæ necessaria sunt.* Balsam. ad con. Al. vi. can. xci. *κηρίφον τῆς αἰθέρης φόνου τῆς αἰθέρης διδὸς πικρῶν.* Tenetur homicidarum legi pigmentarius, qui petulanter & improbe cicutam alicui exhibuerit. In lexico Stephani legitur *μυροπία, πηροπία.* Hæc ostendunt pharmacopœum etiam pigmentarium dictum. Non ineptè itaque doctissimi interpretes sic verterunt. Plinius lib. xxiv. cap. xiii. locum hunc quomodo verterit videamus. *Vulgaris quoque hæc spina, ex qua cortinae fulloniae implentur, radices usus habet, per Hispanias quidem multi & inter odores & unguenta utuntur, illa aspalathum vocantes.* Aut confundit aspalathi historiam cum hypophœ & hypophæsto, aut codex est corruptus. Posterius verisimilius videtur. Corrigit doctiss. Salmasius: *Vulgaris quoque hæc spina, ex qua in ea fulloniae implentur, radices usus habent, præter spinas quidem multi inter odores, & unguenta utuntur alia, aspalathum vocantes.* Tribus illis totis capitibus tractat utilitates, & medicinas, quæ ex variis spinis capiuntur, vulgaris inquit spina, quæ fullonibus in eas præbet, ad vestimenta polienda præter spinas, utiles fullonibus, radices etiam habet multi usus. *Alia, inquit, ab hac diversa utuntur ad unguenta, aspalathum vocantes.* Sequitur apud Dioscoridem in *ἡ κηλὸς ὁ βαρὺς ἐστὶ τὸ ἀσπλάθιον ἢ ἰσχυρὸν ἢ πορφύρεον, σικκὸς ἰσχυρὸς, πικρὸν δὲ τῆς γούρας.* Probatum ponderosius, degraeco cortice rubens, aut in purpuram vergens, densus, odoratus, & gustu amarescens. Plinius lib. xii. cap. xxiv. *Probatio ejus in colore ruffo vel igneo, sædique spisso, & odore castorei.* Idem lib. xxiv. cap. xiii. *Optimus, qui minime ferulaceus, rubeus & in purpuram vergens, degraeco cortice, nascitur pluribus locis, sed non utique odoratus.* Optimus, inquit, qui minime ferulaceus. Id est, qui non est fungosus, levis, rarus, qualis ferulæ radix, sed ponderosus, βαρὺς, ut dixit Dioscorides, cortice detracto rubentem optimum inquit, aut in purpuram vergentem. Hæc ostendunt vulgarem Dioscoridis lectionem non corruptam esse. Ætii vero depravatam, *ἀσπλάθιον*, inquit, *κηλὸς ἰσχυρὸς βαρὺς. ἐστὶ τὸ φλοζοῦν ἢ ἰσχυρὸν ἢ πορφύρεον.* & post incensionem rubens. Interpres vir doctiss. hanc lectionem rejecit, ac ex Dioscoride vertit, *post decoctionem.* Non video quomodo lignum, aut radix rubra, vel purpurea fieri possit, ab incendio. Nostra ligna nigrescunt, nigraque fiunt. *Πικροφλοιδίον*, itaque legendum. Interpretes ferè omnes, etiam Plinius infinitivo modo positum verbum, in participium

latinum convertunt. Quo fit ut omnes intelligant, eum colorem ipsum lignum præ se ferre, postquam deglubatur. Contra tamen alii censent, id de cortice dicere Dioscoridem; totus, inquit, licet hic frutex aspalathus nominetur, à medicis tamen id nomen ad certam ejus partem, quæ maxime usus fuit translatum esse verisimile videtur. Ita casiam, costumque vocant, cum casia sit cortex, radix costus. Corticem radices aspalathi usum habere ex Galeno probatur, in quo lib. i. de Theriac. ad Pisonem in compos. Troisc. Hedych. cap. ix. legitur: *ἐστὶ δὲ ἡ ἀεὶσι σκευασία ἢ ὡς μάλιστα ἢ ἡ ἀεὶσι αὐτῆς, ὡς πικρὸν ἢ ζῆλις φλοιῶν, καὶ ἀμύου ἀρώματι.* Idem reperit lib. de usu Theriacis ad Pamphilius, etiam in glossis legitur, *μύλαιαν ἰζῶν. τῶν δὲ ἀσπλάθων δὲ ἀρώματι.* hoc est, aspalathi aromatici vocatam radicem. Alibi etiam Ætius in suffumigio quodam aspalathi corticem præscribit. Etiam Alpinus ab Ægyptiis in compositione hedychroi, assumi cortices radices aspalathi auctor est, lib. iv. de med. Ægypt. cap. ix. odoratum inquit esse Dioscorides, hoc si verum, quomodo castorei odorem habeat; non video. *κηλὸς* illud, *ἰσχυρὸς* aspalathus lib. xxiv. cap. xiii. *non ubique odoratum esse,* Plinius inquit. Hæc ostendere videntur Plinium duos aspalathos Dioscoridis confundere, plenius hunc locum mox exponam. *Ἐστὶ δὲ πικρὸν εἶδος αὐτῶν λευκὸν, & ὑλοδένδρον, ὡς ἰσχυρὸν ὁ δὲ ἐστὶν ἰσχυρὸν.* Est & alterum genus *οανδίδιον, lignosum inodorum, quod etiam dicitur dicitur habetur.* Et hæc quidem facilia, nec expositione indigent. Qui santalum rubrum pro aspalatho habent, falluntur. Etenim nec spinosum, nec frutex est, sed arbor; nec gustu amarescit, nec odoratum est santalum rubium. Odoratum tamen aliquando reperiri quis dicet. Nec hoc nego, sed dico id fieri per accidens, uti probe constat ex seplasiariis, ac myropolis, qui non ex se tale esse, sed quod cum albo flavoque importetur, vel reponatur, quæ odorata sunt, ex quibus odorem acquirunt, qui paulo post perit. Etiam illud probat santalum non esse aspalathum, quod santalum rubrum sit inodorum, album vero flavumque odoratum, quod contrarium esse scribit de aspalatho Dioscorides: idem ferè de agaliocho, ligno rhodio buxoque officinarum dicendum, hoc tamen fatendum, odorata hæc esse. Amare omni caret lignum buxeum, roseumque, rhodium vero non tantum amarescit, sed quam manifestissime saporem ostendit amarum, quod nec Dioscorides voluit. Denique ligna, quæ doctiss. Mathiolus, Lobeliusve pro aspalatho ostendunt, non videntur esse verum veterum aspalathum. Idque quia ex Hippocrate Galenoque jam constat, corticem radices usum habuisse. Nec enim obstat, quod quidam scribunt, raro radicibus detrahi corticem, sæpissime ligno. Illud inquam nullius momenti esse ostendunt, capparidis & mandragoræ cortices, quorum quotidianus usus. Accedit fruticum radices, satis crasso ut plurimum tegi cortice. Puto me hæc ligna vidisse, sed certo affirmari nequeo, an eadem sint. Hoc ausim dicere, sapore non fuisse amarescente. Honorius Bellus epist. ad clariss. Botanicum Carolum Clusium acaciam alteram Botanicorum, pro altero aspalatho habet. Non esse acaciam alteram eo probat argumento, quod Dioscorides lib. i. cap. cxxxiii scribat. *τῆ δὲ φηροπία φέρει σπέρμα ἐν ὑλοδένδρον συνίξον μόνον, τετραχόριον, ἢ τετραχόριον, ἢ ἰσχυρὸν φάκιν.* Autumnno semen profert, lenticula minus, in folliculis connexis, ternum, quaternumque capacibus. Contra planta jam memorata ineunte ætate semen perpetuo profert. Sed illud argumentum non usque adeo validum videtur, siquidem verba hæc in vulgari non reperiantur codicibus. Deinde facile fieri potest in Creta regione calidior, semen ferat ineunte ætate; in Ponto vero regione frigidior, semen erat autumnno. Aspalathum esse hoc argumento probant Maranta & Bellus, quod Neapoli spalatrone, in Creta spalatro vocetur. Diversam esse aspalathum hunc, & acaciam alteram Mathioli & Dodonei docet Alpinus lib. i. de plant. Exoticis cap. vi. & vii. *Nascitur, inquit, in Creta insula in Iacyntho, atque in aliis locis Orientis planta, quæ acaciam secundam Dioscoridis nullis reclamantibus notis, refert.* Est enim hæc frutex arborescens, tricubitalis & amplior, caule recto, longo, non multum crasso, cortice laevi, viridis coloris sicuturati, spinis multis, ut in aspalatho secundo, sed rarioribus utrimque armato. Etenim spinae ex caulice longæ, duræ rectæ procedunt, vasa foliis ternis simul positis contextæ; ramulis vero ex caudice sursum feruntur, cum foliis, flo-

* Id est emit-
sit odorem
pinguim n-
guentorum
quæ Poppæa
Neronis uxor
invenit: quæ
adeo diligens
in curanda
forma fuit, ut
eam in exi-
lium missam
suasine se-
querentur,
quarum lacte
candorem
corporis com-
paravit. Hoc
cuius medica-
men, Poppæa
vocat.

ribus, & parvū siliquis, semina parva, rotunda, lata, dura, fravescentia, continentibus, genistæ similibus, radix radicis aspalathi similis existit. Et hæc planta in multis cum aspalatho secundo convenire videatur, tamen ab ipso, specie, distinguitur, namque aspalathus spinis horret, densioribus, durioribus, albicantibus, nudis foliis; acacia vero habet spinas rariores, foliis vestitas. Rursus in aspalatho folia, flores, & siliquæ acaciæ secundæ foliis, floribus, atque siliquis similes cernentur, quæ tamen omnia in acacia longè majora apparent, totaque planta ligno constat, molliori & magis fragili, quam in aspalatho; cum ejus lignum durum sit, neutiquam fragile. Folia & siliquæ acaciæ refrigerant, siccant, cum non levi adstrictione. Cap. vi. i. aspalathi secundi historiam his verbis describit. Nos alias vidimus in loco prope Cretam civitatem Frascchia vocato, penes portum, complures aspalathi secundi stirpes, sponte natas, bicubitales, quæ ramis, non ut in fruticibus, sed ut in arboribus, lignosis, duræ, densis, spinis albis, duris, crebris, densisve armatis constabant. Lignum est album, durissimum, & in medio nigrescit, odoris, dum recens, expers. Flores ferè luteos genistæ similes, sed minores, suaviter emittunt olentes. Etiam eminus flante vento odoris fragrantia sentitur. Floribus succedunt exiguæ siliquæ, genistæ vulgaris haud dissimiles, at longè minores, in quibus tria quatuorve semina parva, acaciæ proxima, sed multo minoræ, folia vero parvissima, terna simul uni loco in ramis adhaerentia. Hæc planta nititur radice crassa, longa, brachiata, dura, dum recens est, quippe quo ad siccatur minime suaviter olens, & si vel etiam siccata obscurum suffitu odorem respicit, sapore insipido. — Istius plantæ lignum maximeque radicis modice calidum est, quod ex levissimo ipsius amarore conjicitur, siccum vero supra primum excessum cum levi adstrictione. Idem Alpinus eandem hanc plantam pro aspalatho priore, lib. iv. de Med. Ægypt. descripsit: Et ut à Darisaban, qui est aspalathus Dioscoridis, principium faciamus, dico, illos in hanc bedycroorum compositionem veram radicem aspalathi conjicere, quam ex Creta, vel Rhodo ipsi se habere ajunt, quæ est valde crassa, longa, dura, coloreque flavo rubescente, admodum odorata. Eam Dominicus à Rege, qui pharmacopolam Cayri agebat, pro Georgio Hemo consulatum tunc gerente, in Creta loco, prope portum Frascchia dictum meo jussu plures radices excerptit, & Cayro pro usu secum tulit: Arbustus est aspalathus, ramulis densis, spinis albis, durisque, horridus; foliis raris proximis; atque floribus aureis, raris, sparsis florum æmulis, summè odoratis. Ego eam plantam jucunditate eximia odoris, ex ejus floribus, ubi Creta loca aliquando diversarè, ad naves elata cognovi. Idem libro de plantis Ægypti refert, cap. 43. Hujus, inquit, arbusti radices duræ, longæ, crassæ, colore flavo, atque cortice summè odorata, tunc temporis à me fuere observata. Hæc quomodo conciliari possint, vix video. An dicemus, quibusdam in locis odoratum aspalathum esse cum Plinio: Plantas enim pro cœli solique diversitate, vel magis, minusve odoratas esse scripsit Theophrastus, quod non videtur nam utroque loco in Creta aspalathum nasci scribit, circa portum Frascchia. An dicemus recentem, nondumque exsiccatum corticem in odorem esse, probe vero siccatum suavissimè spirare? Atqui loco prius citato, siccatum suffitu obscuro redere inquit odorem. An dicemus priore loco de radice integra, & maxime ligno ejus loqui, posteriore de cortice solo radicis, corticemque exempto ligno siccatum suaviter olere, lignum vero sine cortice non usque adeo suavem emittere odorem. Brevi, ut spero autopsia docebit. Aspalathus enim ex Ægypto & Creta, ut mitteretur curavi, nec dubito quin quam primum sim accepturus. Ab aspalatho ad agallochum venio. Nomen impositum huic ab ἀγάλλοχος exultò, gloriòsior quod insignem suavemque in suffitu spiraret odorem; nec non oris gratissimum præstat halitum. A nonnullis lignum aquilæ vocatur, quidam lignum S. Crucis appellare majunt, nec desunt, qui lignum Paradisi nunciant. Fabulantur, agallochi arborem neminem unquam vidisse, quod in terrestri paradiso tantum nascatur; in quem intrare mortalibus non licet, fluminibus enim cinctus est, ex quibus fragmenta ejus ad nos ferantur. Fabulandi occasionem Serapio præbuisse videtur, cap. 197. Dicunt quidam, quod ramuli ex arboribus ligni aloes franguntur in terris, illis, & cadunt in fluminibus, & currunt cum eis, & deferuntur per regiones. Agallochum ligni paradisi nomen accepit, vel ab excellenti, qua præditum est ἰουδαία; sic malaba-

thiri solia herbam paradisi, pomaque quædam prædulcia paradisi vocant, vel nomen illud obtinuit, quod à longinquis minusve cognitissimis locis ad nos adfertur, ut aves, quas paradisi aves vulgo dicunt. Arabes agalocan, id est, aloes lignum appellant, quod nomen in officinis passim audit; nonnulli tamen pharmacopœi cum Græcis recentioribus ἑυλαλόχου vocare malunt. An hæc sit aloes illa, cujus in sacra Scriptura fit mentio, supra enarravimus. Ἀγάλλοχος, inquit Dioscorides, ἔυλον ἰσὶ φησὶ δρόνοι ὡς τῆς Ἰουδαίας, καὶ Ἀραβίας, τικτὸν ἰσὶν ἔυλον ἰσχυρῶς, διὰ τὸς, πανασφόν ἐν τῇ γαστρὶ αἰ ποσὶς περὶ αἰας, φλοῖον ἔχον δριμυτάτην, ἔωσπύκιλον. Ποιῖ δὲ ἀγματοσώδρον ἐν ἀγματοσώδρον τὸ ἀφίψημα ὡς ἰουδαίαν ἰσχυρῶς, ἐν ἀγματοσώδρον τὸ ἀφίψημα ὡς ἰουδαίαν ἰσχυρῶς, ἐν ἀγματοσώδρον τὸ ἀφίψημα ὡς ἰουδαίαν ἰσχυρῶς. Agallochum lignum est, quod ex India & Arabia deportatur. Thyæ ligno simile, punctis maculisve distinctum, odoratum, gustu quodammodo adstringens, cum quadam amaritudine, cortice vestitum, cutis instar, molli, & aliquantulum versicolori. Facit autem commanducatum, itemque decocto ejus collutum, ad commendandum oris balisum; ac toti quoque corpori siccum, tritumque odoris gratia inspergitur, ad suffimenta; denique thuris instar adhibetur. Negat Garcias Abhorto, lib. i. cap. xvi. in Arabia nasci. Ex Arabia, inquit, adferri potuit, prius tamen ex India eo deportatum, ut pleræque aliæ merces. Nam in Arabia nasci non arbitrat. In quibusdam codicibus legitur, ἐν Ἀραβίᾳ ἰσχυρῶς. Vulgatam lectionem sequuntur interpretes, etiam Oribasius; cujus auctoritate nixi illam probamus. De ἰουδαία sive citro supra lib. v. cap. v. egi. Negant viri docti agallochum, quo vulgo utimur, esse veterum, quod Thyæ ligno non sit simile. Thyæ enim materies, teste Theophrasto, incorrupta manet, agallochi vulgaris lignum sæpe cariosum conspicitur. Quin & rarum est, & leve, non densum, compactum, grave, & solidum. Sed nego Thyæ ligno dissimile esse. Quod enim objiciunt, lignum Thyæ putredine vel carie non facile lædi, contra aloes lignum illis obnoxium esse, non facit ad rem. Forma ac colore Dioscorides simile dixit, non soliditate ac gravitate. Non sequitur myrrhæ lignum spinæ ægyptiæ simile, ergo non facile putrescit peritque ut acaciæ. Sic ebenum oleastro & rhodio comparatur, cum ebenum multo diutius illæsum duret, quam oleastrum aut rhodium. Falsum præterea est, facile à carie affici aloes lignum. Fragmentum habeo satis magnum, avo meo primis Lusitanorum navigationibus ante 50 annos, & ultra donatum, in quo ne vestigium quidem ullum putredinis apparet, accensum multum emittit humoris, odoremque longè spirat suavissimum. Nec facile cariosum sit vulgare lignum aloes, quod in officinis Batavorum passim venditur; qui tale esse negant, bonum nunquam viderunt, intellexi ex seplasiariis plures Germanos pharmacopœos grave, solidum, compactum non emere, quod pretio majore dividendatur. Vox ἰσχυρῶς maculatum, sive punctis distinctum, in Oribasii codice non reperitur; sed pro eo legitur, ἰσχυρῶς ἢ ἰουδαία. Hanc lectionem probare nequeo, uti nec eorum, qui superfluum vocem ἰσχυρῶς scribunt. Nam in optimo agallocho cineræ discurrentes venæ conspiciuntur. Et Serapio dicit, optimum esse nigrum, varium ostendens colorem, habens multam aqueitatem, sive humorem, quæ omnia in agallocho jam memorato reperiuntur. Alii malunt legere ἰσχυρῶς, hoc est, περιλημῶς compactum, ὡς ἔσθαι, quod in Aldini codice legatur ἰσχυρῶς. Horum non improbo lectionem. Tale enim præstantissimum est agallochum. Nugantur ac ineptiunt, qui negant agallochum odorem esse, carboni injectum suavissimè olet. Idem facit dum teritur, sed hujus rei experimentum sumpsisse hos non puto. Aliud iidem objiciunt argumentum. Dioscorides agallochum gustu adstringere scribit, cum aliquanta amaritudine, & excellenti mirum adstringendi facultate, quod effectus declarant. Nam sudores arcet corpori inspersum, & dysentericis prodest, quæ ab adstrictoria virtute dependent. In vulgari agallocho, amaritudo adstrictionem superat, immo vis stiprica notabilis nulla adest, neque acrimonia prorsus caret. Respondeo, in agallocho reperiri adstrictionem illam, quata requirit Dioscorides. Quod autem sapor amarus superet, magisque percipitur, mirum non est. Amarus enim sapor reliquos obtundit, & obscurat; succi limon. vel aceti unciam unam alteraque, si scrupulus unus bilis addatur, amarus sapor sentitur, obruta ac vix perspicua adstrictoria. Et quod sudores

sudores arceat, unde adstringens esse, non sequitur. Omnia sicca hoc præstabant, nec quod dysentericis prodest, sequitur valde adstringere, cornu cerviustum idem facit, nec valide adstringit, siccitate sua putredini resistit, superfluasque humiditates, unde sæpius fluxus, tollit. Aliud addunt argumentum. Dioscorides, & ex eo Plinius agallochum cure verius, quam cortice vestiri ait, at lignum aloes, teste Garcia, non cure, sed cortice, & quidem crasso, non secus ac alia ligna, vestitur. Tale nihil dicit Dioscorides, coriaceum inquit habere corticem, versicolorem, hoc est neque nimis mollem, neque nimis durum, foraminibus pervium, neque nimis laxum, neque nimis compressum. Vel ex Serapione responderi poterit, ramos ab arbore sectos integro anno sepeliri, ut ita obruti, ligni cortex marcescat, lignumque purum duntaxat remaneat, nihil tamen è ligno erodatur. Quæ Garcias vera esse non negat. Fieri autem potest Dioscoridem lignum vidisse, cujus cortex non probè computruerit, ita ut verius cutim iudicaret, quam corticem. Sed prior solutio magis placet. Quæ sequuntur apud Dioscoridem, quamquam ad delineationem nihil faciant, ad historiam tamen pertinent, etiam examinanda erunt. Πιστὴ δὲ Διόσκουρος ἄλλοι, ἢ Διόσκουρος τὸ ἀφ' ἑνὸς ἀπὸ τῶν εὐβοϊκῶν. Ἐ δὲ διαπασμα δὲ ὄλεος ἢ σαμάρου ἐστίν. Ἰσομάται δὲ ἀπὸ τῶν βαυαρῶν. ἢ δὲ ἰζα ἀπὸ τῶν ἰσθμίων (leg. μίας) πινουμένη. Facit autem commanducatum, itemq; decocto collutum ad commendum oris balitum, ac toto quoque corpori siccum tritumque odoris gratia inspergitur, ad suffimenta denique, thuris instar, adhibetur, radix vero drachma unius ponderis pota. Ex hoc loco probatur, agallochum, aloem à recentioribus Græcis fuisse vocatum. Videat Herophili Philosophi locum lector, cap. de aloë. Ex verbis etiam citatis quidam probare conantur, agallochum vulgare, non esse illud, quod Dioscorides describit, idque quod pro Thure antiquitus ad suffimenta substituebatur, tanquam thure vilius, aut parilis pretii. Lignum autem aloes adeo carum esse, ut potius Thus pro ligno aloes substitui debeat. Nam Thuris electi 100 librarum, aureo uno apud Indos emi possunt, quamvis ex Arabia subvehi debeat; lignum vero aloes apud Indos aureis tribus, quamquam illic natum, in singulas libras venit. Quod argumentum ex Garcia desumptum est, qui tamen vulgare lignum aloes non negat esse agallochum, sed Dioscoridem minus recte scripsisse ait: Respondeo verba Dioscoridis minus recte percipit; non enim vult Dioscorides in suffimenta addi, quod Thure vilius est; sed quod non secus ac Thus in suffimigio locum habeat. Præterea quid obest, quo minus Thus ante annos mille & ultra carius fuerit, agallochum vero vilius, Carum admodum thus fuisse, supra capite de Thure diximus ex Plinio, Theophrasto, & maxime ex iis, qui vitam Alexandri magni describunt. Hic enim à præceptoribus increpabatur, quod nimis liberaliter Thus in ignem conjiceret. Denique hoc etiam argumento utuntur, in agallocho radix ligno præfertur, & illa potissimum in usu erat. Ligni vero aloes ligno utimur, radix non adfertur. Non præfertur ligno radix, sed in eodem ferè valore est apud Dioscoridem & Æginetam. Quin etiam præferri lignum, ex eo probatur, quod in compositionibus ligni, non radicis fiat mentio, & hæc causa forte cur usus ejus perierit. Διαπασμα quid sit, docet Plinius lib. xii. cap. ii. Siccis odoribus constant, quæ diapasmata vocantur. Theophrastus lib. de Odor. Ὅς ἡδὲ τὰ ἀρωματικά ἔστιν ἀπὸ τῶν σπυρίων ἐπιχέοντες, ὡς δὲ τὰ μύρα κερυμύωντες, ἢ τὰ δὲ ἐπιχέοντες, ὡς δὲ τὰ ὄλα. Vt qui aromata & diapasmata componunt sicca sicca, qui unguenta, aut vino insundunt, humidis jungunt humida. Martialis lib. i:

Quid quod olet gravius mixtum diapasmate virtus. Per diapasma sicca intelligit odores, qui in pastillos inspergebantur. Hinc quidam interpretes doctiores vertunt, siccum tritumque odoris gratia inspergitur. Plinius lib. xxi. cap. xix. Diapasmata inde fiunt ad sudores coercendos, ita ut à balneis inarescant corporibus, deinde frigida abluantur. Et hæc de agallocho veteres Græci describunt de Garcia loco citato, his ferè verbis: Arbor est oleæ instar, interdum major, fructum aut florem videre non contigit, ob difficultates & pericula, quæ in accurata arboris observatione (frequenter illic grassantibus tigribus) sunt subeunda, allati vero mibi sunt ex Malacca rami cum foliis, ferunt autem recens dissectum agallochum nulla odoris fragrantia gratum esse, nec nisi sicca-

tum odoratum esse, immo illum odorem per universam materiam ligni non diffundi, sed in ipso arboris corde, sive matrice coacervari. Crassus est enim cortex, & ligni materies odoris expers. Haud negaverim tamen, quin putrescente cortice & ligno, oleosus illi, & pinguis humor matrici sese insinuet, illamque odoratiorem reddat, sed ut odor agallocho concilietur, minimè putredine opus est. Multi sunt adeo experti & dextri in agallocho dignoscendo, ut etiam de recens dissecto judicare queant, sit ne odoratum futurum, an nulla odoris jucunditate spiraturum. Etenim in omni lignorum genere aliud alio præstantius est. Solent autem Malaccæ incolæ agallochum repurgare antequam negotiatoribus vendant. Quatuor hujus genera enumerat. Serapio selectissimum est nigrum, varium ostendens colorem, ponderosum (quale illud cujus supra meminimus) secundum mondunum, à Mondel Indiæ urbe denominatum, tertium seiphium, quartum alcumerum, seifico bonitate cedens. Quatuor genera, & alii his nominibus describunt Πεδύς, σαμάρου ex urbe Sappho, ὠρίον, ὄλον. Garcias unicum se vidisse refert, Indicum nempe. Sane plura genera in officinis observare licet, odore, sapore, ac non nihil colore differentia. Præfertur, inquit Garcias, multum nigricans, cinereis discurrentibus venis, ponderosum, plurimo humore pingui prægnans, quale raro adfertur, & ingenti pretio venditur, probatio erit si igne accensum multum humoris exudet, non si in aquam injectum subsidat, nam selectissimum quandoque innatat, nec subsidit. Guzarate incolæ & Decan, præter supra dictas notas, volunt magna sint fragmenta. An agallochum sit lignum illud, cujus meminit Theophrastus lib. v. hist. cap. iv. indagandum est, ego affirmare non ausim. Α ποτὶ δὲ δένδρον ὀλίγον — ποιίλιος. Hoc unum obest, quod venæ discurrentes non sint ἰστέοντες, quamvis nonnihil ad rubedinem vergere videantur.

Στύραξ, Inter aromata, ac ea ex quibus unguenta parantur, numerat styracem, quod etiam facit Dioscorides, à quo luculenter satis describitur. Falluntur, qui styracem dictam putant, quod humor ex eo stiritium, guttatimque exstillet. A Græcis mutuaverunt, Latini hoc vocabulum: Στύραξ Græcis, ἰπιδρογῆτις τοῦ στυρί. Pollux lib. i. Τὸ δένδρον τὸ ἐπὶ τῆς σαυρωτῆς τὸ ἢ μίαν ἀγκύλην τὸ ἢ πρὸς χεῖρα ἀγκύλην ἔχει ἐπιδρογῆτις ἢ στυράξ. Contrario modo à Suida, & Thucididis interprete accipitur; nempe pro cuspide teli ima, quæ solo defigitur, quæ τῆ ἐπιδρογῆτις opponitur, vocaturque ἡ στυράξ, ἢ σαυρωτῆς, ut sit στυράξ ἢ σαυρωτῆς ἢ σαυρωτῆς τὸ κῆρυξ ἢ δένδρον τὸ σαυρωτῆς ἢ σαυρωτῆς εἰς τὴν γῆν εἰσάγει. five ἢ ἢ δένδρον ἀρχὴ ἐφ' ἣ στυράξ. Helychius Στύραξ πέλις ἰσβόας ἢ σαυρωτῆς ἢ δένδρον, ἢ λύχνη, ἢ δένδρον ἢ μόνον μίαν ἢ ἰσομάται. Styrax urbs Euboiæ, & cuspis in imo ferro hastæ transversa, qua hastæ appenditur, & lancea, & arbor ejus nominis, & sufficit. Nomen accepit arbor hæc, quod sagittæ, & id genus arma, ex ea fierent. Strabo lib. xii. Πλάσθαι δὲ ὀλίγον — ἀφ' ἣ καὶ τὰ στυράκια ἀρωματίζονται ἰστέοντες πῆτε κερυμύωντες. Vnde & styracina fiunt jacula, corni hastilibus simillima. Officinis storax dicitur, nec hoc barbarum est, apud antiquos Latinos vox hæc exstat. Solinus Polytt. cap. 33. Arabes sarmentis ejus (myrrhæ scilicet, paulò infra hunc locum examinabo) ignes fovent, quorum fumo satis noxio, nisi odore crematis storacis occurrant, plerumque insanabiles morbos contrahunt. Terentius in Adelphis Act. & Scen. i.

Storax, non rediit hac nocte à cæna Æschinus. Ad hunc locum Donatus: Et ab odore puer storax. Virgilius in Ceiri: Non storace idæo vincta perfusa capillos Cognita, non pedibus teneris Sicionia servans. Describitur styrax à Dioscoride lib. i. cap. lxxix. Στύραξ δένδρον ἐστὶν δένδρον πῆτε ἰστέοντες χυδαίνω. Lachryma arboris cujusdam, cotoneæ malo similis. Plinius lib. xii. cap. xxv. Arbor est eodem nomine, cotoneæ malo similis, lachryma ex austero jucundioris, (quidam legunt dulcioris, jucundioris) intus similitudo barundinis, (alter codex habet intus simili modo barundinis) succo prægnans, in hanc circa canis ortum advolant pennati vermiculi erodentes: ob id (in altero exemplari præpositio hæc non reperitur, delendam esse, quæ sequuntur infra, ostendunt) in scobe sordescit. Sed notatur Plinius à Botanicis. Audiamus primum quid dicant: dein an rectè, meritoque reprehendatur Plinius, examinemus, cur κερυμύωντες (inquit) vocetur, dicere conatus est, sed absurdè: non enim ratio nominis est, quod arundini similis est, sed quod arundi-

compositione, utuntur. Effari nequit, quam gratus huic odor, quem ad n.ensem unum alterumve servat; demum remittit. Non enim tam diu odoris bonitatem, ac qui non expressus est, servat; ut qui in partibus adeo solidis ac densis non continetur, facilius igitur diffatur. Falluntur, qui storacem liquidum Officinarum, melleum illum liquorem esse putant. Non vult Dioscorides duo styracis esse genera, alterum liquidus, alterumque concretum instar gummi, utrumque concretum vult. Sed ex altero quod plurimum adfertur exprimi melleum humorem, qualem jam diximas. Primum styracis genus, quod ξαρωδ' dicit, si liquidum esset, non foret albicantibus grumis, nec ea quæ molliuntur subigunturque, ut melleum emittant humorem, humida sunt, sed sicca & concreta. Nec quod vulgo styracem liquidum vocant, melleus ille est humor, ex styrace hoc ξαρωδ' expressus, Vili enim pretio emitur, cum ille styrace ipso pretiosior esset, præter rationem enim est, residuum optimo & extracto pretiosius cariusve esse. Storax liquidus, de vulgari sic dicto loquor, venditur ad summum, quatuor solidis, cum pessimum storax, qualis, qui in massa 16, optimus in granis 24 & 30 venditur solidis. Storax vulgaris liquidus quid sit, dicam. Exprimitur ex recentibus styracis arboris corticibus, admixto oleo, ingentibus torcularibus, ut referunt, qui Asiam minorem, & Ægyptum peragrarunt, quibus in regionibus exprimi cortices hi solent. Expressos cortices officinæ nonnullæ Germaniæ, etiam Bataviæ storacem rubram appellant, Itali regname vocant. Siculis & Calabris bufuri dicitur. Bellonius à Græcis mauro capno nominari auctor est. Optimus, inquit Dioscorides Catabalites, itemque Pissidiacus, Cilicius. Depravatum volunt comedim. Corrigitur καλαμίνης. Atqui non designat Dioscorides nomen, sed regionem locumque, in quo nascitur styrax; quod quæ sequuntur satis ostendunt, Quod autem Galenus storacis genus quoddam calamitem vocat, nihil facit ad rem. Nam, ut dixi, non agit de nomine, sed natali solo Dioscorides lego ραβαλίτης. Sic Plinius loco citato: Proxima Iudæa Syria, supra Phœnicem styracem gignit, circa Gabala, & Maronehunta, & Castum Seleucia montem. Gabala, inquit Plinius lib. v. cap. xx. Promontorium in Ora Syriæ, in quo sita est Laodycea; libera civitas. Ptolemæo verò, lib. v. cap. xv. & Straboni lib. vi. Syriæ urbs est. Pissidia est regio minoris Asiæ, inter Lycæoniam & Isauriam, cujus populi Pissidæ dicuntur. Constantinus de Provinc. Orient. τὰ νῦν ἀνατολικὸν καλεῖσθαι ἤμα. (Græci infimi, sive recentiores Asiam minorem, orientalem vocant Provinciam) ὑπὸ πέντε ἐθνῶν κατοικεῖται; Φρυγῶν, Λυκαονίων, Ἰσσηρίων, Παμφυλίων Πισιδῶν. Quæ nunc orientalis dicitur provincia, è quinque gentibus constat Phrygiis, Lycæoniis, Isauriis, Pamphylis, Pissidis. Hæc addidi, ut Tralliani locus lib. vii. cap. xli. facilius intelligi possit. Στόρακος Ἰσσηρίων, ἀλλοῦς ἠπαρτίτιδος ἀπὸ ἄγ. γ. Styracis Isauricis, aloes hepaticæ singulorum uncios tres. Plinius lib. xii. cap. xxv. Syrax laudatur, post supra dicta ex Pissidia, Sidone, Cypro, Cilicia, Creta minime, ex Amano Syria medicis, sed unguentariis magis. Dicit minime laudari medicis; qui ex Amano Syria veniebat, sed unguentariis magis; quia fortassis magis succosus, ac resinofus, ideoque unguentis, & ροῖσμασιν utilior Idem Plinius cap. xvi. Ex Syria revehunt styracem, acri odore ejus in focis abigentes suorum fastidium. Cetero non alia ligni genera sunt in usu, quam odorata, cibosque Sabæi coquunt Thuris ligno, alii myrrhæ oppidorum viciorumque non alia, quam ex aris, fumo atque nidore. Ad hunc ergo sanandum urunt styracem in pellibus hircinis, sufficiuntque lecta, adeo nulla est voluptas, quæ non assiduitate sui pariat fastidium. Eundem ad serpentes fugandas, utuntur, in odoriferis sylvis frequentissimas. Græci, ex quibus hæc habet Plinius, styracis mentionem faciunt nullam: Diodorus Siculus lib. 3. bibl. ἰδοὺ δὲ πὸν ὄστρον τοῖς ἰχθυοῖσι συμβαίνει ἀπὸ τῆς ἐδαιηθῆς τῆς ὑπὸ μακροῦς τῆς αὐτῆς σὺ μὲν. Διὰ πλοῖμα τὸ δὲ σῶμα τὸ ὑπὸ ἀκροῦς, καὶ τμητικῆς φύσεως, καὶ ἰσχυροῦς τῶν ὀγκῶν εἰς ἀραιοῦμα συκωμῆτις, ἔκλυσις ἰπποκλυθῆ δισβοῆητος διὰ τὸ τοῖς τοῖς ἀσφαλτῶν ὀσφρημῆσι, & τῶν πτόνων, τῶν ἐναγῆσι φύσει κρημαχῆται τῆς ὑπερβολῆς τῆς ὀσφῆς. Singulare quid incolis longo debilitatis morbo accidit. Nam quia immoderata penetrandi vis corpus perflat, & concretionem partium ad laxitatem redigit, difficulter curabilis tandem exsolutio consequitur. Id circo bitumine, hircique barba suffitum agris faciunt, ut nis-

mias fragrantia vires, contrariis odoris natura expugnent. Strabo lib. xvi. Καρῆμοι δὲ ὑπὸ τῶν ἰουδαίων, αἰετοὶ τῆς κρήνης, ἀσφαλτῶν ἰουδαίαν, καὶ τῶν πτόνων. Vbi fragrantia caron (est genus soporis stupidi) induxit, bituminis suffitu, & hirci barba eum abigunt. Omnes hæc ex Agatharchide habent, apud quem legitur, τὸ ὄστρον ἀλλὰ κρηνοδαν ἢ δισβοῆητος τῶν ζῴων παλαιῶν ὀσφρημῆσι ἐκτεθῆ, διὰ πλοῖμα τὸ δὲ σῶμα τὸ ὑπὸ ἀκροῦς, καὶ τμητικῆς φύσεως, καὶ τῶν ἰσχυροῦς τῶν ὀγκῶν εἰς ἀραιοῦμα συκωμῆτις, ἔκλυσις ἰπποκλυθῆ δισβοῆητος διὰ τὸ τοῖς τοῖς ἀσφαλτῶν ὀσφρημῆσι, & τῶν πτόνων, τῶν ἐναγῆσι φύσει κρημαχῆται τῆς ὑπερβολῆς τῆς ὀσφῆς. Verum tamen cum non ita informate, & ceteroque vitam possunt, ut in bono semper statu permancant (immistus enim spiritus facultate incisoria corpus perflat, & constipationem ejus moderatam sic in plura deducit, ut ad extremam tandem laxationem redigatur) huic visio, ut medeantur, pauxillum bituminis, & hirci barbam ægrotis succedunt, atque ita, nimium fragrantia perpetuo exspirantis excessum, amoliantur. Καὶ τῆς μίξης τὸ δὲ κρηνοδαν ἢ τῆς βλαβερῆς ἰσχυροῦς, & quod voluptati noxium est, attemperatio ne ejus, quod molestum huic esse videtur, reprimunt. Nora diversam hic lectionem. In nonnullis enim codicibus legitur, ἀπὸ τῆς κρηνοδαν. in aliis ἐκτεθῆ. Priorem sequitur Diodorus, posteriorem Artemidorus apud Strabonem. Differt enim Strabo ab Agatharchide, & Diodoro, quod morbum soporiferum ex odoribus contrahi dicat, illi vero spiritus sive corporis resolutionem inde fieri scribant, quod verisimilius est, aromata enim maxima discutiendi, resolvendique vi prædita sunt. Sed quia caput vaporibus replent, non mirum si ex vaporibus illis caron morbus soporiferus fiat, cui medetur bitumen, quod fœtidum valde est, & notus est ille Aphorismus, contraria contrariorum sunt remedia. Videamus verba Plinii, styracem inquit ex Syria revehi, ac accendi ab Arabibus sive Sabæis, ut hujus cum pellibus hircinis, isti odore, abigant suorum fastidium, hoc est Thuris & myrrhæ, qui licet suavissimi ac jucundissimi, propter nimis tamen frequentem, & assiduum usum, pariunt fastidium Arabibus, varietas enim facit delectum, voluptatemque rarior commendat usus, itaque odore peregrini & inusitati satisque ingrati, ac gravis (talis enim pelles exhibent hircini) eum abstergunt odorem, atqui Græci non inde, Arabes fastidium pati tantum scribunt, sed morbos & resolutiones, ut inquit Diodorus & Agatharchides curatu difficiles, & periculosos. ἐκκλυσις inquit, Agatharchides ἰσσηρίων. Diodorus ἰπποκλυθῆ δισβοῆητος. Forte Plinius hæc habet ex his Agatharchidis verbis: πᾶρ αὐτοῖς εἰς τῆς σαβαίης ἢ ἰσσηρίων τῶν ἰουδαίων ἀκροῦς, ἢ δισβοῆητος ἑλλήτης, τὸ δὲ ἐκτεθῆ, ἐκτεθῆ, καὶ τῶν πτόνων, ἀμβλυτέρων ἢ καὶ ἰσχυροῦς, μεταβολῆς τοῖς βίοις, ὅσα ἰσχυροῦς εἰναι. Apud Sabæos stirpium fragrantium quidam odor summus est, sed voluptas minor. Nam quod ab ipsa insantia assiduum est minus quidem lædit afficitque sensus, sed obtusiores reddit nulla vitæ commutatione adjuncta. Forte inquam ex verbis dictis id habuit Plinius, confundit tamen res duas. Nam Arabes dicit urere styracem in pellibus hircinis, ad sanandum suorum odorum fastidium, cum styracem tantum incenderent ad pellendum fastidium: hircinis vero pellibus uterentur ad morbos sanandos. Ipse Plinius eodem capite: Peregrinos ipsa mire odores & ad exteros petit, tanta mortalibus suorum rerum satietas est, & alienarum aviditas. Hunc locum Plinii mihi felicitate descripsit Salinus: Arabes sarmentis ejus (myrrhæ) ignes fovent, quorum fumus satis noxio, nisi odore cremati storacis occurrant, plerumque insanabiles morbos contrahunt. Falsum est quod scribit, folius storacis odore occurrere insanabiles hos morbos. Immo odore storacis malum ingravesceret, Suaveoleus enim est storax, & contrarium foetidus, gravis ingratusque odor morbum hunc prohibet pellitque, nec Plinius solo odore styracis malum hoc curari prodidit. Quantum ego ex his colligere possum, res ita se habet. Arabes styracem urebant ad tollendum fastidium eorum odorum, quibus regio scatebat, ut Turis, myrrhæ, &c. Morbis autem quos contrahebant ex abundantia ac vehementia bonorum odorum, sive sopor stupidus, sive spirituum defectio, resolutioque erat, occurrebant malis odoribus, bitumine, pelle vel barba hircina. Ad Dioscoridem revertor, hic deteriorem styracem inquit nigrum, friabilem ac fursurosum. Plinius loco citato: Deterior fursurosus & cano situ obductus. Græci Dioscoridis, codices variant. Alii enim ψαθυρῆς, alii ψαφαρῆς, non ma-

διεπρωγήθησαν, ἐνεπαύσαν ἕχθη τὴν ἀφοσίαν, Φαῦλον. Id est, Malabathrum nonnulli nardi Indicae folium esse arbitrantur, odoris quadam cognatione decepti. Sunt enim multa odore nardo similia; veluti, p̄hu, asarum, neris: se-
cus autem se res habet. Etenim peculiare genus est, quod in paludibus Indici gignitur. Folium, id est, quod lentis palustris modo aquae innatat, nulla fultum radice, id ipsum collectum, statim lino trajicitur, siccaturque reconditur. Ajunt & aqua per aestivos ardores exsiccata, cremiis fomitibusque aridis terram peruri: atque id nisi fiat, non amplius renasci. Laudatur recens, & in nigrore quodam albicans, minimè fragile, integrum, naves odore feriens, illiusque suavitate diutius implens, nardo sapore simile, nullo satis gustu: infirmum vero & minutatim concisum, quodque recepta vetustatis carie situm quasi redolet, vitiosum est. Tria hic consideranda. Primò error eorum qui malabathrum nardi folium existimant. Deinde quomodo nascatur hoc folium, & quæ recentiorum de mirabili hujus nascendi modo, opinio. Demum forma faciesque. Quod ad primum, rectè olim cecinit Cato. Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. Ipse Dioscorides ab hoc non immunis errore, vide lib. 2. cap. x. de onychi.

Ἐυελκόδηρον ἐν τῇ Ἰνδίᾳ ἐν ταῖς καρδοφόροις λίμναις. Διὸ καὶ δρακοντίζει νεομαίαν τῆς κερκυλίων τῆς γάρδου Συκίαν) ἢ ἐπιδαῖον ἢ τὸ ἀνυμῶν ἀναζητηθῶσιν ἐν λίμναις. Is in lacubus nardiferis India reperitur: quapropter & conchyliis nardii depascentibus odoramenta respicit. Colligitur vero posteaquam aestivis squaloribus lacus inaruerunt. Hæc de malabathro scripsit. Non enim nardus in paludibus, sed malabathrum provenit. Nec hæc de nardo gangite intelligi possunt: nam nardus gangites, non in ipsis paludibus, uti malabathrum, sed apud Indiæ fluminis ripam nascitur. Eodem in errore Plinium reperio. lib. & cap. xii. Pretium spice in libras x. c. Folia divise annonam: (sic cum antiquo codice legi monent Pintianus & Salmastius) ab amplitudine hadrosphærum vocatur majoribus foliis. xxx. quod minore folio est Mesosphærum appellatur; emitur x. (id est denarius) Lx. Laudatissimum microsphærum è minimis folium: pretium ejus x. Lxxv. Odoris gratia omnibus major recentibus. Nardo colore qui inveteraverit. Hæc Peripli auctor tradit de malabathro: verba paulo infra adferam, ubi etiam hunc locum corruptum Plinij examinabo. In India nasci scribit Dioscorides. Horatius tamen Syriacum vocat lib. 2. carm. oda. vii. ubi caput malabathro coronatum refert.

Pompei meorum prime sodalium,
Cum quo morantem sæpe diem meo
Fregi, coronatus nitentem
Malabathro Syrio capillos.

Non à solo natali Syrium dicitur, sed quod ex India in Syriam, ex Syria Romam deportaretur. Sic calamum aromaticum Romani Alexandrinum dixere, quia ex Ægypto habebant, per Alexandrinum cataplum, sic ἵον βαρβαρικόν hodie vocatur, quod a Sinensibus in Indiã, ex India per sinum Barbaricum in Arabiam, Syriam, aliasque Europæ regiones invehatur. Errat Plinius cum lib. 2. cap. xxvi. scribit. Dat & malobathrum Syria arborem folio convolutò, &c. In Indiis, ut Dioscorides scribit, provenit, in paludibus, lentis palustris modo aquae innatans, quod idem etiam Plinius loco citato scribit; Laudatius tamen ex India venit, in paludibus ibi gigni tradunt, lentis modo, odoratius. Hunc nascendi mirabilem modum refert Neoterici. Scal. de subtil. Exerc. 140. Nam de malobathro veteres somniarunt; qui enim universas Indias penetramus hodie nusquam folium illud mirabile compertum habemus. Idem exerc. 146. An vero hoc sit malobathrum antiquorum? Ad hoc non respondebo. Quia mendaces Græci, folium Indum in aqua natante palustri, sine radice prodidere. Cujusmodi toto Indiæ orbe nullum compertum est. Quærent ad verfariorum auctores, an malabathrum fuerit Dioscoridi cognitum? Deinde qui possit fieri, ullum ut sit folium, non modo sine caulis adminiculo, sed etiam sine radice, id est sine ore: & tamen solitum sit filo trajici, quia odorum, magnum, crassum, & humentis naturæ: ideo solitum filo transui ad siccandum. Quare satius sit de illo fateri, nos nescire, quam de pristis minus bene sentire,

aut à nuperis parum gratiæ inire. Veteres novisse malabathrum ex eo constar, quod odorem saporemque describant. Ad alterum responderetur, mercatores veteribus Boranicis imposuisse, idque non malitia, sed ignorantia. Etenim cum viderent innatare paludibus folia, ea sine radice esse judicant: Forte, quod radix parva & exigua admodum sit, & quod reperiuntur rei botanicae ignari, qui potamogeton sine radice vivere existimant. Eodem etiam modo cum paludibus malabathrum innasce conspicerent, imaginati sunt, radice carere, nec de veritate folliciti admodum inquirere solent. Vel sine radice vivere scripserunt, quod tenuis & exilis ea sit, nulliusque usus. Sic Dioscorides lib. 4. cap. 187 stotiotem sine radice vivere scribit. vide cap. 9. lib. 4. hist. Quod non amplius advehatur, id fieri putò indigenarum culpa, uti Balsamum quandoque in Ægypto deperditum, Malabathrum enim non renasce tradunt, nisi siccatis aestivo fervore aquis, humus aridis cremiis fomitibusque peruratur, quod cum à natura fortè jam diu non sit factum, vel ab indigenis omisissum, ob eorum negligentiam, facile evenire potuit, ut malabathri genus deperditum sit. Quod a nemine reperiat, sit, quod nemo herbarum peritus eo proficisciatur. Quod Garcias non viderit, id accidit, vel quod non fuerit eo tempore in India, quo siccatus aestivo perustus fuit. Vel quod toram non peragravit Indiam. Porro reprehendus Scaliger, quod paulo acrius & immodèstius in antiquum scriptorem egerit. Non enim convitiis, vanisque contentionibus veteres sunt reprehendendi, præsertim is qui optime de re botanica meruit, ac in ea ceteris antefendus. Considerari magis oportet, an sit proprius auctoris lapsus, an interpretis, an alterius cujuspiam, qui vel auctoris libris quid addidit, uti hoc in Dioscoride non semel factum fuisse notum est, sic fortasse & hoc loco: nam ea quæ de natali malabathri hoc capite scripta sunt, in Orisbasio non reperiuntur, apud quem scribitur μαλαβάθρον φύλλον καλλιπὴν ἐστὶ τῆς οὐροφάτου. Quod non leve est argumentum hæc accrevisse, quod tamen affirmare non auserim. Ἐν ταῖς inquit Dioscorides τὴν μαλαβάθρον legisse videtur, Folium dictum quod sine ulla radice innatans, in Indiæ littoribus colligitur, quod lino perforatum, siccant Indi atque reponunt. Sic scripsisse Dioscoridem non sit verisimile. Quæ enim sequuntur, lentis modo in palustribus nasci, contrarium docent. Id ipsum inquit collectum statim lino trajicitur. Auctor Peripli non lino perforari ac trajici scribit, sed ipsis nervis sive fibris calamorum sive virgarum malabathri. Narrat hic quomodo malabathrum à Sefatis populis, qui finitimi sunt Cirradibus, apud quos teste Ptolomæo præstantissimum provenit malabathrum (Nolo multum contendere, an οἶσιν) an βήσιναι, ut apud Ptolomæum legitur, dicantur) Verba Ptolomæi addo, ut probem eodem in loco nasci malabathrum; in quo Peripli auctor nasci scribit. Μετ' οἷς ἑστὶν τὸν μαλαβάθρον πλάθει, ἢ καλοῦσι ἢ ἕτως τὴς βήσιναις. Ἐστὶ ἢ καλοῦσι, ἢ πλατεῖς καὶ διασείς, καὶ πλατυπέριστα. Ἰσχυροὶ μίντι τὴς γροῦς, ἑστὶ δὲ τὴν κερραδίαν ἐν ἣ φασὶ γίνεσθαι τὸ καλλιπὴν μαλαβάθρον) in Indiã aliasque regiones deferatur: hos populos quotannis ad confinia Sinarum populabundos (non secus ac apud nos quos Heidenes, Ethnicos vocant) vapari cum prole, & uxore, tegetibus vel sirpeis onustos, quæ foliis refertæ sunt, vitium folia referentibus καὶ γυγίνου, inquit, (ὡς γυγίαι ἐν πικροῖς βρασίζοντι φορτία γ' μεγάλα ἐν περπύλαις) (sic correxit Doctissimus Salmastius) ἡμαμπίλινα ἡμαμπίλινα folia sunt vitium adhuc viridia, ἔρημαπίλινα sicca, & arida) eas sirpeas sibi substernere dum in illis divertuntur regionibus. Ibi enim plures dies agere, ut ab incolis prædentur quodcumque possunt, deinde ad suas sedes reverti. Postquam demigrarunt, Sinenses ad ea venite loca, strataque quæ relicta sunt colligere, malabathrique folia in globulis convolvere & complicare. Hinc Plinius loco citato Dat & malabathrum Syria, arborem folio convolutò, arido colore. Non errat Plinius, ut docti opinantur botanici, habet hoc ex Græcis, apud Ægine-tam. lib. 4. cap. 48. legitur φύλλον μαλαβάθρου φαί-
ρα Geopon. auctor. lib. vi. cap. vi. φύλλον μαλαβάθρου (depravatè μαλαβάθρου in MS. κερραδίον) σφαιραία, id est sive πίντι. Idem Lib. xx. μαλαβάθρον φύλλον σφαιραίων ἢ σφαιραίων quod instar pili globulique convoluta sint

folia. Hinc facile colligi potest Plinii locum cap. & lib. xii. supra citatum depravatam esse, ab *amplitudine*, inquit *hadrosphaerum vocatur majoribus foliis*. In exemplari Salmant. pipulis scribitur. Toletano in *pipulis*. uti Doct. monet Pintianus. Tolertani codicis lectionem probat doctiff. Salmasius, qui in codice Palatino sic etiam scribi auctor est. Pipula idē quod pilula. Et Gloss. pipula *κικίς*. Non ineptē *pilulis* legi posset, Hadrosphaerum inquit vocatur quod majoribus; mesosphærum, quod mediocribus, microsphaerum, quod minimis constat pilulis. Hæc Plinius, ut supra dixi, De nardo. Periplus auctor de malabathro his verbis, οἱ ἡ κροσσοειδῆς (sic legit doctiff. Salmasius, vulgo οἱ ἡ πούρα δροσσοειδῆς) τότε ὡς ἔγγιζόντων ἐν τοῖς τόποις, καὶ ἰσχυρὰ λίγυσι τὰ κείνων ὑποφώματα, καὶ ἰξυιάσαντες καλὰ μιν τὰς λεγόμενους πείραγους ἐπὶ λεπτῶν ἰπιδιπλώσαντες τὰ φύλλα καὶ σφαιροειδῆ ποιήσαντες, δειρῶσι (vulgo δειρῶσι) τῆς δὲ πύρην καλὰ μιν ἴσως. Γίνεται ἡ ἄρρη τρία. ἐν μὲν τῷ μέλει φύλλα, τὸ ἀδρόσφαιρον μαλακώτερον λεγόμενον. ἐν ἡ ἡ ὑποδύτην ἢ μεσοσφαιρον, ἐν ἡ ἡ μικροτέρη τὸ μικρόσφαιρον. Qui hæc observant, post illorum discessum, ad loca illa accedentes, strata illa colligunt, & ex calamis illis quos Petras appellant, nervis fibrisque extractis, & foliis in orbem convolutis & complicatis, fibris calamorum trajiciunt: tria genera fiunt, quod ex majore fit folio hadrosphaerum malabathrum dicitur, quod ex mediocri mesosphærum, quod ex minori microsphaerum. Tria ergo fiunt genera malabathri, ac deferuntur in Indiam, ab illis qui ea præparant & conficiunt. Eadem hæc Plinius de folio nardi; quod vel cum malabathro confundit, vel eorum errorem sequitur, qui malabathrum nardi folium esse putarunt. Cæterum auctor hic fibris, non lino, ut scribit Dioscorides, pilulas has transui scribit. Ex hoc etiam auctore lego *δειρῶσι λίνω*, non ut vulgo *ἀλεπτίρωσι*. *Δειρῶσι* verbum Dioscoridi satis familiare. Lib. i. cap. i. de iridis radicibus. *ὡς ἔστι μετὰ τῷ τὸ μὲν ἑαυτοῦ μῆκος ἐν οὐκίᾳ καὶ δειρῶσι λίνω δασυτέρως*. Idem lib. v. cap. xxv. De aceto scillino *καθάρως λευκὸν οὐκίαν καὶ ὑποκατῆμῶν καὶ δειρῶσι λίνω*. *Expurgatam scillam, qua candida sit, sectasque taleolas lino trajicias*. Apud Theophrastum l. 11. legitur *δειρῶσι τὰς πασάλας*, &c. Laudat Dioscorides recens, & in nigrore quodam albicans. Plinius loco citato, *Laudatur nigricans scabrumque, quodam salis gustu, minus probatur candidum, celerissime situm in vetustate sentit. Sapor ejus nardo similis esse debet sub lingua, odor vero in vino serveseatis ansecedit alios*. Dissentiunt à Dioscoride Plinius, qui probat quod ex nigrore quodam albicat, etiam quod nullum salis gustum præferat, de sapore mox. Doctiff. viri Dioscoridis codicem depravatam putant, & corrigunt *υπόλευκον ἐν τῷ μαλακίζοντι*, id est, *subalbidum in mollescendo*. Prior enim, inquiunt, textus, parum est sensu sequaci & congruente, si enim dicamus, & in nigrescendo infragile, nec in partes discerptum, quis erit sensus, & quæ rei natura? Si quidem nulla in colore causa est, cur quid magis minusve frangatur, & in suis partibus integrum servetur. Accedit & illud, quod copula illa *τι* verbo subjecta alterius in sermonem, membri veluti principium facit, quique in lectione Græcorum consueverunt, facile in aliis hoc observare poterunt. Quod nisi, Plinius, Græcique, & Latini fere omnes, nigricantem malabathro colorem assignarent, confidentius & hoc loco vitium contestarentur. Unum invenerunt codicem, in quo legitur *ἐν τῷ μαλακίζοντι ἄθραυστον καὶ ὑπόλευκον*. Quorum verborum sit sensus, & in mollescendo infragile, & in suis partibus integrum, & ut nihil de colore illic agatur, sed de tenaci lentore, doceatque Dioscorides probari Malabathrum, id quod recens & albidum sit, quodque dum mollescit, lentorem admittit, tenaces vires tunc acquirat, fiatque infragile, & in suis partibus integrum servetur, quod in multis humor natus, & accedens facit. Fiunt enim eo validiora & firmitiora, quemadmodum contra arefcentia, siccaque franguntur, discerpuntur, frianturque facile. Vulgatam servo lectionem, quam Oribasius secutus est, particula *τι* non reperitur in codicibus expressis, & superfluum est. Verbum *μαλακίζον*, refero ad *υπόλευκον*, non ad *ἀθραυστον*; ut sensus sit, in subalbido nigricare folium, id est subalbidum esse,

sed tamen in eo quid nigredinis apparere, Plinium & Dioscoridem quidam conciliare conantur. Utrumque medium & ab utroque extremo difcedente colorem assignasse malabathro, ac quoniam nullum esset ejus coloris nomen, alii ab hoc, alii ab altero extremo sumpserunt ejus indicationem, sed hoc nobis non satisfacit. Plinius enim nigricans probat; damnat candidans, quod laudat Dioscorides. *Nulla salis gustu*, inquit Dioscorides, contra Plinius; cujus lectionem Doctiff. probant. Nemo inquit salis gustum habere dubitat, nisi quis forte ambigat quod in paludibus nascatur. Quæ in paludibus nascuntur salia esse non solent, quare Dioscoridis probo lectionem. Atque hæc de malabathro veteres. Examinandum erit an φύλλον μαλακώτερον, & μαλακώτερον idem sint. Hanc qui defendunt opinionem, utuntur hoc argumento, quod versu Andromachi, aliisque locis citatis, scribatur φύλλον μαλακώτερον, uti etiam lib. iv. καὶ τόπους cap. vii. circa finem. Quod magni momenti nobis non videtur. Majoris ponderis est, quod apud Geoponicarum auctorem modo μαλακώτερον φύλλον σφαιρῶν, modo φύλλον σφαιρῶν reperitur. Nec minoris valoris, quod apud Ætium lib. vii. legatur φύλλον (vulgo φύλλι) τὸ ἢ μαλακώτερον φύλλον. Contrariam qui defendunt opinionem, hæc fere dicunt, Quod apud Galenum in uno, eodemque unguento, unguenti malabathrini, & foliati fiat mentio. Uti in lib. κατὰ τόπους, & de sanitate tuenda; sed respondent, non inde concludi Malabathrum a folio diversum esse, sed diversam fuisse hujusmodi unguentorum compositionem, & ad differentiam alterum malabathrinum, alterum foliatum vocatum, Sic & sampuchini & amaracini confectionem docet Dioscorides, cum amaracus & sampuchum eadem sit planta. Addunt quod Actuarius in compositione Hedychroi folii & malabathri meminerit, illud in curia Librariorum factum esse respondent, alterumque ἐν margine in textum perperam translatum esse; idque docent, quod ab auctoribus alijs, qui eandem compositionem descripsere, omittatur, Nora Galenum bis de nerio agere vide lit. N. & R. Præterea, Galenus de utroque folio & malabathro in libr. simpl. med. facult. egit, & quidem lib. vii. De malabathro, ubi ait, *μαλακώτερον φύλλον τάρδου τῆς καὶ ὡς ἀπὸ τῆς ἰσχυρῆς ἐστὶ τῷ δύνανται; & lib. viii. φύλλον μαλακώτερον τῆς ἰσχυρῆς ἐστὶ τῷ δύνανται*. Verum ut fatear, suspecta admodum hæc sunt; alterum enim vel irrepsit, vel bis de una eademque re egit Galenus: utroque enim loco idem dicitur, sive enim *μαλακώτερον φύλλον* vel *φύλλον μαλακώτερον* dicas, perinde est, quare hoc argumentum pro iis est qui contrariam defendunt sententiam. In super Dioscorides lib. ii. cap. xv viperam ori gratiorem inquit si immisceatur spicæ nardi, folii, aut Malabathri momentum. *Εἴστι μιν γυμνῆς ὡς ἐν σφαιρῶν ἑνὸς τῆς τῆς ἀρδῆς καὶ ἢ φύλλον ἢ μαλακώτερον βραχίον*. Locus sic aliter atque aliter in codicibus legitur. Vetus Codex habet ἢ μαλακώτερον, ἢ φύλλον βραχίον. alter vero ἢ μαλακώτερον φύλλον βραχίον. Et hæc quidem lectio pluribus locis citatis respondet. Denique auctor parvi Dynameri in compositione Hedychroi φύλλον ἰδικῶν à malabathri folijs distinguit. *φύλλον ἰδικῶν γο γ. φύλλον μαλακώτερον γο ε'. τῆς ἀρδῆς καὶ γο ε'*. Depravatus est codex, quod ex compositione Hedychroi, quæ apud Græcos reliquos reperitur, constat. Legendum φύλλον ἰδικῶν ἢ γο γο φύλλον μαλακώτερον γο ε'. τῆς ἀρδῆς καὶ γο ε'. Sed hac correctione non est opus, siquidem φύλλον ἰδικῶν in totum diversum à malabathro, nec veteres φύλλον ἰδικῶν meminere, recentiorum inventum est. Recentiores Græci, ex Arabum scriptis hujus mentionem faciunt, & cum folio veterum sive Malabathro confundunt, paucis exceptis, inter quos parvi Dynameri auctor. Ad argumentum illorum qui malabathrum & folium idem volunt esse, responderi potest φύλλον μαλακώτερον dixisse veteres, quod in malabathro pars præstantior esset folium. Cæterum duo diversa genera malabathri Plinium describere, magis notum est, quam ut probari debeat: et enim malabathrum Syriacum arborem inquit esse, Indicam vero in paludibus nasci. Quod vulgo malabathrum & Indi folium seplasiarii vocant, non est veterum malabathrum, odor & sapore nardi hoc

hoc caret, immo omni fere odore & sapore, nec ex candido nigrum, sed ex dilutior colore viride, nec lino tranſiit, ſed collectum in faſciculos imponitur & venditur; nec eſt malabathrum arbor, quod non ſit folio convoluto. Viri Doctiſſimi betre Indorum malabathrum arborē putant. Eodem enim fere modo præparatur quo Peripli ſcribit auctor Garcias lib. i. cap. 18 *Hic autem paratum, adeo ſuavis eſt ſaporis, oriſque balitum adeo commendat ſua fragrantia* (hoc de malabathro veteres) *ut perpetuo illud maſticent opulentiores, tum etiam alii pro facultatum ratione.* — Sed quia betre venas habet aut coſtas, ſecundum folii longitudinem excurrentes, ungue pollicis (quem ea de cauſa in acutum præſecant, non in rotundum noſtro more) illas eximunt. Dein admiſſo calcis momento (quæ ob exiguam quantitatem, & materiam unde conſtata eſt; ſit enim ex oſtreorum teſtis concrematis, nullum nocumentum adferre poteſt) & areca conuſa aut conſracta, ſolium betre complicant, atque in os injectum mandunt, priorem illum ſuccum exprimentes (quod tamen nonnulli non faciunt) qui cruentus videtur: deinde alia folia ſimili modo præparata ſubſequenter ſumunt. Solent aliquem dimiſſuri, aut ipſi ab aſtantibus diſcedentes, his foliis præparatis plena buſſula ſericea abeuntem honorare. Videt lector eandem fere eſſe præparationem. Illud etiam notandum, quod Peripli auctor *πίπρος Calamos, ſive virgulas malabathri* vocari ſcribat. Hoc enim conſtat Indorum betre, ut inde conſtat Indorum betre eſſe malabathrum Arriani & Plinii. Ex betre factum bathron & inde malobathrum: præterea in littoribus reperitur, ubi Iſi-rodus inveniri malabathrum tradit. Garcias loco citato, *Nascitur betre in omnibus regionibus maritimis Luſitanis cognitis, nam in continenti non reperitur, niſi è maritimis allatum.* Et Hinc fortassis fabula ſumpſit initium, quæ tradit malabathrum in India naſci. Accedit quod non ſuiſmet ipſis viribus nitatur ac furgat, ſed adſcit arboribus ſeſe applicat, & circumvolvitur a quibus ſuſtentatur. Deſcribitur a Garcia his fere verbis: *Eſt autem betre folium ſimile fere mali medicæ folio oblongius tamen & per extremum arcuſius, venas, ſive coſtas, ut diximus, per longitudinem excurrentes habens.* Optimum cenſetur bene maturum, colore fulveſcentes tamen ſi nonnullæ mulieres præferunt immaturum, quia majorem ſonum edit in ore, dum manditur. Fert betre in Malluceis fructum quendam contortum, lacerti caudæ ſimilem, quem iſtic edunt, quod bene ipſis ſapiat. Melius à Cluſio deſcribitur his fere verbis: *Ceterum arboribus ſeſe implicat, & convolvit betre, eaſque ſcandit, volubilis modo; cui non diſſimilia habet folia, fructum ex foliorum ortu promit, cui cum ſimillimus videatur fructus longitudinis duarum fere unciarum, teretibus ſiliquulis conſtans, mutuo implicatis, & funiculi in modum contortis, guſtu aromatico, odoratus atque longo pediculo innitens.* Convolvuli folia, vel piperis valde tenella, referre betre folia, experientia comprobat, & folia quæ ad nos adferuntur, teſtantur. Tamalapatrum Garcias his fere verbis deſcribit, *Folium Indum mali Medicæ folio ſimile; Anguſtius tamen, per exitum, colore viridi, tribus per longitudinem excurrentibus coſtis, (qua facile dignoſci poteſt) odoratum, caryophylla quodammodo redolens* (hanc odoris ſuavitatem non diu retinet; nam inodorum, aut admodum exiguo odore ut plurimum) *non tam vehementis odoris ut nardus, aut maccis, neque tam ſubtilis & acuti eſt ut canella.* Cæterum reticere nequeo, me ante annum accepiffe folium tubuli inſtar convolutum, colore albedo ad luteum inclinante. non nihil nigricans tribus nervis per longitudinem excurrentibus, lino trajectum & conſuſum, odor ſaporque huic nullus aut exiguus, intus autem quæ continet fragmenta foliolorum, ſuaviſſimè ſpirant, guſtum præbent aromaticum, nardo ſimilem. A Clariffimo Profefſore Caſparo Barlæo accepit, qui nihil de folio hoc tubuli ſeu canellæ modo convoluto intellexerat, ſe dono accepiffe ajebat. quare malabathrum veterum aſſerere non auſim; hoc ſcio, multas ejus habere notas. *Νάρκαθρον* meminit Dioſcorides lib. i. cap. 22. & *Ægineta* lib. 7. *Νάρκαθρον* αὐτὸ νάρκαθρον καὶ τὸτο ἐκ τῆς ἰνδικῆς κομίζεται. Ἐστὶ δὲ φλοιῶδες συκαμίνου λεπτομάτη ἰοικέσθαι, θυμωμένον διὰ τὴν ἰσχυρίαν, καὶ μινυμένον τοῖς σκευασθεῖς θαιμωμάται, ἀφελῶ καὶ μήτρων ἐστρωμάτην ἀποδυμωδίν.

Narcaphthum aliis narcaphthon etiam ex India defertur. Est vero corticosum, mori libro simile, quod jucundi odoris gratia suffitur, facitius suffimentis inferitur: vulvam quoque adstrictam suffitum juvat. Idem de viribus hujus *Ægineta*, verum in compositione cyphi lib. vi. c. xxii. corticem picæ aut alterius arboris inquit, ſcribiturque *λακάθρον*, ἔστὶ δὲ φλοιῶδες πίπρος, ἢ ἐνερὸν πρὸς δένδρον, γὼ 9. Ex quibus, ſi modo loco citato *λακάθρον* legitur, ἀπὸ νάρκαθρον, quale ſit aroma veteribus non conſtituiſſe conſtat. Hoc tantum, corticem fuiſſe, concludi poteſt. Doctiores tegname narcaphthum putant, quorum nec dānno nec probo opinionem: igni injectum non inſuavem emittit halitum. Cæterum tegname non aliud ſonare videtur, quam Thymiana, quod Latini ſuffimentum dicunt. Huius enim corticis eſt frequentiffimus in ſuffitu uſus. Nihil miri ſi novum ſibi ex uſu vindicari nomen, quod eſt Thymiana (pro quo poſteri corruptè tegname dixerunt) narcaphthi non meminit Plinius niſi quis velit eſſe ſarichatum, quod non deſcribit. Non deſunt qui hoc caput ſpurium volunt, quorum opinionem non ſubſcribo, quod apud Orbaſium & *Ægineta* legitur.

κόστος apud Helychium *oxytonas* ſcribitur. *κόστος* ἰδὸς ἀρώματος, Nomen accepit ἀπὸ τοῦ κοσμῖν ornando, quod odoris ſui fragrantia ſenſus decoraret. Plinius, lib. xxii. Cap. xxiiii, *Odorum cauſa unguentorumque & deliciarum, ſi placet etiam ſuperſtitioſis gratia emuntur, quoniam thure ſupplicamus & coſto.* Antiquitatem coſtum non ſecus ac *Thus* adoleviſſe, diſſique obtuliſſe ex, lib. 1111. Propertii conſtat.

Coſtum molle date, & blandè mihi Turis odores Pont. Vre puer coſtum aſſyrium redolentibus aris.

Probabilius tamen, nomen habere ab Arabico caſt, vel Indico coſt. De coſto hæc tradit Dioſcorides lib. i. cap. xv. *κόστος* ἀφαιρεῖ ὁ ἀρωματικὸς λάδιος ἂν καὶ κριφῶ, πλείω ἔχει ἢ ἡδύων τὸ ὄσμυλον. Δοσπεδίον δὲ ἡ ἰνδικῆς, ἀρὸς ἂν καὶ κριφῶ, καὶ μέλας, αἰς νάρκαθρον τεταρτὸν δὲ ἐστὶν ὁ Συριακὸς, βαρὺς, τὸν χροῖαν πυκνῆς, πλεονεκτῆς, τῆ ὄσμης. Ἄριστον δὲ ἐστὶν ὁ παρφορῶν, λάδιος, πλεονεκτῆς, πικρῆς, ἕρπυς, ἀπερδῶν, ἀρωματικῶν, γαστρικῶν, καὶ πυρεθῶν. — Μίνυτον δὲ καὶ μαλάσματος, καὶ ἀποδῶν. Μίνυτον δὲ ἴσως πρὸς ῥωμαλοποιίας ἢ κομμομαλοποιίας ἐπινοήσας, δολοῦντες αὐτῶν ἰσχυρίαν, ἢ ἡ ἀφαιρετικῆς ἀπὸ τοῦ πρὸς τὸν ἰλνίου, ἀπὸ τῆς ἰσχυρίας καὶ πλεονεκτικῆς πικρῆς. Coſtus præcellit Arabicus, candidus & levis, eximio ſuavitique odore præditus; Secundum locum obtinet Indus, craſſus, levis, ac niger ceu ferula. In altero Codice legitur καὶ μέλας καὶ κούρος αἰς νάρκαθρον niger, levis, ceu ferula. Et hæc lectio auctoritate probatur Orbaſii 1. neque idcirco poſtiorē Doctiſſimi viri tantum probant. Sed etiam quod ferula non ſit nigra, ſed candida, pace horum ſi dicere liceat, eandem habet ferula nigredinem, quam coſtus hic Indicus. niger dicitur, quod alterius reſpectu nigredinem quandam oſtendit. Quin & ferulæ radix, (loquor de integra) non eſt nivea, ſed cum nigredine quadam candicans, nec levis ferula niſi aliarum radicum reſpectu. Ἄριστον etiam hoc loco debet exponi craſſus, non ut vulgo ſolidus, ſiccus; alioquin enim contradicſio foret. Tertius eſt Syriacus, gravis, colore buxus, odore ſerrens. (Epitome addit ὁ πρὸς ἑδύων καλῶς, quem quidam zeduar vocant.) Præſtantiſſimus cenſetur recens candidus, omnino planus, denſus, bene ſiccatus, à teredinibus non eroſus, minime viroſus, ſapore mordaci, ac fervido. Addit Gale- rus coſtum amari quid habere. *κόστος* βραχέως μὲν πίνυτον ἢ πικρῆς, πλείω δὲ ἢ ἡ δριμύτης καὶ ἡ ἰσχυρία πικρῆς ὅτι καὶ δριμύτης. Coſtus leviculam plane, amarā plurimam, acrem & calidam in ſe qualitatem ſimul & facultatem continet. Hinc Marcellus colligit ἀπὸ πικρῆς πικρῆς legendum eſſe. huius opinionem non omnino improbo. Nam Dioſcorides Arabicum coſtum candidantem ſcribit & levem; atqui levia denſa non ſunt, ſed gravia, Niſi placet eligendum ex coſto levi, qui denſiſſimus eſt, qui leviſſimus rejiciendus, utpote teredini maxime obnoxius. Sed verba πλεονεκτῆς δόλου, vocem πικρῆς ſuperfluum eſſe indicant. Doctis etiam viris quid deſſe videtur, leguntque πλεονεκτῆς δόλου βραχέως, tenuiſſimis filamentis tela araneorum fere ſimilibus

similibus plenum, qualia filamenta in interiore costi videntur radice, & sic *Quoniam* aberit suspitio. quin potuit Dioscorides addidisse has voces, quod costus à teredinibus exesus, foris quidem sit solidus, intus vero inanis & cavus. *τὸ ἐρεθὶν* etiam exponi debet bene ficcatum, non ob alienam humiditatem flaccidum & mollem, sic etiam amygdalæ vitiosæ sunt, quæ lori instar torrentur. Additur quoque, in malaginata & antidota. Cæterum nonnulli admittis helenii comageni validissimis radicibus ipsum adulterant, sed facile deprehenditur dolus, si quidem neque gustu fervet helenium, neque jucundum odorem, potentem, sensumque ferientem expirat. Tres costi Dioscorides scribit differentias. Plinius duas tantum novit, lib. & cap. xii. *Radix & folium (lege radix costi & folium) Indis est maximo pretio. Radix costi gustu fervens, odore eximio, frutice alius inutili. Primo statim introitu amnis Indi in Parale insula, duo sunt ejus genera, nigrum, & quod melius, candicans.* Hæc ambigua sunt, nam verba *& quod melius* ad nigrum, & ad candicans referri possunt. Ad candicans referenda ex Dioscoride constat, Arabes duos norunt costos, amarum & dulcem; sic Græci recentiores, Latinique passim costum in dulcem & amarum dividunt, quæ differentia antiquis incognita fuit. Charito in cujusdam Serabii compositione *ἡ κροστὰς τὸ διπλὸν ἔχει κερυόφυλλον, ἢ κήρυκα, ἢ κίτην γλυκὴν, ἢ μακροπέταλον.* Idem Græci recentiores *κίτην γλυκὴν* de Arabico exponunt. Gloss. med. *κίτην γλυκὴν ἢ ἀραβίαν, costus dulcis defertur ex Arabia,* Garcias Ab horto amarum & dulcem eundem esse putat, & quidem recentem candicantem, ac amarum, contra siccatum nigricantem & amarescentem. Quæ opinio veritati non videtur contraria. Nam iridis, helenii, centaurei majoris, aliarumque plantarum radices, dulciores mitioresque sunt tenellæ & recentes; vetustiores & exsiccatae, amariores, acriores, & calidiores. Officinæ recentiores Græcos hætenus secuti sunt, tandem prudentiores, pro vero costo habent, costum iridem redolentem, de quo mox. Costus quem amarum Sepalsarii vocant, veterum costus non est. nam nec gustu fervet, nec odore est eximio. Videtur helenii comagene radix prædura. Costus hic firma & solida radix est, nec plane inodora, nec multam suavis emittens odoris, nec gustu fervens, sed amara. qualis vulgaris helenii radix, nec per transversum costus hic incisus, radicem enulæ campanæ orbiculato rugarum habitu male refert: differt tamen quod solidior, & densior, ac per longitudinem sectus non satis bene respondeat. Dulcis amaro ipso amarior, nullam acrimoniam habet, nec odorem eximium, saporem quoque multo amariorum, quam veteres referunt. Notandum pro costo hoc, quandoque vendi aliam radicem, per transversum in taleolas sectam, crassitudine plerumque manum implentem, foris fuscam, intus candidam, cortice crasso, substantia rara, gustu acri admodum, nauseolam salivam cientem, & quasi strangulantem, cumque teritur, rancidam pinguedinem olentem. Hæc inquam radix non est costi, sed Thapsiæ majoris montis Gargani. Describit costum Garcias lib. i. cap. xxxv. Describitur, inquit, costus ab iis qui videntur sambuci effigie, & arbuti, aut azimbri (Doctiff. Clusius juniperum exponit, sin aliam intelligit arborem; quid sit azimbri, se ignorare fatetur) magnitudine. Florem odoratum proferens, præcellit qui intus candidus est, cortice cinereo; invenitur tamen etiam colore buxi, cortice pallecente, tanta odoris fragrantia præditus, ut plerisque nares feriat, & capitis dolorem excitet, gustu nec amaro, nec etiam dulci, tamen jam senescens interdum amarescat: Nam recens acri gustu est, ut reliqua aromata. Recte Doctiff. Clusius scribit hanc costi descriptionem cum veterum costo non convenire. Satis enim ex Plinio constat esse radicem, etiam ex Dioscoride qui radice Helenii adulterari scribit. Nec enim verisimile est, fruticis ramum tantam habere cum radice affinitatem, ut radice adulterari possit. Dicit quis, Græci inferiores costi folia præscribunt, ut Demetrius in *ἰστορικῶσι* titulo *Ἀρχαίων ἐρεθῶν. σάφιδον*, inquit, *ἀρχαίον κήκρον ἴνα, πεπρωτὸς κήκρος ἴστω, κῆκρος φύλλα καρδοστυχῶν.* Dicendum Græcos recentiores costi nomine intelligere plantam hortis familiarum, ut supra lib. vii, ex Geoponicæ auctore pro-

bavimus: neuter Garcie costus minimum radicis habet, & fere nihil nisi lignum est, suo cortice contentum, quod ex capite de pipere aperte ait, sup. xxi. Radix, inquit piperis pusilla, non costo similis, ut voluit Dioscorides lib. 2. cap. cl. quandoquidem costus radix non est, sed lignum ut peculiari capite dicemus. Hæc satis ostendunt Garciam veterum Græcorum costum ignorasse, vel Arabum si describat, à Græcorum costo diversus est, quod non sit probabile. Nec Dioscorides piperis radicem costo similem vult quoad substantiam, sed quoad saporem, caliditatemque, ut suo loco dicam. Falluntur, qui Winterani corticem costum esse putant. Idque non tantum quod cortex hic sit, costus vero radix, sed quod nullam plane ostendit amaritudinem, nec odor sit eximius, qui costum æmuletur. Frequens costi genus reperitur, & ad nos ex Indiis quorundam adfertur admodum recens, quod à Clusio in notis ad Garciam describitur, iridem redolens vocant.

Costus pharmanopolæ major.

Costus amarus.

Zinziberis effigie Costus Arabicus & Syriacus.

Costus Indicus Crusii.

levis est, nec cariosus, sed plenus, cortice cinereo, intus candicans, interdum vero cinerei coloris, odorata admodum, Radice violaceum seu irinū spirante odorem, præsertim dum manditur, absque ulla graveolentia, Ei caulis fragmentum, quod è terra extat, plerumque in hære adhuc conspicitur, ferulaceum quiddam referens, & fungosam medullam continens. Radix hæc, eum primū adfertur magiscandicat, vetustate nigrior evadit intusque buxum acquirit colorem satis etiam amarus fit, alioquin recens, gustu fervens est cum amaritudine levicula. Omnes hoc costi genus pro vero habent. Non desunt tamen qui obstare scribunt, quod non satis albescat. Sed jam sæpe probatum, Dioscoridem album & nigrum vocare, quæ ad utrumque vergunt, tenduntque colorem; tum autem costus hic recens albicat, inveteratus nigricet, cur non legitimus fit non video? præsertim cum ferulam maximè æmuletur. Zedoariam costi genus Doctiores putant, & hi quidè Syriacum alii Arabicum volunt Falluntur. ambo, non est Arabicus, quod gravis satis fit, non est Syriacus quod albus, non buxeus fit; costi genus non est, quod cum gravitate quadam suaviter oleat, cum costus eximia quadam fit suavitate, sine ulla graveolentia. Adde majorem habere amaritudinem quam acrimoniã, cujus contrarium de isto scribit Galenus, nec hunc saporem vetustate acquirit, sed recens habet.

In Baropa plantas eximias, ac odore præstantes nasci negat, præter iridem, quæ apud Illyrios optima exit, non in maritimis, sed locis longius a mare, magisque ad septentrionem disitis. Ανακηχρηκεία Gaza Mediterranea, recte vertit. Mediterranea enim loca sunt à mari disita: Immerito itaque vir Doctiss. notatur. Illud inquirendum, quod scribit Theophrastus nullam præter iridem in Europa nasci odoratam, suaviterque spirantem, plantam. In Narbonensi Gallia nascitur stoechas, rosmarinus, lavendula, cistus, ladanum, malus medica, amaracus, anethum, anisum, aliaque plurima, per quam jucunde olentia, unguentisque quam maxime idonea. In Bataviz palustribus provenit acorus, cujus radices, foliaque, etiam viridia

sunt odoratissima, sed viri Docti acorum putant, esse radiculam illam cujus ad finem capituli hujus meminit Theophrastus, quamque in Tracia nasci ait, odore narodo similem. Sed hunc inquit parvam exilemque odoris gratiam habere. Unde colligo non esse acorum, etenim perquam bene radix hujus spirat, nec parva sed magna satis est. Nisi id fieri propter foli differentiam dicamus. Quod non putem, siquidem Dioscorides comparat iridis radicibus, quæ satis magnæ sunt. Præterea non video cur nomen reticulisset. ipsi enim acorus cognitus fuit, & lib. I. histor. cap. XXI. inter ea numerat, quæ cum feminibus ipsis flores edunt. Doctiss, Gaza veneri am vertit. vide annotata ad locum istum. Hac tamen occasione de acoro non nihil dicendum nobis. Ακροσ δicitur, quod πῦρ κόρασι, id est, pupillis five acies oculorum caliginose medeatur. Dioscorides lib. I. cap. 11. Ὅτι χυλός ἔστι βίχης ἀποκρίσει πῦρ ἰσσοκωποδῖτα πῦρ κόρασι succus radicis, ea qua pupillis officium, caliginemque offundunt. discussis: Habet alia nomina spuria, uti auctor scribit Auctuarii, εἰ δὲ κόρα, ἀφροδισίας βουγαῖοι βερίστα εἰς ἰσσοκωποδῖτα, γάλαοι πεπεράκωσι. choros ex acoro per depravationem factum videtur. Cur aphrodisias, cur venerea dicatur, lib. primo diximus, Nautica cur dicitur radix imaginari viri Docti nequeunt. Quidam naronicam, à narone amne, legendum existimant, quandoquidem iridi non admodum fit dissimilis herba. Nautica dicta videtur quod plurimum secus amnes, & in aquolis natales suos habeat. Aliis licet etiam in locis nascatur. Laudatur tamen acorus in palustribus natus, ut Plinius scribit, Περικακίον corrigit D. Hermolæus non re, sed nomine Barbarus, ex Apuleio, piper apum, quod acoro ante alvearia suspenso apes non aufugiant. Acorum his fere verbis describit Dioscorides, Ἀκροσ πῦρ μὲν φύλλα ἔχει ἰσοφύρη ἰσσοκωποδῖτα ἢ, καὶ πῦρ βίχης σὺν ἀιμακίω, ἀποκρίσει πῦρ ἰσσοκωποδῖτα ἢ καὶ σὺν εἰς ἰσσοκωποδῖτα ἀλλὰ πηλαγίω καὶ ἰσσοκωποδῖτα, γάλαοι διεληγμένω, ἰσσοκωποδῖτα, δριμύτιος τῆ γάλαοι, καὶ τῆ ὄσμῃ σὺν ἀηδῖσι. Διαφέρει δὲ τὸ πικρὸν ἢ λυγρὸν, ἀδρανὸς τῆ σὺ πηλαγίω, ἐνδῖτα. Τὸ δὲ δέξαι τὸ εὐ κηλῖδι καὶ τὸ εὐ καὶ λατίω ἀποκρίσει λεγόμενον. Acorum folia habet iridis æmula, artamen angustiora, radicesque non dissimiles, verum simpliciter, neque in rectum actas, sed obliquas, & in summa terra superficis sparsas, subalbidas, gustus acres, & odore non ingratus præstat vero densum. (alter ἰσσοκωποδῖτα alt. πικρῶν. quam lectionem, secutus videtur Galen. in lib. de simpl. ἀκροσ τὸ δὲ τῆ βίχης χυμῶσι, δριμύτιος μὲν ἔσθι καὶ ἰσσοκωποδῖτα μετῖος καὶ γάλαοι) album carie non excusum, plenum & odoratum, hujusmodi autem est quod in

Acorus cum Iulo.

Colchide nascitur, quodque ex Galatia advectum, asplenium dicitur, quod lienes absumat, Sequitur enim *αὐλῶνας τίκει*. quidam *καλχιδ* legunt, vulgatam lectionem defendunt Oribasius & Plinius, *Acorus*, inquit, lib. xxv. cap. xiii. *iridis folia habet, angustiora tantum & longiore pediculo, radices nigras, minusque venosas, cetero & has similes, iridis gustu, acres, odore non in gratas, tactu faciles. Optima Pontica, dein Galatica, mox Eretica. sed prima in Colchide juxta Phasim amnem, & ubicunque in aquosis. Recentibus virus majus quam vetustis. Cretica candidiores Ponticis, Siccantur utribus in umbra digitalibus frustis. Dissentit à Dioscoride & ipsa veritate Plinius, quod radices inquit esse nigras, minus venosas, & ruptu faciles. Corrigitur pro majus virus, magis vires. Legendum tum foret majores vires: sed cum Plinius in tam multis à Dioscoride dissentiat, quomodo scribendum sit non video. Falsum est recentioribus vires esse majores, unde vulgata magis placet lectio, recens licet paucum, aliquod tamen virus, suavis ille odor, committum habet, quod dum exsiccatur perit. plurimis in locis nascitur, sed optimum veteres nasci scribunt in Colchide, Asiae provincia. Quae in Bataviae palustribus nascitur, non ultimo loco habenda. Illud notatu dignum, quod in palustribus quotannis Julum proferat, in hortis id non praestet, nisi annus pluviosus admodum praecesserit. Supra lib. i. neutram galangam acorum esse satis probavimus, sed nemo hodie reperitur, qui eam defendat opinionem, nec officinae Bataviae pro calamo amplius habent, omnes*

acorum esse norunt, etiam seplasiarum. Acorus foliis assurgit virentibus, nitidis, iridi similibus, angustioribus tamen & longioribus, eximia odoris fragrantia praeditis, quae iridis sylvestris ritu hyeme marcescunt, & vere novo pullulant Caulens inter folia non producit ut irides, sed ex latere folium exit verius, quam caulis ejuldem cum reliquis foliis longitudinis, videlicet bicubitalis interdum, quod à medio ad summum usque planum est, & reliquis simile, infima vero parte crassius, angustiusque, & veluti in triangularem caulem formatum. ubi jam extenuari & complanari incipit, unicum nucamentum, quandoque sed tamen rarius, geminum a latere promit, initio coruli julo non majus, sed prominens & erectum, lineisque obliquis, & transversim se mutuo secantibus, distinctum: flosculis cum se explicat pallidis, nonnunquam luteis, muscosis, odore carentibus, quatuor foliolis constantibus, plenum, quod paulatim aufercit, & amplitudinem crassitiemque ferè humani digiti tandem adipiscitur, frequentibus tuberculis viridibus, tam eleganti serie dispositis, ornatum ut recentem pinastri conum æmulari videatur. radices iridi haud dissimiles sed tenuiores, nec in rectum, nec altum actas, sed cespere, summo in obliquum (ut optime observavit Dioscorides) sparsas, subtus numerosa coma, fibratas, albicanter foris, intus candidas, gustu cum quadam amaritudine acres, odoris haud injucundi, praesertim reficcarum. geniculis quasi interseptas, & quibus utrimque alternatim alarum ritu aptantur pullulationes.

K E Φ. Η.

C A P. VIII.

De succis quando, & quomodo fiat succatio, & radicidum. Nec non lactis succatio, & liquatio.

Περὶ τῶν ὀπῶν ὅσα μὴ πρὸς τὸν εἶρηται. λέγω οἷον εἰς πνες Φαρμακῶδεις ἢ καὶ ἄλλας ἔχουσι δυνάμεις, πρὸς τὸν οἰκίως εἰσέν. ἀμα ἢ καὶ περὶ ῥιζῶν καὶ γὰρ τῶν ὀπῶν πνες ἐκ τῶν. καὶ χωρὶς αὐτῆ καὶ αὐτὸς πολλὰς ἐναντίας ἔχουσι δυνάμεις. ὅλως ἢ πρὸς πάντων Φαρμακῶδων οἷον καρπῶ, χυλισμῶ, φύλλων, ῥιζῶν, * πῶς. καλῶσι γὰρ καὶ τῶν ἑνῶν τῶν Φαρμακῶδων οἱ ῥιζοτόμοι. τῶν ῥιζῶν πλείους μὲν εἰς δυνάμεις, καὶ πρὸς πλείω. ζητῶνται ἢ μάλα αἱ Φαρμακῶδεις ὡς χρησιμώταται. * Ταύτων. Αἱ Φέρουσι τῶν τε μὴ πρὸς τὰ αὐτὰ, καὶ τῶν μὴ ἐν ἑνῶν. τῶν αὐτῶν ἔχουσι πλὴν δυνάμιν. ὡς ἢ ἐν ἐπίπῳ, αἱ πλείους μὲν ἐν αὐτῆς ἔχουσι καὶ τοῖς καρποῖς, καὶ τοῖς ὀπῶν. ἐν αἱ καὶ ἐπὶ τοῖς φύλλοις. πρὸς ἢ φυλλῶδεις δυνάμεις πρὸς πολλὰς σχεδὸν πῶς καλῶσιν ὡς πρὸς εἶρηται οἱ ῥιζοτόμοι. ὁ μὲν ἔν ὀπισμῶς γίνεται τῶν ὀπιζουμένων ὡς ἐπίπῳ ἔφερει. τῶν μὲν, ἐν αὐτῶν. τῶν δὲ πρὸς ἡλυθῶν. πλὴν δὲ ῥιζοτόμων γίνεται μὲν πινῶν καὶ πρὸς πυροτομῶν, καὶ μικρῶ πρὸς τῶν. & μὲν ἀλλ' ἢ πρὸς πλείων, ἔφερει μετὰ μετ' Ἀρκῶρον, ὅταν φυλλορῶσιν. ὅσων ἢ καὶ ὁ καρπὸς χρησιμῶ, ὅταν ἀμέρσωσι τὸ καρπῶν. ἐπὶ δὲ ὀπισμῶς, ἢ πρὸς τῶν καρπῶν, ὡς πρὸς πηθυμάλλης, καὶ τῶν Φρυδακίνης, καὶ σχεδὸν τῶν πλείων. ἢ πρὸς τῶν ῥιζῶν. ἢ πρὸς τῶν κεφαλῆς, ὡς πρὸς τῶν μήκων. ταύτης γὰρ μόνης καὶ τῶν ἰδίων αὐτῆς. τῶν μὲν ἔν, καὶ αὐτομάτῳ ὁ πρὸς ζυώσεται δακρυώδης. ὡς πρὸς τῶν * τρυκακῶν. ταύτης γὰρ ἔν δὲ τῶν ἐπὶ. τῶν δὲ πλείων δι' ἐν τῶν. ὡν πινῶν μὲν εὐθὺς εἰς ἀγγεῖα ζυώσεται. ὡς πρὸς καὶ πηθυμάλλης ἢ πρὸς μήκωνος. καλῶσι γὰρ ἀμφοτέρως. ἢ ἀπλῶς ὅσα πολυόπα τυγχάνει. τῶν δὲ μὴ πολυόπων ἐπὶ λαμβάνουσιν, ὡς πρὸς καὶ τῆς Φρυδακίνης. ἐπὶ δὲ ἔν

DE succis, quae superius non diximus videlicet, si qui medici, aut alias quasdam vires habeant, nunc pari modo explicare conabimur: simulque de radicibus differemus. Succorum enim nonnullos premi ex radicibus certum est; & seorsim ipsae per se multas atque contrarias habent vires. Ad summam de omnibus medicamentis, * ceu fructu, succo, folio, radice, herba (nam herbas quoque ex medicamentis quaedam, herbarii nominant) verba, quoad satis sit, faciemus. Radicum autem plures potentiae, & ad plura sunt. Quærentur autem medicæ potissimum, ut utilissimæ. Quæ differunt & quod non ad eadem, & quod non in eisdem vim habeant. In universum vero & in se habent, & in fructibus, & succis: nonnullæ & in foliis. Foliorum quippe vires plurimas, herbas fere herbarii (ut dictum est) vocant. † Radicum lactuosarum succatio æstate semper fere agitur; partim ineunte, partim proventa. † Sed radicidum quantum etiam fieri per messem tritici aliqua ex parte non negent: tamen large in autumno post Arcturum factitari affirmant. Postquam scilicet folia defluerunt. * Et quorum fructus utilis sit, priusquam fructum amiserint Fieri autem lactis succatio solet aut è caulibus, ut † lactariæ, & lactucæ, & partis fere maximæ. Aut è radicibus, aut * tertio è capite, ut papaveris: huic enim soli peculiare id quod datur. Ergo quibusdam sponte succus conficit, spiffaturque lacrymæ modo, ut in hircispina appellata: hanc enim cadere opus nequaquam est. At plurimorum succi per incisuram manent necesse est. Quorum nonnullos statim in vasa colligunt, † sicut lactariæ, sive lactucæ caprinæ. Vocatur hoc enim etiam nomine: atque in totum, quibus lactis est copia. Quibus autem minus, lana eorum succus quam eum amiserint. † Lactis collectio. † Tithymallorum. * Vel tertia ex materia, capi te scilicet. † Sicut tithymalle sive minor. (utrumque enim nomen audit) uti etiam reliquarum, quantum lactis est copia quibus verò lactis minor est abundantia, excipi.

* Πύκν.
† Πύκν,
‡ Ταύτων. Αἱ.
Cv. Ταύτων.
Scal.

* Ceu fructu, folio, radice, succo, aquoso, lacteoque, nam πύκν, id est, lacteum qui concrevit inter medicamenta numerant herbarii.
† Lactuosorum succi collectio.
‡ Radicum vero quarundam excisio vel effusio collectio; quidem fit messis tritici tempore aut paulo ante; sed plurimarum autumno post Arcturum.
* Quorum vero fructus usum præstat, postquam eum amiserint.
† Tithymallorum.
* Vel tertia ex materia, capi te scilicet.
† Sicut tithymalle sive minor. (utrumque enim nomen audit) uti etiam reliquarum, quantum lactis est copia quibus verò lactis minor est abundantia, excipi.

ὀπιμῶς, ἀλλ' οἷον χυλισμὸς ἐστίν. ὡς περ' ὅσα καίοντες ἢ ὑδαρ' ἐπιχέοντες, ἀποθῶσι ἢ λαμβάνουσι τὴν δόσιν αἰσίν. Ζηρὸς δὲ δηλονότι καὶ ἐλάττων ὁ Φυλὸς τῶν. ἐστὶ ἢ τῶν ἰδιῶν ἄλλων ῥιζῶν τὸ χυλισμα ἀδενέστερον ἢ καρπῶν ἢ κωνείας ἢ ἐχυρότερον, ἢ τὴν ἀπαλλαγῶν ραδίως ποιεῖ ἢ ἡγεῖται, μικρὸν πίνου καταπόσιον δοθῆν. ἐνεργότερον δὲ καὶ εἰς τὰς ἄλλας χρεῖας. ἐσχυρότερον δὲ ἢ τὸ ἡγεῖται. τὰ δὲ ἄλλα πίνου ἀδενέστερα. οἱ ἰδιῶν ὀπιμοὶ σχεδὸν ποσὶν αἰσίν γίνονται. ἢ ἢ ῥιζοτομίας οὐκ ἐστὶ τοιαυτὴ διαφορά, ἀλλὰ ἐν ταῖς ὡραῖς ὅσον ἡμερῶν ἢ μετωπῶν. Ἐ τὸ τὰς δὲ ἢ τὰς δὲ τῶν ῥιζῶν ὅσον ἢ ἐλλεβορῶν τὰς κάτω τὰς λεπταῖς. τὴν γὰρ ἄνω τὴν παρῆσαν, τὴν κεφαλῶδη, φασὶν ἀχρεῖον εἶναι ἢ διδοῦναι ἢ κυσίν, ὅταν βέλονται καθαίρειν. Ἐ ἐφ' ἑτέρων δὲ πινῶν τοιαύτης λέγουσι διαφοράς.

excipitur, ut lactucæ. † Quorundam non lacti- † Ea quib-
succatio, sed veluti liquatio fieri solet. Ut quæ u- busdam non
rentes, aut torrentes, aquamque infundentes expri- lactei, sed a-
munt, atque ita stillamentum accipiunt. Enimvero quei succi
minus liquoris, idque siccum hæc habent. Cate- collectio
rarum autem radicum liquamentum fructu infir- fieri solet.
mids. Cicutæ autem validius, & mortem facile
brevique affert: etiam si exiguum admodum po- * Succati col-
tui detur. Quin & ad alios usus efficacius idem lectio.
est. Thapsiæ autem validius. Reliqua vero jomnia † Radicum
debiliora longe deprehenduntur. * Succatio tot excisionis.
fere modis fieri solet. † Radicidii vero differen-
tia nulla ejusmodi redditur, præterquam temporis
ratione; ut æstate, aut autumnò: & quod has aut
illas succidi oporteat. Exempli gratia, ellebori
imas, atque tenuiores, Supernam enim in caput
extuberantem, inutilem afferunt; & canibus dan-
dam cum purgandum est. Sed & in aliis quibus-
dam differentias tales assignant.

JULII CÆSARIS SCALIGERI ANIMADVERSIONES.

Περὶ ἢ ἢ ὀπιῶν. Vides intermissum repeti.
τὴν μὴ ἀπὸ τῶν. Lugo, τῶν
καὶ μικρῶ ἀπὸ τῶν. Theodorus malè omisit. ὀπιμῶς fit
aut initio æstatis, aut post æstatem. Declarat igitur se
ἀπὸ πνευματικῶν. per messem. aut μικρῶ ἀπὸ τῶν. quod
erat εὐσταθῶν. Ἐ alteram partem, περὶ ἀποθῶσι, declarat
per illa, ἢ μετωπῶν.
Ὅταν ἀμείψουσι τὸν καρπὸν. Theodorus contrarium. prius
quàm fructum amiserint. Si in his quoque intelligit ῥι-
ζοτομίας: malè consuluit veritati. Radices enim petun-
tur, cum sunt maxime vegetæ. Vigent verò potissimum,
ubi suum sibi succum retinent. Retinent autem amissis

fructibus, à quibus non amplius exurguntur. Sin fructum
hunc ad usum utilem agnoscit, non autem radicem: sanè
non oportet fructuum casum expectare.
ἢ ἢ ἢ ἢ κεφαλῆς. Theodorus, aut è tertio ca-
pite. Non, sed, aut tertia ex materia, quippe à capite:
quia duas narraverat: à fructu, ἢ ab radice.
Ὅταν πνευματικῶν, ἢ ἢ μετωπῶν. Theodorus, Tithyma-
lum, lactariam vocavit, Plinium sequuntur. At enim-
verò Lactaria nomen etiam aliis competere debuit.
Καὶ ἀποθῶσι. Notabis vocem, potum enim hic signifi-
cat: non, pilulam.

IOANNIS BODÆI A STAPELNOTÆ ET COMMENTARIUS.

Redit ad succorum historiam, eodemque hoc ca-
pitate quædam de radicum collectione tradit, singu-
la examinabimus.
καὶ γὰρ ἢ ὀπιῶν. Succos quosdam premi ex radici-
bus scribit. Miror quod exemplis id non probet. Ex
glycyrrhizæ radicibus succus verno tempore elicitor,
antequam folia emergunt, tum enim plurimo scatent
succo.
Radices ipsas multas & contrarias vires obtinere
ait. Sunt enim frigida, sicca, humida, calida. De
quibus videatur Dioscorides, & Galenus lib. de med.
simpl. facult. Hac occasione promittit se acturum de
omnibus medicamentis, sive de illis plantarum parti-
bus quæ usum habent in medicina quales sunt radices,
folia, fructus, succus tenuis, aquosus, lacteus, crassus
&c. †
Πόαν. Inter partes plantarum, quæ usum habent,
πόαν nominat, ni corruptus sit codex, quid velit, me
ignorare fateor. Πόαν enim ut inquit Hesyechius. βο-
τάνη ἰχθῆς. sive ἢ τῆς γῆς αὐτομῶντος βλαστάνουσα φυτεία.
planta quæ natura sponte sua nascitur. Herba vulgaris-
sima, quam belgæ gras sive gramen vocant, ex quo foc-
num. Vide supra cap. ix. lib. i. scripsit præceptor
πόαν quod idem est, ac ὀπιῶν, lacteus succus. Nec illud
obest quod χυλισμῶς jam meminerit non uno loco hoc
capite ὀπιῶν, & κολῶν, conjungit tanquam diversa. Pau-
lo infra εἰπὼν ἢ ὀπιῶν ὀπιμῶς, ἀλλὰ οἷον χυλισμὸς ἐστίν. Πόαν
idem est ut dixi quod ὀπιῶν Hesyechius Πόαν, γαῖλα τὸ
ἀποθῶσι ὁ πῆρρον. ἐφ' ἡμῶν. lac primum, quod deco-
ctum concrevit. Aristophanes in pace, ἢ δὲ καὶ πύος
πε ἰνδον, καὶ λαρῶα πῆρρον comment. Πύος τὸ ἀποθῶσι
γαῖλα. ὁ καὶ ἐφ' ἡμῶν πῆρρον, ἢ ἡμεῖς χυτῆτιν λεγόμενον. τὸ
μεταβλητικῶς αἶμα, τὸ γαλακτικῶδες ὑγρὸν. Apud Galenum
in glossis legitur ποῖα. πῆρρον αἰσίν τὸ ἐν ἰανθῶν
πῆρρον primum lac per se congelatum. corrigunt
docti viri πῆρρον vel πύος quorum opinionem probo
maximè cum in quibusdam codicibus sic legendum,
series alphabetæ probet. Inferet quis, πύος sive πύος
de animalium dici lacte, quod post partum primum
emulgetur, latinisque colostrum aut colostrum dicitur,

non de plantis. Respondeo Theophrastum non uno in
loco docere ex animalium similitudine differentias plan-
tarum esse petendas. ἐν ἢ ἀπὸ τῆς ἀναλογίας inquit
in principio hujus operis, sic ab animalium similitudine
hic nomen sumpsit præceptor. πύος vel πύος lacteus
est succus quique crassior est, & natura sua concrevit,
talis est aloes succus, (qui ὀπιμῶς a Dioscoride dicitur)
laserpitii, ferulæ, papaveris. χυλισμῶς tenuis est
& aquosus succus, qui non facile, nisi temporis spatio
concrevit, ut cicutæ, apii & aliorum. Hoc enim suc-
cus vel corrumpitur, vel post tempus, aut arte concre-
vit. Non concrevit limonum, granatorum, & simili-
um succi. Nisi placeat ὀπιμῶς succum esse, qui spon-
te vel incisura emanat: χυλισμῶς qui, ut igne, torcu-
lari &c. exprimitur, nam utraque opinio ex hoc Theo-
phrastii capite probari potest.
ὀπιμῶς docet æstate instituendum esse. χυλισμῶς
vero quando elicitor, non docet, urrumque facit Dio-
scorides lib. i. χυλίζει ἢ τὰς βοτάναις. ἀποθῶσι ἢ τῶν
ἢ χυλῶν ἀμῆρας ἢ καὶ πῆρρον, ὅπερ ἢ καὶ δακρυα λαμβά-
νειν, τῆμοντος ἐν ἀμῆρρον τῶν κολῶν. sic ἢ herbarum
quæ ac foliorum succi recens germinantibus cauliculis eli-
ciendæ sunt. lactei autem liquores, lachrymæque excipi-
endæ incisis caulibus; jam adultis; id est, estate. De suc-
corum collectione paulo fusius nobis agendum. Nam
sunt in medicina admodum necessarii, ideoque omni
diligentia ac ratione conficiendi; & ita reponendi,
asservandique, ut toto anni curriculo putredinem, cor-
ruptionemque non sentiant. Colliguntur succi ex ra-
dicibus, foliis, fructibus. Ex foliis succus exprimendus
antequam caulis lignosus fiat, floresque planta pro-
ducat, quo tempore plurimo succo scatet: Ex radicibus
vero, cum folia primum eduntur, fructus alii maturi, alii
immaturi exprimitur. Ex maturis fructibus expri-
mitur citrii, mali granati, limonii, myrti succus. con-
tra juglandis, mori, acaciæ ex immaturis. Succus uva-
rum maturarum vinum, immaturarum omphacium di-
citur. Horum quidam fluxibiles humidique reponuntur,
ut citrii, mali granati. Nonnulli lento igne ficcati, aut
diu insolati reconduntur, ut absynthii, cucumeris syl-
vestris

vest: glycyrrhizæ, hypocistidis. Nec omnes eodem servantur modo, alii enim paululum ad ignem calefacti, ac diligenter à fœcibus purgati, pristinum vigorem retinent, ut de succo rosarum, intubi, lupulorum, apii fieri solet. Alii vero ignem non experti tantum sublidere permittuntur, ac deinde è vasis in vasa tandem transferuntur, donec desecati pelluceant: hoc modo servantur succi granatorum, citriorum, limonum. Verumtamen in succis conservandis; & à putredine defendendis, non vulgari animadversione opus est, facile enim corrumpuntur, ni olei parum superfundatur, aut cum melle cocti reponantur, ut docet Galenus lib.

VI. cap. III. Διαφθείρονται γὰρ οἱ χυλοὶ τῶν πικρῶν καὶ μέλιτος ἀποστῆναι, ἢ πάλιν ἀποξηραίνονται, μίχθῃ σπείοντι ἐψοθήναι, ἔνιοι δὲ χυλοὶ καὶ ἐν ἡλίῳ θερεῖν ἐπεροῦσιν ἀρχὴν συμμίξεως πικρῶν, ἐν τῷ χρόνῳ ἐπεροῦσιν καὶ αὐτὰ πλεονάζοντα ἔχουσιν, οἷς τοσαῦτα ἔχουσιν ἐπεροῦσιν, ὡς λαμβάνει δυνάμει ἀποξηραίνονται καὶ βαλαμισί. πικρῶν δὲ οἷον ἐπὶ τῷ σποκίῳ κυλλὰς, καὶ ἐπὶ ὑμεφρακῶ καὶ τῷ γλυκοῦ καὶ ἰσχυροῦ, καὶ ἐπὶ κινταυρίῳ, καὶ ἐπὶ φάμα πάντες οἱ χυλοὶ, καὶ χυρὸς μέλιτος ἐπὶ πλείον ἐψοθήσιν, ἢ διαφθείρονται ἄλλο ἐν τῷ χρόνῳ ἢ ἔχουσιν ἐπεροῦσιν πικρῶν ὡς ἴφω λαμβάνει δυνάμει, πικρῶν δὲ οἷον τῷ γλυκοῦ ἔχουσιν φύσιν, πικρῶν δὲ μέλιτος, ἢ λαμβάνει. Corruptuntur enim succi omnino si absque melle reponantur, aut rursus resiccantur, si plurimum fuerint cocti. Quidam etiam succi etiam si ad solem astitutum fuerint ad moderatam spissitudinem, per tempus tamam exarescunt, & si ad plures annos duraverint, in eam perveniunt ariditatem, ut concreta queant, in modum cytinorum aut balanstorum. tales sunt hypocistidis succus, & uvæ acerba, & glycyrrhizæ & centaurii & ut in summa dicam. Omnes succi, etiam si absque melle diutius fuerint cocti, non quidem corrumpuntur, verum fiunt aridi, & quidam ut velut dixi, concreta possunt, quidam vero natura tenaces, & viscosi in laminam magis aboune, quam ut concretaentur. Diligentiores pharmacopœi olei parum superfuso succos fluxiles ab omni defendunt injuria. Gummi vero, resinæ, lachrymæ, non facile læduntur, nec difficulter servantur. In quibus gummi, resina, lachryma differant, supra me dixisse memini. Quæri posset, an omnis ὁπός, succum lacteum, colligi debeat æstate. Ad illud respondendum, omnem succum qui emanat è caule, æstate colligendum esse, quando plantæ in vigore sunt, multoque scaturit succo. Contra qui ex radice, ipso vere, antequam erumpant folia. Dioscorides tamen mavult postquam folia amiserunt (verba paulo infra examinabo) eo enim tempore, multo abundant liquore.

Jubet colligi radices autumnno. Idem Dioscorides citato loco πικρῶν ἢ οἷς ἀποστῆναι ῥίζας καὶ κυλλισμῶν καὶ φλοιῶν ἐπὶ φαιφῶν ἀρχοῦσιν φουκοῦσιν τῷ βοτάνῳ, καὶ τὰς μὲν κρυμῶσιν αὐτὰ ἐπεροῦσιν ἐν τόποις ἀποστῆναι, τὰς δὲ μετεχέουσιν γῆς ἢ πηλοῦ πλεονάζοντα ἔχουσιν. Quæ vero radices asservandæ sunt, aut è quibus exprimi succi, corticesque auferri debent, eas evicere convenit cum primum herba folia amittere cœperint. Examinemus hæc. Radices, inquit, colligendas esse, quæ servari in usum medicum debent, quando folia decidunt, & caules contabescunt, vel ut Theophrastus inquit, quando fructus amiserunt, id est, ad finem ætatis, vel autumnno, quia tum maximè sunt vegetæ, cum succum suum potissimum retinent, retinent autem amissis fructibus, à quibus non amplius exuguntur. contra tamen alii, effodiendas radices contendunt vere, antequam folia nova prodeant; illo enim tempore radicibus quam reliquis partibus majorem vim inesse. Illud omnino fatendum, majorem succi ubertatem ac copiam reperiri in his quæ vernali tempore eruantur, quippe quod plantæ eo tempore nec caules nec folia, neque flores produxerunt, à quibus magna vis succi è radicibus extrahitur idcirco rationi admodum consentaneum videtur, autumnales radices omnes, tum multitudine succi tum præstantia ac viribus cedere vernalibus, quod scilicet paucis ante tempore, & caules & folia & fructus edi-

derint. Sed pro Theophrasto & Dioscoride respondendum. vere quidem radices copiosiore constare succo, sed crudo, putredinique idcirco ac corruptioni magis obnoxias has radices esse, præsertim si longo asserventur tempore. contra autumnno collectæ succo pauciore sunt præditæ, sed elaborato, nec facile, etiam si ad multum tempus servantur, à putredine læduntur. Quare recte veteres radices colligere præcipiunt, postquam fructum amiserit planta, sive quando folia caulesque marcescant. Quod cum variis antiqui temporibus eveniat, uti Theophrastus observavit: pro natura diversarum plantarum sedulo pharmacopœis studendum est, ut suo tempore unaquæque radix integre, si fieri potest, cum omnibus suis adnatis evellatur, & in iis locis atque ea sub cœli constitutione, quam maxime familiarem habet, quod autem ad succum ex radicibus elicendum attinet. verno tempore quando plurimo humore redundant, instituendam suadeo uti supra dixi.

Ὅταν ἀμύρονται τὰ κρυμῶν. Nescio cur Doctiff. interpret, antequam fructus amiserint, verterit. cum Theophrasti sit sententia, ea um plantarum radices, quarum fructus etiam insignem præstat utilitatem, esse colligendas, postquam fructum amiserint, id est fructus perfecte maturus collectus sit: scilicet ut utriusque habeatur ratio, & fructus & radicia. Præterea non viget radix, quandiu in fructu nutriendo, succoque ad illum mittendo occupata est.

Ἐν δὲ ὑμεφρῶν. Docet quibus ex partibus succi lactei colligi soleant, ac quidem ex tribus his id fieri docet, radice, caule, capite. An itaque ex foliis non colligitur, an qui ex iis collectus, non æque præstans. Ex laborator videtur & copiosior è caule manare, ideoque foliorum non facit mentionem præceptor. Quorundam succum sponte manare scribit, & concrefcere, quorundam vero facta incisione, plures tamen incisione facta colligi, quam sponte. Quin etiam qui copiose manant, in vasculo colligi facile posse, nemo dubitat, sed eorum qui parce fluit, an lana colligi debeat, haud scio.

Tithymalum μικρόν vocari ait. Galenus in exege- id μικρόν πικρῶν exponit. Μικρόν τὸ πικρῶν καλλώδρον δὲ καὶ μικροῦ τῶν ὀσμάτων, per se vocatum, quem & meconisem vocat. Πικρῶν Dioscorides μικρῶν ἀφραδὴν vocari scribit. Etius μικροφρόδρον. De quibus infra. Peplos tithymallis à quibusdam annumeratur. Quorundam itaque genus tithymali est μικρόν. an Atticis omnis tithymallus μικρόν sit, me fugit, scribit præceptor, probabile itaque. Tithymalus, nisi à contrario nomen illud obtineat, cur sic dicatur non video.

Clare satis docet quæ sit inter ὀσμοῦν καὶ κύλισμοῦ differentia. ἐπεὶ hoc loco non ὄσμοῦν, νεφεῶν sed κύλισμοῦ opponitur. Vult nihil aut parum pingue τὸ κύλισμοῦ continere, sed omnino aqueum esse & tenue.

Plurimarum radicum succum, fructu infirmiore ac debiliforem esse inquit, contra cicutæ succum validiorem, mortemque facile brevique adferre. Vide cap. 17. hujus libri ubi historia ejus recensetur, deque cicutæ veneno agitur. De Thapsia vero cap. xi. quæ dicantur examina.

Nullas radicum excisionis differentias inquit esse, nisi quis ex temporis ratione eas colligat, quod aliæ æstate, autumnno aliæ effodiantur, quod hanc aut illam partem radices in usum recipere oporteat. Caput enim hellebori inutile contra partes imæ ac tenuiores laudantur, & in usum accipiuntur. Contra apii sceniculi gentianæ, helenii, reliquarumque radicum fibræ, & capillaceæ partes quibus comantur, deraduntur, item lignea matrix, quæ in multis radicibus includitur, (in longum scissis radicibus) tanquam omnino inutilis, eximitur. dixi plurimis; quia multæ ut gentiana, cyclamen, anemone, aristolochia rotunda, iris, bryonia, centaurium majus, nymphaea, talem non habeant matricem,

Κ Ε Ο